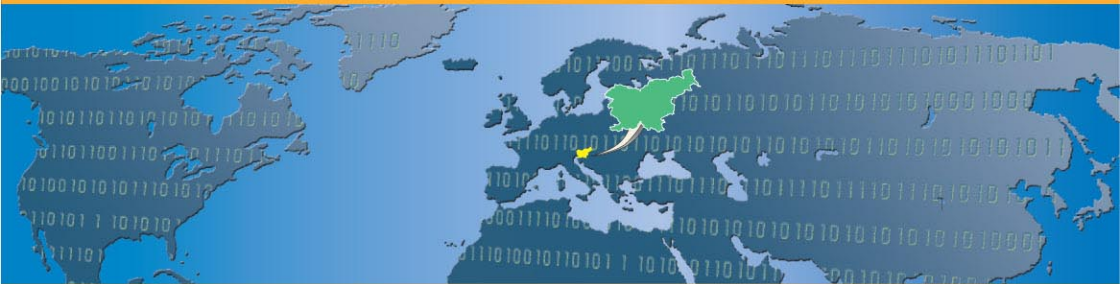

REPUBLIKA SLOVENIJA

STATISTIČNI URAD REPUBLIKE SLOVENIJE

www.stat.si

Mladi v Sloveniji

Ljubljana, november 2009

Uvodna beseda

Mladost je nekaj, kar imajo samo mladi in kar cenijo samo starejši.
Agnar Mykle (1915–1994), norveški pisatelj

Mladi vsega sveta - po ocenah ZN jih je že precej več kot ena milijarda - so pomemben človeški vir za razvoj ter ključni vir inovacij in pozitivnih družbenih sprememb. Številni dejavniki pa preprečujejo, da bi bil ta potencial dejansko izkoriščen, saj so v večini držav sveta mladi na določen način še vedno premalo prepoznavni.

Mladi predstavljajo na primer četrtno svetovne delovne sile, a tudi polovico brezposelnih po vsem svetu. Delovni trgi imajo, razen za visoko kvalificirane, vedno večje težave pri zagotavljanju stabilnih in perspektivnih zaposlitev za mlade ljudi. Mladi brez primerne zaposlitve pa so še posebej ranljivi. Če so brez sredstev za življenje, težje pridejo do izobrazbe in osnovnega zdravstva, to pa je - kot v začaranem krogu - pogoj za ustrezno zaposljivost. Tako ostajajo le »ob poti« do napredka, namesto da bi stopali po njej in jo (so)oblikovali, in so prikrajšani za prednosti, ki so običajna posledica stalne in dolgoročne zaposlitve, kot so na primer dostop do premoženja in dohodkov, močne socialne mreže in položaj odločanja v lastni družini in širši skupnosti.

Organizacija združenih narodov namenja v svojih akcijskih načrtih mladim veliko pozornost. V akcijskem načrtu leta 2000 je za cilj postavila izboljšanje razmer na desetih področjih. Ta področja so: izobraževanje, zaposlovanje, lakota in revščina, zdravje, varstvo okolja, zlorabe drog, mladoletni prestopniki, mlade ženske in udeležba mladih v vseh porah družbe. Kot pritrditev za resnost svoje odločitve je na konferenci ministrov, zadolženih za področje mladine, leta 1998 v Lizboni razglasila 12. avgust za mednarodni dan mladih. Svetovni dan mladih je namenjen ozaveščanju javnosti o problemih mladine. Na ta dan mladi opozarjajo na svoje mesto v sodobni družbi in pripovedujejo o težavah, s katerimi se srečujejo v vsakdanjem življenju in zaradi katerih se včasih počutijo odrinjeni.

Med najresnejše dejavnike, ki vplivajo na slabšo ali vsaj »prepozno« »udeležbo« mladih v današnji družbi, je prav revščina. Na »skupen boj proti revščini« je bila osrediščena pozornost (razmišljanja in dejavnosti) ob mednarodnem dnevu mladih leta 2006; v današnjem svetu je namreč eden izmed petih ljudi v starosti 15–24 let prisiljen preživeti z manj kot enim dolarjem na dan, polovica pa jih mora shajati z manj kot dvema dolarjema na dan.

Konec aprila 2009 je Evropska komisija predlagala spremembe mladinske politike za prihodnje desetletje z naslovom „Mladi – vlaganje vanje ter krepitev njihove vloge in položaja“. V njej priznava, da so mladi ena najbolj ranljivih skupin v družbi, posebej v sedanji gospodarski in finančni krizi, hkrati pa v današnji starajoči se družbi tudi veliko bogastvo. Nova strategija EU za mladinsko politiko poleg tega poudarja tudi pomen delovanja mladih in opredeljuje ukrepe, ki jih je treba okrepiti, da bo izvajanje mladinskih politik v EU boljše.

Skupaj s sprejeto strategijo EU, ki dejansko določa nov okvir sodelovanja mladih v Evropski uniji, je Evropska komisija objavila tudi Prvo poročilo o mladih; to je pravzaprav zbir podatkov, statistik in kratkih analiz o položaju mladih v Evropi. V septembru 2009 (12.–14. 9. 2009) pa je v Stockholmu potekala v okviru švedskega predsedovanja Evropski uniji Mladinska konferenca. Na njej se je zbralo okoli 250 mladih iz vse Evrope in

predstavniki ministrstev držav članic Evropske unije, držav članic EFTA in držav kandidatk za vstop v Evropsko unijo, ki skrbijo za mladinske zadeve, ter predstavniki evropskih institucij. Razpravljali so o prihodnosti Evropske strategije za mlade. Tam so mladi in odločevalci, tj. tisti, ki sprejemajo odločitve, prvič sodelovali v razpravi o konkretnih predlogih za mladinsko politiko EU za obdobje 2010–2018. Posebej so bile poudarjene naslednje teme: visoka stopnja mladinske nezaposlenosti v Evropi, prehod iz izobraževanja na trg dela, družbena vključenost, zdravje in dobrobit mladih deklet in fantov v Evropi.

Dejstvo je, da bo treba tako na ravni EU kot v posameznih državah članicah prej in več vlagati v izobraževanje mladih, v zagotavljanje njihovega zdravja ter da bo treba izboljšati prehode od izobraževanja k delu - seveda ob vzporednem ustreznem vključevanju mladih v civilno življenje in v družbo kot celoto.

Del teh prizadevanj v Sloveniji naj bi bila tudi ta publikacija. Podatkom, ki prikazujejo »izseke« iz izbranih področij, povezanih z mladimi v Sloveniji, smo dodali tudi podatke za države članice EU-27, da je mogoče hitro razbrati, kako smo s posameznimi področji umeščeni v evropski prostor. V publikaciji se ustavljamo tudi ob vprašanjih v zvezi z namestitvijo mladih, v zvezi z njihovim tveganim vedenjem oz. z uporabo/zlorabo alkohola in tobaka ter drog, v zvezi z njihovim vedenjem na delovnem mestu in v prometu, dotikamo se tudi umrljivosti mladih, pogojev za šolanje oziroma študij, možnosti za dodatna izobraževanja, njihovih načinov potovanja ipd.

Mag. Irena Križman
generalna direktorica

KAZALO

Mladi prebivalci	9
Tabela 1: Starostne meje pri opredeljevanju mladih, države članice EU-27	11
Število mladih upada	13
Slika 1: Deleži mladih (15–24 let), države članice EU-27, 2008	13
Slika 2: Deleži prebivalcev po velikih starostnih skupinah, Evropa, 1950–2050	14
Tabela 2: Število prebivalcev in deleži prebivalcev po velikih starostnih skupinah, Evropa, 1950–2050	15
Slika 3: Deleži mladih (15–24 let), države članice EU-27, 1999 in 2008	15
Slika 4: Deleži mladih (15–24 let), projekcija prebivalstva EUROPOP2008, srednja varianta, 2008–2060, države članice EU-27, 2008 in 2060	16
Tabela 3: Deleži mladih po velikih starostnih skupinah, države članice EU-27, 1999 in 2008	17
Slika 5: Deleži prebivalcev po velikih starostnih skupinah, države članice EU-27, 1999	18
Slika 6: Deleži prebivalcev po velikih starostnih skupinah, države članice EU-27, 2008	18
Slika 7: Deleži prebivalcev po velikih starostnih skupinah, države članice EU-27, 2008	19
Slika 8: Deleži in število prebivalcev (15–29 let), Slovenija, izbrana leta (1989–2008)	19
Tabela 4: Deleži prebivalcev (15–24 let), države članice EU-27, 1997 in 2008	20
Slika 9: Deleži mladih (15–24 let in 15–29 let) med prebivalci EU-27 in Slovenije, projekcija prebivalstva EUROPOP2008, srednja varianta, 2008–2060	21
Slika 10: Delež in število prebivalcev (15–29 let), projekcija prebivalstva EUROPOP2008, srednja varianta, Slovenija, izbrana leta (1989, 2008, 2010, 2020, 2030, 2040, 2050 in 2060)	21
Slika 11: Deleži in število prebivalcev (15–24 let), projekcije prebivalstva EUROPOP2008, nizka, srednja in visoka varianta, Slovenija, izbrana leta (1989, 2008, 2010, 2020, 2030, 2040, 2050 in 2060)	22
Slika 12: Deleži in število prebivalcev (15–29 let), projekcije prebivalstva EUROPOP2008, nizka, srednja in visoka varianta, Slovenija, izbrana leta (1989, 2008, 2010, 2020, 2030, 2040, 2050 in 2060)	23
Slika 13: Deleži mladih (15–24 let in 15–29 let), Slovenija, 2000–2008	23
Slika 14: Upad števila mladih (15–24 let in 15–29 let), Slovenija, 2000–2007	24
Tabela 5: Upad števila mladih (stari 15-24 let in 15-29 let), Slovenija, 2000-2008	25
Skromnega števila rojstev v preteklih letih ni mogoče nadomestiti	26
Slika 15: Stopnje celotne rodnosti, države članice EU-27, 1996 in 2007	26
Slika 16: Število živorojenih otrok, Slovenija, 1954–2008	27
Tabela 6: Število živorojenih otrok in celotna stopnja rodnosti, Slovenija, izbrana leta (1954, 1964, 1974, 1984, 1994 in 2003–2008)	28
Slika 17: Povprečna starost matere ob rojstvu otrok, Slovenija, 1954–2008	28

Slika 18: Povprečna starost matere ob rojstvu otrok, države članice EU-27, 1996 in 2006	29
Slika 19: Deleži otrok, rojenih zunaj zakonske zveze, države članice EU-27, 1998 in 2007	30
Tabela 7: Deleži živorojenih otrok, rojenih zunaj zakonske zveze, Slovenija, izbrana leta (1955, 1965, 1975, 1985, 1995 in 2005–2008)	30
Slika 20: Delež živorojenih otrok, rojenih zunaj zakonske zveze, Slovenija, izbrana leta (1955, 1965, 1975, 1985, 1995–2008)	31
Med mladimi vedno manj porok	32
Slika 21: Povprečna starost ženina in neveste ob sklenitvi prve zakonske zveze, Slovenija, 1970–2008	32
Slika 22: Sklenitve zakonskih zvez po starosti neveste, Slovenija, izbrana leta (1970–1974, 2000–2004 in 2007)	33
Slika 23: Sklenitve zakonskih zvez po starosti ženina, Slovenija, izbrana leta (1970–1974, 2000–2004 in 2007)	33
Staranje prebivalstva je svetovni, evropski in slovenski problem	34
Slika 24: Deleži mladih (15–24 let), velike regije sveta, 1950 in 2050	34
Slika 25: Deleži prebivalcev po večjih starostnih skupinah, države članice EU-27, 2008	35
Slika 26: Deleži prebivalcev po velikih starostnih skupinah, države članice EU-27, 2008	36
Slika 27: Pričakovano trajanje življenja ob rojstvu za moške in za ženske, države članice EU-27, 2005/06	37
Slika 28: Pričakovano trajanje življenja ob rojstvu za moške in za ženske, Slovenija 1958/59–2004/05	38
Slika 29: Deleži prebivalcev v starosti 65–79 let in 80+, države članice EU-27, 2008	38
Slika 30: Povprečna starost prebivalcev po spolu, Slovenija, 1971–2008	39
Stopnja izobrazbe se z generacijami povečuje	40
Slika 31: Deleži dijakov in študentov po stopnjah izobrazbe, države članice EU-27, 2001	40
Slika 32: Deleži dijakov in študentov po stopnjah izobrazbe, države članice EU-27, 2007	40
Slika 33: Deleži mladih (20–24 let) s končano vsaj srednjo šolo, države članice EU-27, 2000 in 2008	41
Slika 34: Deleži mladih (25–34 let) s terciarno izobrazbo, države članice EU-27, 2007	41
Slika 35: Diplomanti terciarnega izobraževanja po področjih izobraževanja, EU-27, 2007, in Slovenija, 2008	42
Slika 36: Prebivalci (15–24 let in 25–34 let) po stopnji dosežene izobrazbe, po starostnih skupinah in spolu, Slovenija, 2008	43
Slika 37: Delež žensk (15+) po stopnji najvišje dosežene izobrazbe, Slovenija, izbrana leta (1971, 1981, 1991, 2002 in 2007)	44
Slika 38: Število diplomantov terciarnega izobraževanja po spolu, Slovenija, izbrana leta (1980–1993 in 1994–2008)	45
Slika 39: Študenti terciarnega izobraževanja po starosti in spolu, Slovenija, 1999 in 2008	46
Slika 40: Diplomanti terciarnega izobraževanja po spolu, Slovenija, 1994–2008	47
Slika 41: Deleži mladih (19–23 let), vključenih v višješolsko ali visokošolsko izobraževanje, po spolu in študijskih letih, Slovenija, 1997–2008	47
Slika 42: Število diplomantov terciarnega izobraževanja po področjih izobraževanja in spolu, Slovenija, 2008	48
Tabela 8: Število diplomantov terciarnega izobraževanja po vrsti visokošolskega študijskega programa in področjih izobraževanja po spolu, Slovenija, 2008	49
Tabela 9: Število diplomantov visokošolskega študija po vrsti programa ter univerzah in samostojnih visokošolskih zavodih, Slovenija, 2008	50

Delež dijakov, vpisanih v srednje šole, se povečuje	51
Slika 43: Število dijakov, vključenih v srednješolske izobraževalne programe po vrstah teh in po spolu, Slovenija, konec šolskega leta 2007/08	51
Slika 44: Število dijakov, ki so zaključili izobraževanje v srednješolskih izobraževalnih programih, po spolu, Slovenija, konec šolskega leta 2007/08	51
Tabela 10: Število in delež dijakov v srednješolskem izobraževalnem programu, vseh in tistih, ki so zaključili izobraževanje, Slovenija, konec šolskega leta 2007/08	52
Slika 45: Deleži dijakov, vpisanih v programe srednješolskega izobraževanja, po spolu, Slovenija, šolski leti 1998/99 in 2008/09	53
Vse več mladih in odraslih se uči tujih jezikov	54
Slika 46: Povprečno število tujih jezikov, ki se jih učijo dijaki, države članice EU-27, 2000 in 2005	54
Tabela 11: Povprečno število tujih jezikov v srednji šoli, ki se jih učijo dijaki, in deleži dijakov, ki se učijo posamezni tuji jezik, države članice EU-27, 2001 in 2006	55
Tabela 12: Število učencev, dijakov in odraslih, ki se učijo tuje jezike, Slovenija, šolsko leto 2007/08	56
Slika 47: Deleži prebivalcev po maternem jeziku, starostnih skupinah in spolu, Slovenija, Popis 2002	57
Tabela 13: Število mladih (15–29 let), po maternem jeziku in po spolu, Slovenija, Popis 2002	58
Stroški izobraževanja se povečujejo	59
Slika 48: Delež javnih izdatkov za izobraževanje v % BDP, države članice EU-27, 2004 in 2006	59
Slika 49: Delež javnih izdatkov za terciarno izobraževanje v % BDP, države članice EU-27, 2006	60
Slika 50: Skupni izdatki za izobraževalne ustanove po ravneh izobraževanja, Slovenija, 2005–2007	61
Slika 51: Zasebni izdatki za izobraževalne ustanove po ravneh izobraževanja, Slovenija, 2005–2007	62
Štipendije	63
Slika 52: Deleži štipendistov (dijaki in študenti) po vrstah štipendij, Slovenija, 1997 in 2007	63
Tabela 14: Študenti in dijaki štipendisti po spolu in vrsti štipendije, po spolu, Slovenija, 2007	64
Tabela 15: Število in delež štipendistov (dijaki in študenti) po dejavnosti štipenditorja, Slovenija, 2007	65
Stanovanjske razmere mladih	66
Slika 53: Deleži mladih z lastnim gospodinjstvom, ki bivajo v pretesnih stanovanjih, po starostnih skupinah, države članice EU-27, 2003 EU-27, 2003	66
Slika 54: Deleži gospodinjstev mladih, v katerih je nosilec gospodinjstva star 15–24 let, po načinu uporabe stanovanja, Slovenija, Popis 2002	67
Slika 55: Deleži mladih (25–35 let) po najpogostejši obliki bivanja, Slovenija, 2004	68
Slika 56: Deleži mladih z lastnim stanovanjem po načinu pridobitve lastnega stanovanja, Slovenija, 2004	69
Dijaški in študentski domovi	70
Tabela 16: Število dijaških in študentskih domov ter število dijakov in študentov, nastanjeni v teh domovih, Slovenija, šolska/študijska leta 1998/99, 2003/04 in 2008/09	70
Slika 57: Število dijaških in študentskih domov, Slovenija, izbrana leta (1985, 1990, 1995, 2000 in 2005–2009)	71

Slika 58: Število nastanjenih v dijaških in študentskih domovih, Slovenija, izbrana leta leta (1985, 1990, 1995, 2000 in 2005–2009)	72
Slika 59: Število dijaških in študentskih domov ter število nastanjenih v njih, Slovenija, izbrana leta leta (1985, 1990, 1995, 2000 in 2005–2009)	72
Tabela 17: Prostor v dijaških in študentskih domovih ali pri zasebnih pravnih osebah, registriranih za dejavnost študentskih domov, Slovenija, šolsko leto 2008/09	73
Slika 60: Vrste nastanitve glede na starost študentov, Slovenija, 2006/07	73
Slika 61: Deleži mladih (15–24 let) po načinu prihoda v šolo in odhoda iz šole, Slovenija, Popis 2002	74
Slika 62: Deleži mladih (15–24 let) po načinu prihoda na delo in odhoda z dela, Slovenija, Popis 2002	75
Brezposelnost mladih je skrb vseh	76
Slika 63: Stopnja brezposelnosti, države članice EU-27, 2000 in 2008	76
Slika 64: Stopnja brezposelnosti mladih (do 25 let), države članice EU-27, 2. četrtletje 2008 in 2. četrtletje 2009	77
Slika 65: Stopnja brezposelnosti mladih po spolu, države članice EU-27, 2009	78
Slika 66: Brezposelni mladi (15–24 let) po trajanju brezposelnosti in po spolu, Slovenija, izbrana leta (1996, 2001 in 2008)	79
Slika 67: Stopnje aktivnosti mladih (15–24 let) po starostnih skupinah in po spolu, Slovenija, 2. četrtletje v letih 2003–2008	80
Tabela 18: Značilne skupine registriranih brezposelnih oseb, Slovenija, 1998–2008	81
Slika 68: Mladi (18–24 let), ki so zaključili šolanje brez kvalifikacij, države članice EU-27, 2002 in 2007	81
Slika 69: Mladi (18–24 let), ki so zaključili šolanje brez kvalifikacij, po spolu, države članice EU-27, 2007	82
Tabela 19: Starostna sestava registrirano brezposelnih oseb (18–30 let), Slovenija, 2000–2008	83
Ob Popisu 2002 je živelo v družinah več kot 300.000 mladih (15–29 let)	84
Slika 70: Družine po tipu in starosti žene ali partnerke ali matere, Popis 2002, Slovenija	84
Slika 71: Družine po tipu in starosti moža ali partnerja ali očeta, Popis 2002, Slovenija	85
Slika 72: Družine po starostnih skupinah žene ali partnerke ali matere in moža ali partnerja ali očeta, Popis 2002, Slovenija	86
Slika 73: Družine po starostnih skupinah zakonskih parov z otroki, po spolu zakoncev, Popis 2002, Slovenija	86
Slika 74: Družine po starostnih skupinah zakonskih parov brez otrok, po spolu zakoncev, Popis 2002, Slovenija	87
Slika 75: Družine po starostnih skupinah zunajzakonskih partnerjev z otroki, po spolu partnerjev, Slovenija, Popis 2002	87
Slika 76: Družine po starostnih skupinah zunajzakonskih partnerjev brez otrok, po spolu partnerjev, Popis 2002, Slovenija	88
Slika 77: Enostarševske družine po starostnih skupinah matere in očeta, Popis 2002, Slovenija	88
Slika 78: Otroci (15–29 let), ki živijo v družini s svojimi starši, Slovenija, 2002	89
Slika 79: Otroci, ki živijo v družinah, po starostnih skupinah, Popis 2002, Slovenija	89
Raziskovalno-razvojna dejavnost v Sloveniji	91
Slika 80: Izdatki za raziskovalno-razvojno dejavnost v % BDP, EU-27, 2007	91
Slika 81: Raziskovalci po sektorju zaposlitve in starostnih skupinah, Slovenija, 2007	92

(Ne)zdravje mladih	93
Slika 82: Deleži nekadilcev, občasnih in dnevnih kadilcev (15-24 let) med prebivalci, države članice EU-27, 1993–2003	94
Slika 83: Dnevni kadilci med vsemi prebivalci, po spolu, države članice EU-27, 2003	95
Slika 84: Dnevni kadilci (15–24 let) med prebivalci, po spolu, države članice EU-27, 2003	96
Slika 85: Redni, občasni kadilci ter nekadilci po starosti, Slovenija, 2007	97
Slika 86: Navade pitja alkohola pri mladih, države članice EU-27, 2003	98
Slika 87: Poraba litra čistega alkohola na prebivalca (15+), države članice EU-27, izbrana leta (1970, 1990 in 2003)	99
Slika 88: Registrirana čista poraba alkohola na prebivalca, starega 15+, Slovenija, 1999–2007	100
Slika 89: Pogostost pitja kakršne koli alkoholne pijače v zadnjih 12 mesecih po spolu, Slovenija, 2007	102
Slika 90: Delež umrlih zaradi drog po starosti, države članice EU-27, 2006	103
Slika 91: Povprečna starost umrlih zaradi drog, države članice EU-27, 2006	103
Slika 92: Delež umrlih zaradi drog po spolu, države članice EU-27, 2006	104
Slika 93: Prebivalci s prekomerno telesno težo, države članice EU-27, 2003	105
Slika 94: Mnenje mladih o njihovem zdravstvenem stanju, Slovenija, 2007	106
Slika 95: Povprečna telesna višina mladih in oseb iz drugih velikih starostnih skupin, Slovenija, 2007	107
Slika 96: »Hranjenost« mladih po indeksu telesne mase, Slovenija, 2007	107
Slika 97: Dijaki in dijakinje s primerno telesno težo, Slovenija, izbrana leta (1983, 1993, 2003)	108
Slika 98: Poškodbe pri delu na 1000 zaposlenih po starosti in spolu, Slovenija, 2008	109
Turistična potovanja mladih prebivalcev Slovenije	111
Slika 99: Udeležенost prebivalcev Slovenije na turističnih potovanjih po starosti, Slovenija, 2006 in 2008	111
Tveganje revščine pri mladih	112
Slika 100: Prebivalstvo po stopnji tveganja revščine (brez dohodka v naravi), po starostnih skupinah, Slovenija, izbrana leta (2005, 2006 in 2007)	112
Tabela 20: Kazalniki revščine po starosti in spolu, Slovenija, 2007	113
NEKAJ MISLI NAMESTO ZAKLJUČKA	114
STATISTIČNA ZNAMENJA	117
KRATICE IN KRAJŠAVE	117
DEFINICIJE NEKATERIH UPORABLJENIH POJMOV	119
VIRI IN LITERATURA	123
SEZNAM DRŽAV: IMENA IN KRATICE (ISO 3166)	125

Izdal Statistični urad Republike Slovenije, Ljubljana, Vožarski pot 12 - **Uporaba in objava podatkov dovoljeni le z navedbo vira** - Odgovarja generalna direktorica mag. Irena Križman - Avtorica Petronela Vertot - Urednica zbirke Brošure Marina Urbas - Slovensko besedilo jezikovno uredila Ivanka Zobec - Oblikovala Dušan Weiss in Ada Poklač - Naklada 1150 izvodov - Tisk tiskarna Januš

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

314-053.6(497.4)

VERTOT, Nelka

Mladi v Sloveniji / [avtorica Petronela Vertot]. - Ljubljana :
Statistični urad Republike Slovenije, 2009

ISBN 978-961-239-190-4

1. Gl. stv. nasl.

248211968

MLADI PREBIVALCI

Mladi predstavljajo poseben del slovenske družbe. So skupina, v kateri se odražajo pretekli demografski vzorci, pa tudi sedanji in prihodnji družbeni trendi gospodarskih kazalnikov. Sistemska ureditev mladinske politike se v Sloveniji šele pripravlja.

V evropskih državah so mladinske politike priznane kot medresorske, integrirane politike in te izhajajo iz njihovih potreb. Cilj mladinskih politik je ustvarjanje ustreznih življenjskih razmer za mlade, takih, ki jim bodo omogočile ustrezno sodelovanje v javnem življenju ter soustvarjanje (skupaj z drugimi družbenimi skupinami) v družbenem, kulturnem in političnem življenju družb.

Leta 1995 je Generalna skupščina Združenih narodov sprejela sklop priporočil za to področje, ta pa so vzpodbudila mnoge države, da so začele pripravljati svoje nacionalne mladinske politike. Strategije za mlade so v več evropskih državah našle navdih v Resoluciji Sveta Evrope, izdani 16. aprila 1998, in v Beli knjigi Evropske komisije o mladih (Nova spodbuda za evropsko mladino) iz leta 2001.

Dvajseto stoletje bi lahko imenovali tudi **stoletje mladine**, saj se je ta v njem izoblikovala in odigrala v družbenem razvoju pomembno vlogo. Nikoli prej namreč ni bila vloga mlade generacije tako zanimiva in nikoli niso mladi izvedli takih splošno pomembnih kulturnih in civilizacijskih sprememb kot v stoletju, ki je za nami, ter vzporedno s tem pridobili veliko samozvesti in pokazali izredno pripravljenost in voljo za družbene spremembe.

Ob vstopu v novo tisočletje pa se vse bolj zdi, da se vloga mladih zmanjšuje (pa ne le njen delež v demografskem pomenu), da se mladina staplja z drugimi družbenimi skupinami in morda zaradi pospešenega procesa staranja prebivalstva tudi z drugimi generacijami. Mladina se po mnenju M. Uletova (2002) vse bolj vrača v zavetje podaljšanega socialnega otroštva, ki se ga je v šestdesetih in sedemdesetih letih prejšnjega stoletja tako intenzivno »otresala«. Mladi se zdijo danes vse bolj socialno, kulturno in življenjsko neizoblikovani ter počasi prevzemajo podoben družben položaj, kot ga imajo stigmatizirane manjšine.

Vsak narod, ki želi doseči pozitivno rast na gospodarskem, kulturnem, družbenem, demografskem področju in na drugih področjih, mora gledati v prihodnost. Tudi današnja, moderna doba nujno potrebuje gibalno razvoja, in to so mladi, zato jim je treba tudi s konkretnimi dejanji dokazati, da se države in družbe zavedajo pomembnosti uspešnega razvoja mlade generacije, saj bo ta pravzaprav že jutri glavni temelj družbe.

Mladost je obdobje življenja od otroštva do zrelosti, z izrazom »mladina« pa običajno poimenujemo vse mlade ljudi, ki so v tem obdobju. V tradicionalni družbi mladina, mladi kot ločena družbena skupina niso obstajali, ker so jih začeli vključevati v delo že v zgodnjem otroštvu in otroci so samodejno postali odrasli, ko so se začeli sami preživljati. S tehnološkim razvojem družbe pa se je pojavila vse večja potreba po kvalificirani delovni sili; to je povzročilo množično izobraževanje mladih in s tem povezano »odlaganje« vstopa mladih v svet dela. Sociologi mladih glede opredelitve izraza mladina in tudi glede starostne omejitve, ki ga ta pojem predstavlja, niso enakega mnenja. Nekateri menijo, da so mladina ljudje v starosti med 15. in 25. letom starosti, drugi podaljšajo to obdobje do 30. leta, nekateri celo do 35. leta.

Mladi prebivalci

S pojmom »mladost« običajno označimo obdobje življenja posameznika, ko ta prehaja iz otroštva v odraslost oziroma v obdobje, v katerem se postopno vključuje v vse pomembnejše družbene vloge, s katerimi je določena odraslost. Mladost kot sociološki pojem, pa stroka deli na 3 obdobja. Ta so:

- adolescenca, klasična mladost: od 14. do 19. leta starosti;
- postadolescenca oziroma pozna mladost: od 20. do 24. leta;
- mlajša odraslost: značilna za (še vedno »nesamostojne«) mlade med 25. in 29. letom starosti.

Med mladino sodimo okrog 15 let, je pa mladina v strokovnih razpravah različno opredeljena. Ne tako redko jo zamenjujejo ali celo enačijo z otroki, s študenti ali z dijaki in tako vnaprej izključijo najranljivejše skupine mladih: mlade brezposelne, tiste, ki so brez statusa študenta oz. dijaka, in tiste mlade zaposlene, ki jim tudi zaposlitev še ne omogoča osamosvojitve. Tako »mladine« torej na splošno ni najprimerneje opredeliti z leti, s starostjo, čeprav tako običajno najpogosteje ravnamo. Če namreč želimo mladino in druge pojme, povezane z mladimi, opredeliti, moramo mladino najprej starostno razmejiti.

Združeni narodi običajno upoštevajo tisto definicijo »mladine«, ki se je izoblikovala leta 1985 v mednarodnem letu mladih, in prištevajo med mlade vse, ki so stari od 15 do 24 let. Statistični urad RS (SURS) in tudi nekatere druge evropske države mladino opredeljujejo kot mlade ljudi, stare od 15 do 29 let.

Jasne opredelitve mladine ni oziroma definiranje mladosti ni enoznačno, saj gre za življenjsko obdobje, ki ga zaznamujeta prehodnost in vmesnost. Številni avtorji opredeljujejo mladost kot vmesno stopnjo v življenjskem poteku, kot obdobje med otroštvom in odraslostjo, in glede na to je bila mladina večkrat opredeljena kot ljudje na "prehodu iz odvisnosti v otroštvu k neodvisnosti v odraslosti". To obdobje vključuje tri glavne »prehode«:

- prehod od šole k delu (zaključek šolanja in vstop na trg delovne sile);
- prehod od ekonomske odvisnosti k ekonomski neodvisnosti in samoodgovornosti;
- prehod od doma (iz izvorne družine) v lastno domovanje (ustvarjanje lastne družine).

Iskanje skupne evropske ali svetovne opredelitve mladih torej ni lahka naloga, saj samo upoštevanje »starostnih meja« ne zadostuje za ustrezno označitev prehoda ljudi k odraslosti. Druge pomožne informacije, ki po svoje označujejo vse večjo zrelost mladih ali »bistvene mejnike v odraslosti«, pa so tako kot starostne omejitve po državah zelo različne in težko merljive in težko primerljive: na primer konec obveznega šolanja; starost ob pridobitvi volilne pravice; minimalna starost za kandidaturo na volitvah ipd., pa čas, ko mladi ljudje postanejo finančno neodvisni (ta čas se v večini evropskih držav podaljšuje, predvsem zaradi študija, zaradi težav pri iskanju prve zaposlitve ter zaradi majhnih možnosti za pridobitev cenovno dostopnih stanovanj).

Evropske države, kot je bilo že povedano, si pri starostnem opredeljevanju oseb, ki naj bi še sodile med mladino, niso enotne, večinoma pa so enotne v tem, da zgornja »starostna« meja ne preseže 30 let.

Mladi prebivalci

Tabela 1: Starostne meje pri opredeljevanju mladih, države članice EU-27

država	»Starostna meja« (leta) pri opredeljevanju mladine oz. mladih
EU-27	15-25 (odprto do 30)
Avstrija	13-30; 0-30
Belgija	0-25
Bolgarija	16-30
Ciper	12 (16)-25 (30)
Češka republika	15-26; 18-26
Nemčija	15-24 / 27
Danska	15-25
Estonija	7-26
Španija	14-30
Finska	3-30
Francija	15-26
Grčija	15-30
Madžarska	15-29
Irska	10-25
Italija	15-25/30
Litva	16-29
Luksemburg	12-26
Latvija	16-29; 3-30; 15-25
Malta	18-30
Nizozemska; »Flamci«	0-25; 3-30
Poljska	15-25
Portugalska	15-25/30
Romunija	15-35
Švedska	13-25
Slovenja	14-27; 15-29
Slovaška	13-30; 15-26
Združeno kraljestvo	10-25

Vir (za večino držav): T. Divjak, P. Šporar: PRIMERJALNO PRAVNA ANALIZA MLADINSKE ZAKONODAJE V EVROPI, Ljubljana, 2005; [http: www.ursm.gov.si/si/zakonodaja_in_dokumenti/](http://www.ursm.gov.si/si/zakonodaja_in_dokumenti/). Upoštevani pa so tudi mnogi drugi viri.

Zakoni in programski dokumenti, ki se v evropskih državah »dotikajo« mladine, običajno navajajo pri njenem opredeljevanju določene časovne vrednosti (starost v letih). Na osnovi informacij, zbranih iz različnih virov, bi povprečno starostno mejo mladine v Evropi lahko »postavili« med petnajsto in devetindvajseto leto starosti in bi jo vsaj približno lahko omejili s časom, do katerega mladi v večini držav zaključijo obvezno izobraževanje in (lahko) dosežejo visoko izobrazbo. Precej tovrstnih dokumentov sicer v nekaterih državah postavlja starostno mejo zelo nizko (3 ali 7 let); v ta čas običajno starostno

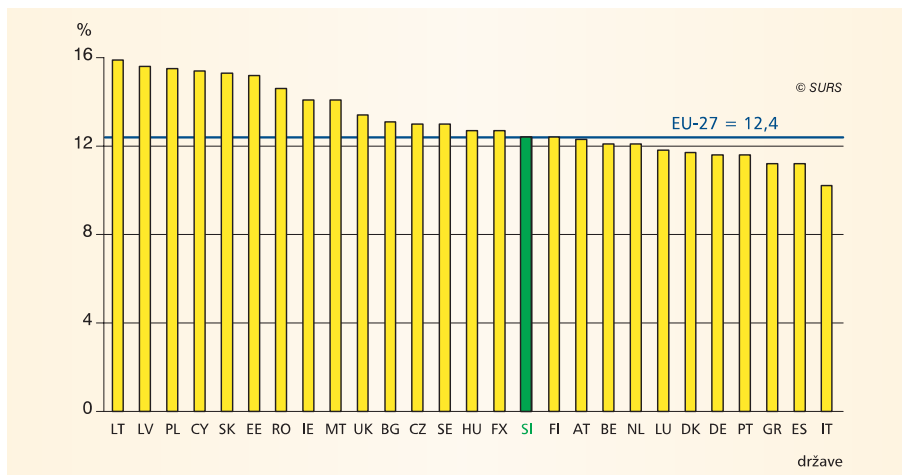
Mladi prebivalci

uvrščamo otroke, ki po razvoju še niso dosegli zrelostne stopnje za aktivno oblikovanje in sprejemanje odločitev. Zelo pomemben del udejstvovanja mladih pa je prav sodelovanje v procesih odločanja.

Ko v tej publikaciji prikazujemo »v številkah« mlade, mladino, v različnih razvojnih obdobjih in v različnih okoliščinah, imamo v mislih večinoma osebe, stare 15–24 let (15–29 let), torej po mnenju večine analitikov tega življenjskega obdobja čas od konca otroštva do »odraslosti«. Hkrati moramo upoštevati, da je starost 18 let nekoč predstavljala logičen prehod v odraslost in s tem v samostojnost, da pa danes ni več čisto tako. Povprečna starost matere ob rojstvu prvorojenca se zelo hitro približuje starostni meji tridesetih let. Prehod iz mladosti v delo, »zaznamovan« običajno z odselitvijo od doma, se je prav tako raztegnil do tridesetega leta (ali še »čez«). Po raziskavah Študentske organizacije Univerze v Ljubljani (2004) o stanovanjski problematiki mladih v Sloveniji leta 2004 pa je 75 % oseb med 25. in 29. letom živelo v skupnem gospodinjstvu s starši.

Število mladih upada

Slika 1: Deleži mladih (15–24 let), države članice EU-27, 2008

Vir: Eurostat

■ Prebivalstveno »stanje« je rezultat različnih dejavnikov, kot so rodnost, pričakovana življenjska doba ob rojstvu in migracijski tokovi. Trenutne stopnje le-teh v državah članicah Evropske unije kažejo, da bomo do leta 2050 pričeli velikim demografskim spremembam. Te bodo posebej vidne v močnem znižanju deleža mladih oz. v staranju evropskega prebivalstva: povprečna starost naj bi od 2004 do 2050 zvišala z 39 let na 49 let.

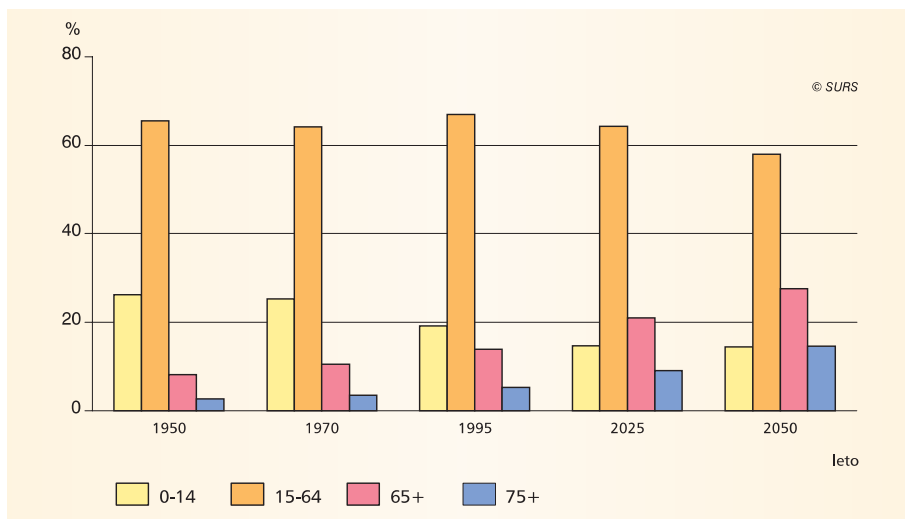
■ Zadnje poročilo ZN o mladih (World Youth Report 2007) prinaša oceno, da je na svetu približno 1,2 milijarde mladih ljudi v starosti 15–24 let in opozarja na pomen mladih kot pozitivne sile za razvoj. Ta velika množica ljudi namreč predstavlja pomemben človeški vir za razvoj in pozitivne družbene spremembe, saj predstavljajo mladi četrtno svetovne delovne sile, a tudi polovico brezposelnih po vsem svetu; mladi, ki nimajo primerne zaposlitve, pa so še posebej ranljivi, saj so tako dejansko obsojeni na revščino, brez sredstev za življenje pa težje pridejo tudi do izobrazbe in osnovnega zdravstva, kar je – kot v začaranem krogu – osnovni pogoj za ustrezno zaposljivost in zaslužek, ki bi jim pomagal iz revščine.

■ Skoraj 85 % mladih živi v državah v razvoju, od tega 60 % v Aziji in 10 % v Evropi. Kljub veliki urbanizaciji sveta živi večina mladih v ruralnih območjih, v podsaharski Afriki, jugovzhodni, južni in centralni Aziji in Oceaniji. Generalna skupščina ZN je v svoji resoluciji o mladini leta 2000 (Policies and Programmes Involving Youth, A/RES/54/120) določila v povezavi z mladimi 10 prednostnih področij: med temi je na prvem mestu izobraževanje, sledijo pa zaposlovanje, lakota in revščina, zdravje, okolje, zloraba drog, mladoletniško prestopništvo, problemi med spoloma in pritožbe mladih.

Število mladih upada

■ Sedanje generacije mladih v Evropi živijo v času, ko se gospodarske in tehnološke razmere hitro spreminjajo. Posebej v času gospodarske »krize«, ko pogosto primanjkuje delovnih mest za vse, po zaključku šolanja pogosto čakajo na delo. Zato prav mladi pogosto sklepajo pogodbe za delo za določen čas, delajo s prilagodljivim delovnim časom, se celo zaposlujejo v drugih državah. Istočasno pa je pomembno, da mladi vse te možnosti imajo, glede na mlade generacije pred njimi, ki so v večini držav Evrope lahko o tem samo sanjale.

Slika 2: Deleži prebivalcev po velikih starostnih skupinah, Evropa, 1950–2050

© SURS

leto

0-14 15-64 65+ 75+

Vir: International Institute for Applied Systems Analyses; <http://www.iiasa.ac.at> 1. oktober 2009

■ Po prvih demografskih ocenah, ki jih je objavil Eurostat 22. junija 2009, je v EU-27 1. januarja 2009 živelo 499,7 milijona prebivalcev, to je za 2,2 milijona več kot 1. januarja leta 2008. Po teh ocenah so bile tri četrtine povečanja števila prebivalcev posledica selitev, in sicer zlasti v naslednje države: na Irsko (povečanje za 14,1 osebe na 1000 prebivalcev), v Slovenijo (12,6), v Luksemburg (11,9), Ciper (11,7) in v Španijo (10,2 osebe na 1000 prebivalcev); v teh državah so bili torej neto selitveni tokovi v tem letu najmočnejši; iz Bolgarije, Latvije, Litve in Poljske pa so se prebivalci v večjem obsegu odseljevali, kot so se v te države priseljevali.

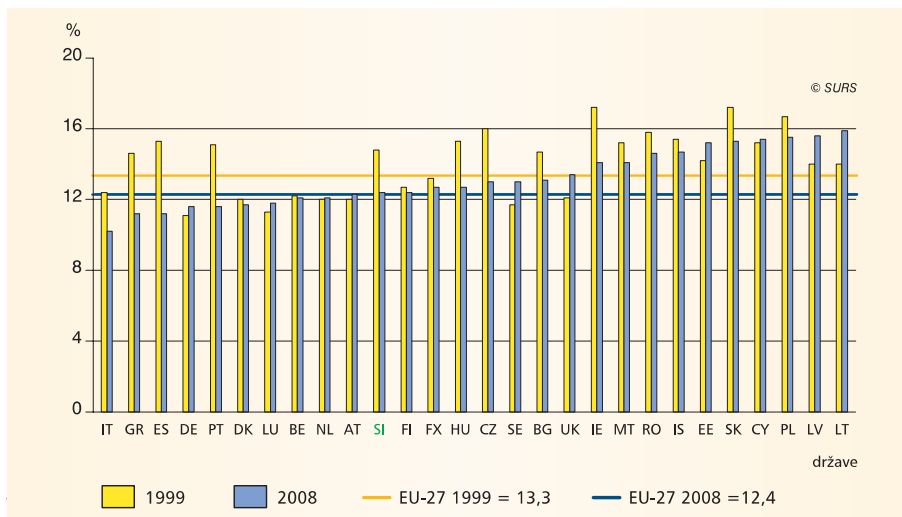
■ Med velikimi regijami sveta, v katerih se bo število prebivalcev v prihodnosti bistveno zmanjševalo, bo tudi področje EU-27. Po projekcijah prebivalstva EUROPOP2008 se bo namreč prebivalstvo EU-27 do leta 2060 bistveno zmanjšalo, na 506 milijonov, potem ko naj bi leta 2035 doseglo svoj vrh s 523 milijoni prebivalcev. Po teh projekcijah bo Slovenija leta 2060 imela 1.768.000 prebivalcev.

Število mladih upada

Tabela 2: Število prebivalcev in deleži prebivalcev po velikih starostnih skupinah, Evropa, 1950–2050

starost leta	število v 1000					% od skupnega prebivalstva				
	1950	1970	1995	2025	2050	1950	1970	1995	2025	2050
SKUPAJ	547.318	656.441	727.912	702.335	627.691	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
0–14 let	143.175	166.367	139.464	103.212	90.43	26,2	25,3	19,2	14,7	14,4
15–64 let	359.162	421.432	487.11	451.599	364.277	65,6	64,2	66,9	64,3	58,0
65+	44.981	68.642	101.338	147.524	172.985	8,2	10,5	13,9	21	27,6
75+	14.553	22.762	38.139	63.663	91.343	2,7	3,5	5,2	9,1	14,6

Vir: International Institute for Applied Systems Analyses; <http://www.iiasa.ac.at> 1. oktober 2009

Slika 3: Deleži mladih (15–24 let), države članice EU-27¹⁾, 1999 in 2008

■ V EU-27 je »mlad«, tj. star 15–24 let, skoraj vsak osmi prebivalec oziroma je bilo leta 2008 v EU-27 12,4 % toliko starega prebivalstva. V Sloveniji je tedaj živel 250.200 mladih in je bil njihov delež enak deležu v EU-27 (12,4 %).

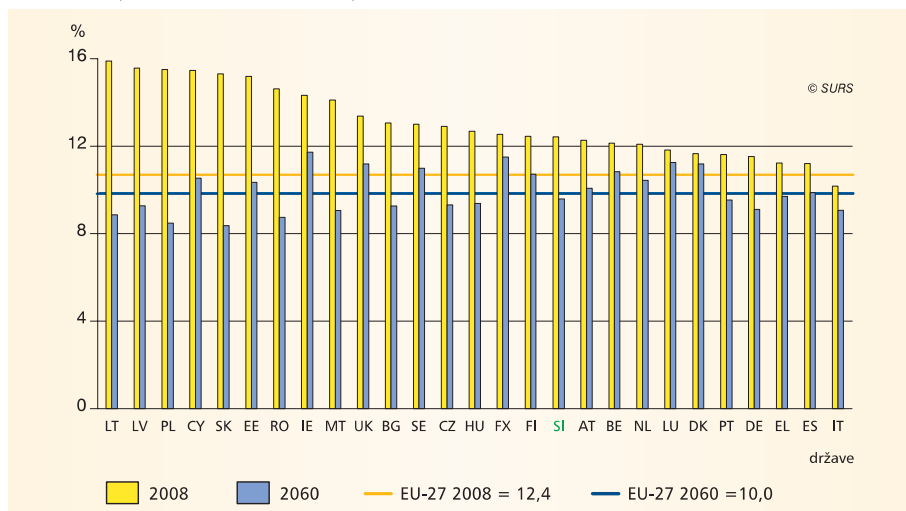
■ Med državami EU-27 je bil tedaj delež mladih najmanjši v Španiji (11,2 %) in v Italiji (10,2 %), kjer je bil mlad le še vsak deseti prebivalec; največji v Litvi (15,9 %), Latviji (15,6 %) in na Poljskem (15,5 %).

1) Eurostat je tudi v izračunih, ki se nanašajo na čas pred letom 2007, upošteval podatke držav, ki pred letom 2007 še niso bile članice EU, zato so prikazani podatki primerljivi.

Število mladih upada

- Naravna rast prebivalstva je bila v letu 2008 med državami članicami EU največja na Irskem, in sicer 12,0 na 1000 prebivalcev, kar je precej več kot v Franciji (4,5), Luksemburgu (4,3), na Cipru (3,9) in Združenem kraljestvu (3,6).
- Osem držav članic EU je imelo v letu 2008 negativni naravni prirast; največji padec je imela Bolgarija (zmanjšanje za 4,8 na 1000 prebivalcev), za njo Latvija (-3,2), Madžarska (-3,1), Litva (-2,6) in Nemčija (-2,0). Slovenija je zabeležila naravni prirast 0,9 osebe na 1000 prebivalcev.
- V državah EU-27 je v letu 2008 umrlo 4,8 milijona ljudi, to je 9,7 osebe na 1000 prebivalcev. Najvišjo umrljivost je imela Bolgarija (14,2), za njo pa Latvija (14,0), Litva (13,2) in Madžarska (13,0). Najnižjo stopnjo umrljivosti je imela Irska (6,1), za njo pa Ciper (6,6), Luksemburg (6,9) in Malta (7,7); v Sloveniji je umrlo 9,1 osebe na 1000 prebivalcev.
- V večini (18) držav EU-27 se je od leta 1997 delež mladih zmanjšal (v EU-27 za 1,2 odstotne točke), najbolj v Španiji (za 4,8 odstotne točke) in na Portugalskem (za 4,1 odstotne točke). Na Finskem se delež mladih v tem obdobju ni spremenil, v devetih državah EU-27 pa se je njihov delež nekoliko povečal, najbolj v Latviji (za 2,1 odstotne točke) in v Litvi (za 1,9 odstotne točke).

Slika 4: Deleži mladih (15–24 let), projekcija prebivalstva EUROPOP2008, srednja varianta, 2008–2060, države članice EU-27, 2008 in 2060

Vir: Eurostat, EUROPOP2008, konvergentni scenarij

- Delež mladih se bo po rezultatih Eurostatovih projekcij EUROPOP2008 v vseh državah članicah do leta 2060 zmanjšal. Medtem ko bo v celotni EU-27 to znižanje predstavljalo 2,4 odstotne točke, se bodo deleži mladih najobčutneje, to je za več kot 5 odstotnih točk, zmanjšali v Litvi in na Poljskem (v vsaki za 7 odstotnih točk) ter na Slovaškem (za 6,9

Število mladih upada

odstotne točke), v Latviji (za 6,3 odstotne točke) in Romuniji (za 5,9 odstotne točke). Za manj kot 1 odstotno točko pa se bo delež mladih zmanjšal na Danskem (za 0,5 odstotne točke) in v Luksemburgu (za 0,6 odstotne točke).

■ Leta 2060, ko bo v EU-27 povprečno še 10,0 % mladih, bodo največji deleži mladih na Irskem (11,7 %), v Franciji (11,5 %) ter v Luksemburgu, na Danskem in v Združenem kraljestvu (po 11,2 %), najmanjši pa na Slovaškem (8,4 %), Poljskem (8,5 %) in v Romuniji (8,6 %). V Sloveniji bo takrat delež mladih po predvidevanjih 9,6-odstoten.

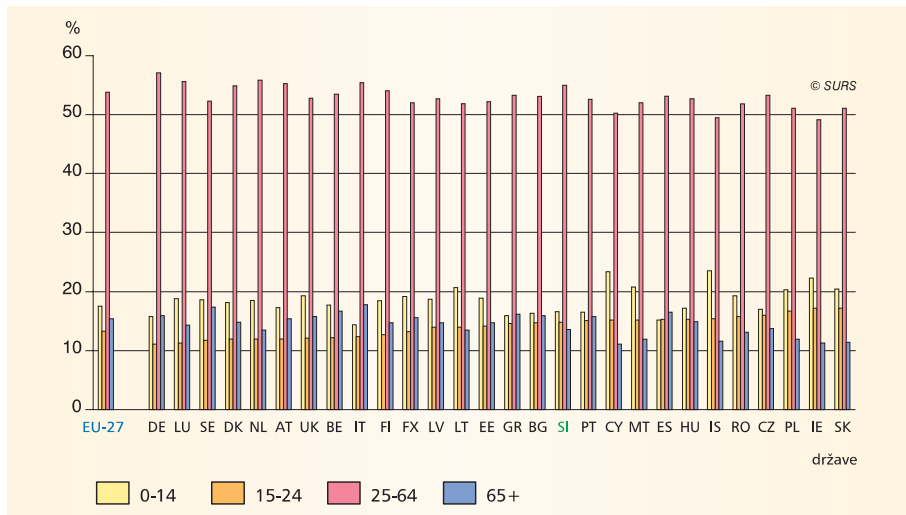
Tabela 3: Deleži mladih¹⁾ po velikih starostnih skupinah, države članice EU-27, 1999 in 2008

	1999				2008			
	0-14 let	15-24 let	25-64 let	65+	0-14 let	15-24 let	25-64 let	65+
EU-27	17,5	13,3	53,8	15,4	15,7	12,4	54,8	17,0
IT	14,4	12,4	55,4	17,8	14,0	10,2	55,8	20,1
GR	15,9	14,6	53,3	16,2	14,3	11,2	55,9	18,7
ES	15,2	15,3	53,2	16,5	14,6	11,2	57,5	16,6
DE	15,8	11,1	57,1	15,9	13,7	11,6	54,6	20,1
PT	16,5	15,1	52,6	15,8	15,3	11,6	55,6	17,4
DK	18,2	12	54,9	14,8	18,4	11,7	54,3	15,6
LU	18,8	11,3	55,6	14,3	18,2	11,8	56,0	14,0
NL	18,5	12	55,9	13,5	17,9	12,1	55,3	14,8
BE	17,7	12,2	53,5	16,7	16,9	12,1	53,9	17,1
AT	17,3	12	55,3	15,4	15,3	12,3	55,3	17,1
FI	18,4	12,7	54,1	14,7	16,9	12,4	54,2	16,5
SI	16,6	14,8	55,0	13,6	13,9	12,4	57,6	16,2
FX	19,2	13,2	52,0	15,6	18,5	12,7	52,6	16,3
HU	17,2	15,3	52,7	14,9	15,0	12,7	56,1	16,2
SE	18,6	11,7	52,3	17,4	16,8	13,0	52,6	17,5
CZ	17,0	16,0	53,3	13,7	14,2	13,0	58,2	14,6
BG	16,3	14,7	53,1	15,9	13,4	13,1	56,2	17,3
UK	19,3	12,1	52,8	15,8	17,6	13,4	52,9	16,1
MT	20,8	15,2	52,0	11,9	16,2	14,1	55,8	13,8
IE	22,3	17,2	49,2	11,3	20,6	14,1	54,4	10,9
RO	19,3	15,8	51,8	13,1	15,2	14,6	55,2	14,9
EE	18,9	14,2	52,2	14,7	14,8	15,2	52,8	17,2
SK	20,4	17,2	51,1	11,4	15,8	15,3	56,9	12,0
CY	23,4	15,2	50,3	11,1	17,4	15,4	54,7	12,5
PL	20,3	16,7	51,1	11,9	15,5	15,5	55,6	13,5
LV	18,7	14,0	52,7	14,7	13,8	15,6	53,5	17,2

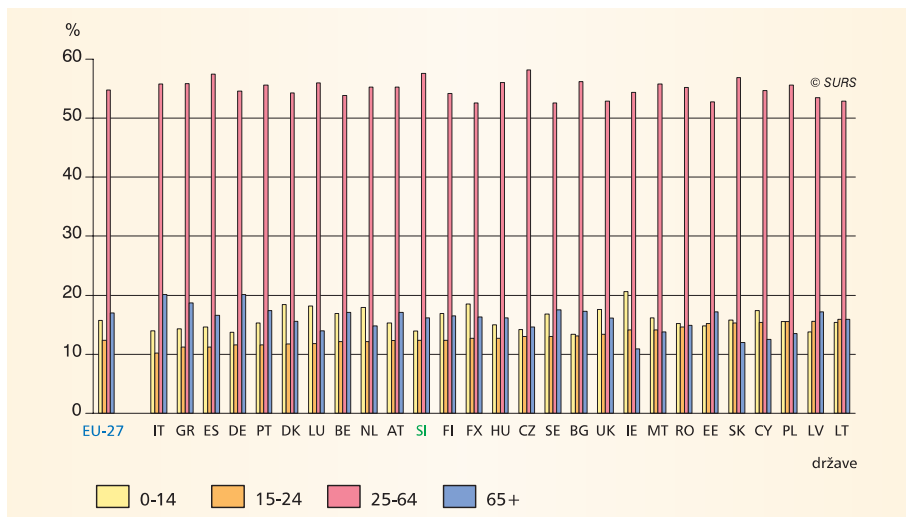
Vir: Eurostat

¹⁾ Podatki za države članice EU-27 so razvrščeni po vrednostih za mlade (15–24) za leto 2008, naraščajoče.

Število mladih upada

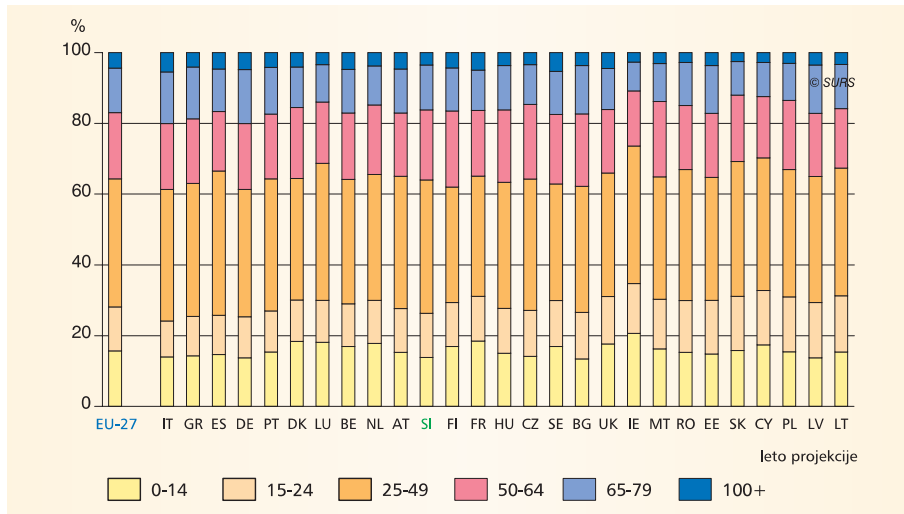
Slika 5: Deleži prebivalcev po velikih starostnih skupinah, države članice EU-27, 1999

Vir: Eurostat

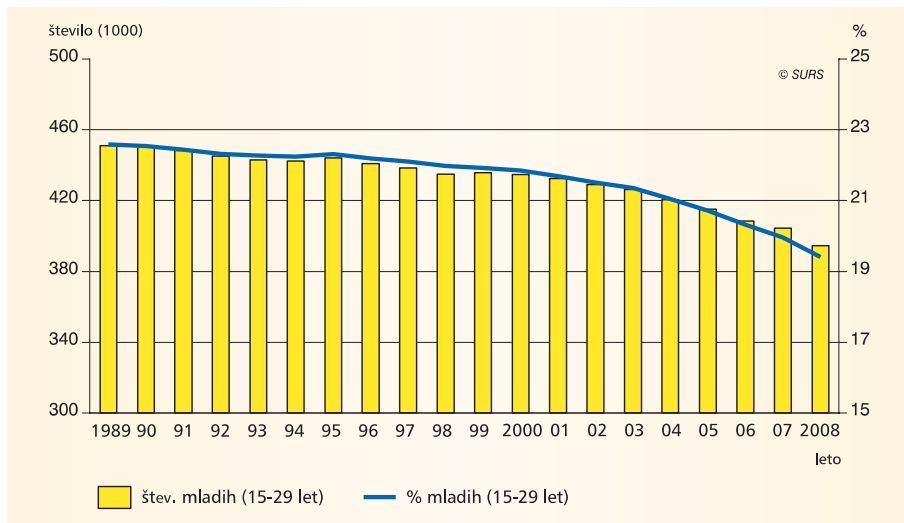
Slika 6: Deleži prebivalcev po velikih starostnih skupinah, države članice EU-27, 2008

Vir: Eurostat

Število mladih »kopni«

Slika 7: Deleži prebivalcev po velikih starostnih skupinah, države članice EU-27, 2008

Vir: Eurostat

Slika 8: Deleži in število prebivalcev (15-29 let), Slovenija, izbrana leta (1989-2008)

Vir: SURS

Število mladih upada

Tabela 4: Deleži prebivalcev (15–24 let), države članice EU-27¹⁾²⁾, 1997 in 2008

Država	Prebivalci (15–24 let)			število v 000 2008
	1997	% 2008	stopnja rasti v odstotnih točkah 1997–2008	
EU-27	13,6	12,4	-1,2	62.333,0
IT	13,3	10,2	-3,1	6.082,4
GR	14,9	11,2	-3,7	1.253,7
ES	16,0	11,2	-4,8	5.070,5
DE	11,0	11,6	0,6	9.498,5
PT	15,7	11,6	-4,1	1.236,0
DK	12,8	11,7	-1,1	638,1
LU	11,5	11,8	0,3	57,1
BE	12,5	12,1	-0,4	1.292,8
NL	12,5	12,1	-0,4	1.982,5
AT	12,2	12,3	0,1	1.022,1
SI	15,0	12,4	-2,6	250,2
FI	12,4	12,4	0,0	659,2
HU	15,6	12,7	-2,9	1.273,3
FX	13,6	12,7	-0,9	7.766,7
CZ	16,5	13,0	-3,5	1.346,2
SE	12,1	13,0	0,9	1.194,6
BG	14,7	13,1	-1,6	998,4
UK	12,3	13,4	1,1	81.460,4
IE	17,5	14,1	-3,4	621,9
MT	14,9	14,1	-0,8	58,0
RO	15,9	14,6	-1,3	3.150,4
EE	13,8	15,2	1,4	203,5
SK	17,1	15,3	-1,8	826,8
CY	14,8	15,4	0,6	121,6
PL	16,1	15,5	-0,6	5.907,7
LV	13,5	15,6	2,1	353,5
LT	14,0	15,9	1,9	534,8

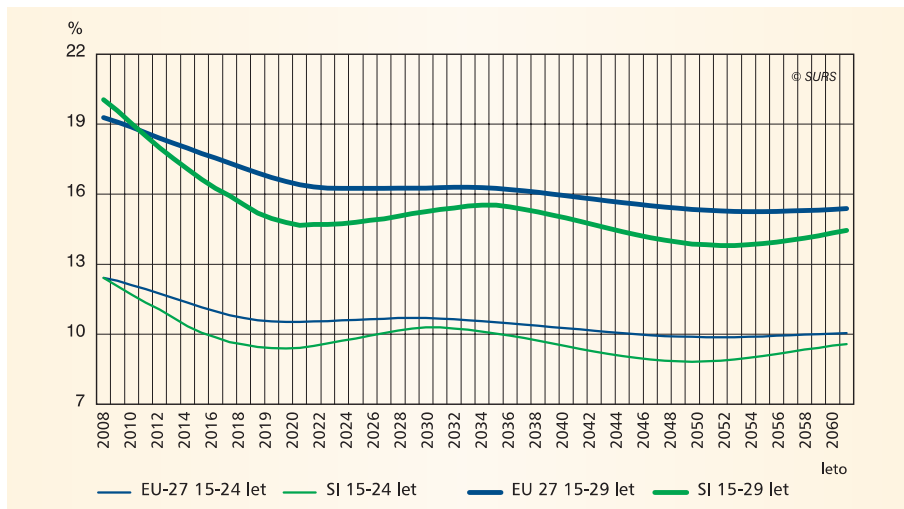
¹⁾ Za EU-27 in UK so podatki za leto 2007.²⁾ Podatki za države članice EU-27 so razvrščeni po vrednostih za leto 2008, naraščajoče.

Vir: Eurostat

■ V Sloveniji, kjer se je v zadnjem enajstletnem obdobju delež mladih zmanjšal za 2,6 odstotne točke (s 15,0 % na 12,4 %), se bo ta po predvidevanjih zniževal tudi v prihodnje. Leta 2008 je bil delež mladih (15–29 let) 19,4-odstoten.

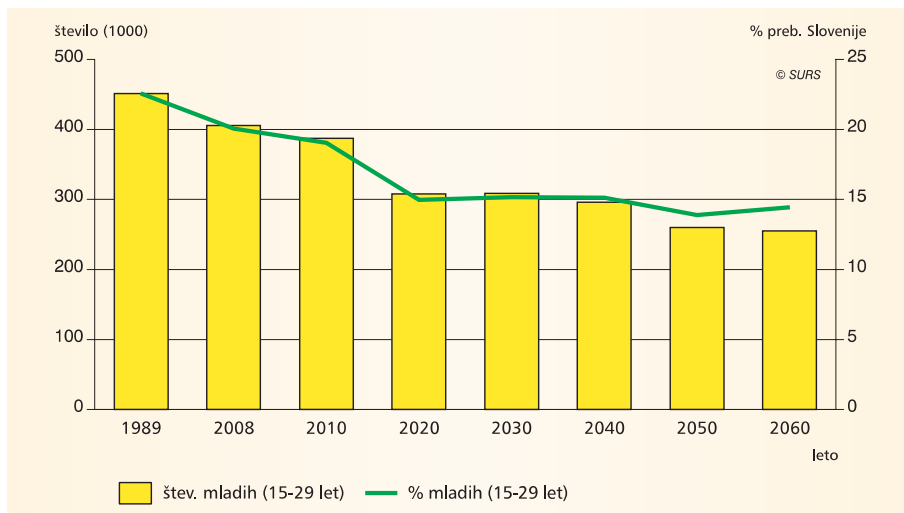
Število mladih »kopni«

Slika 9: Deleža mladih (15–24 let in 15–29 let) med prebivalci EU-27 in Slovenije, projekcija prebivalstva EUROPOP2008, srednja varianta, 2008–2060

Vir: Eurostat, EUROPOP2008, konvergentni scenarij

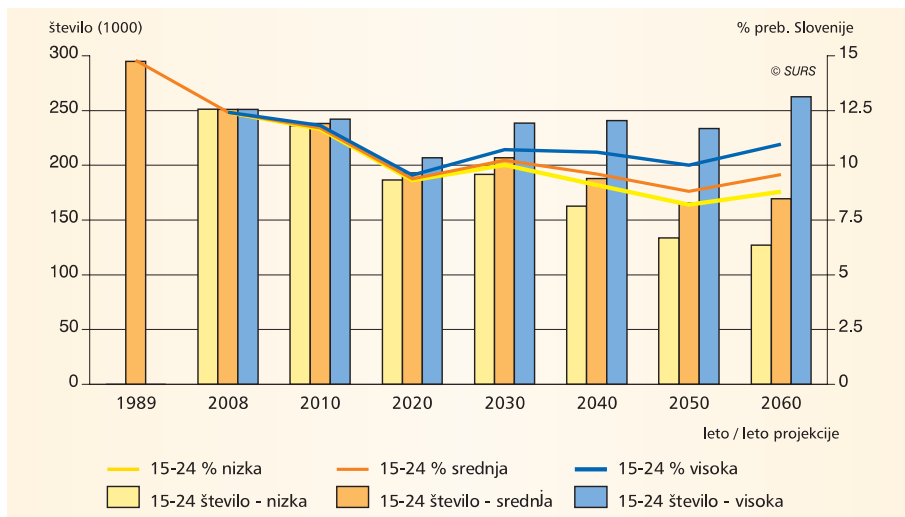
Slika 10: Delež in število prebivalcev (15–29 let), projekcija prebivalstva EUROPOP2008, srednja varianta, Slovenija, izbrana leta (1989, 2008, 2010, 2020, 2030, 2040, 2050 in 2060)

Vir: Eurostat, EUROPOP2008, konvergentni scenarij

Število mladih upada

Slika 11: Deleži in število prebivalcev (15–24 let), projekcije prebivalstva EUROPOP2008, nizka, srednja in visoka varianta, Slovenija, izbrana leta (1989, 2008, 2010, 2020, 2030, 2040, 2050 in 2060)

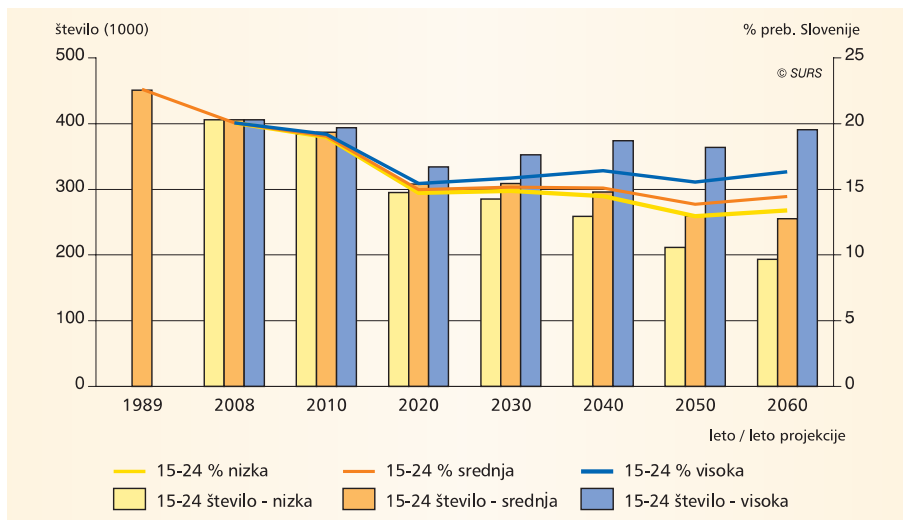
Vir: SURS in Eurostat, EUROPOP2008, konvergentni scenarij

■ Prihodnost Slovenije je, tako kot večine evropskih držav, zaznamovana s pospešenim staranjem prebivalstva. Čeprav prebivalstvo Slovenije sicer počasi narašča, število in delež mladih upadata. Leta 2006 so mladi (15–29 let) v Sloveniji še predstavljali dobro petino prebivalstva, po rezultatih srednje variante projekcij prebivalstva EUROPOP2008 pa lahko že kmalu pričakujemo, da bo delež mladih med prebivalstvom obsegal manj kot petino, v naslednjih dvajsetih letih pa naj bi njihov delež upadel do 15 %. Delež mladih je v Sloveniji še ob popisu prebivalstva leta 1981 predstavljal skoraj četrtino prebivalstva (skoraj 460.000 prebivalcev).

■ Tudi v Sloveniji je mladih vedno manj, starejših pa vedno več. Med 31. decembrom leta 2007 in istega dne leta 2008 se je število prebivalcev Slovenije sicer povečalo (za dobrih 22.000), a predvsem na račun starejših, saj se je v enakem obdobju število mladih (starih 15–29 let) zmanjšalo skoraj za 5000 (–4.748) prebivalcev.

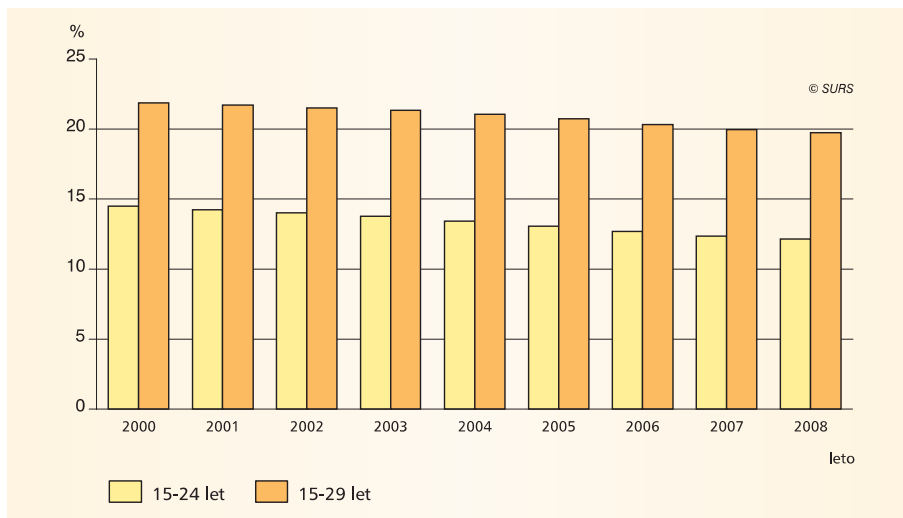
Število mladih upada

Slika 12: Deleži in število prebivalcev (15–29 let), projekcije prebivalstva EUROPOP2008, nizka, srednja in visoka varianta, Slovenija, izbrana leta (1989, 2008, 2010, 2020, 2030, 2040, 2050 in 2060)

Vir: SURS in Eurostat, EUROPOP2008, konvergentni scenarij

Slika 13: Deleži mladih (15–24 let in 15–29 let), Slovenija, 2000–2008

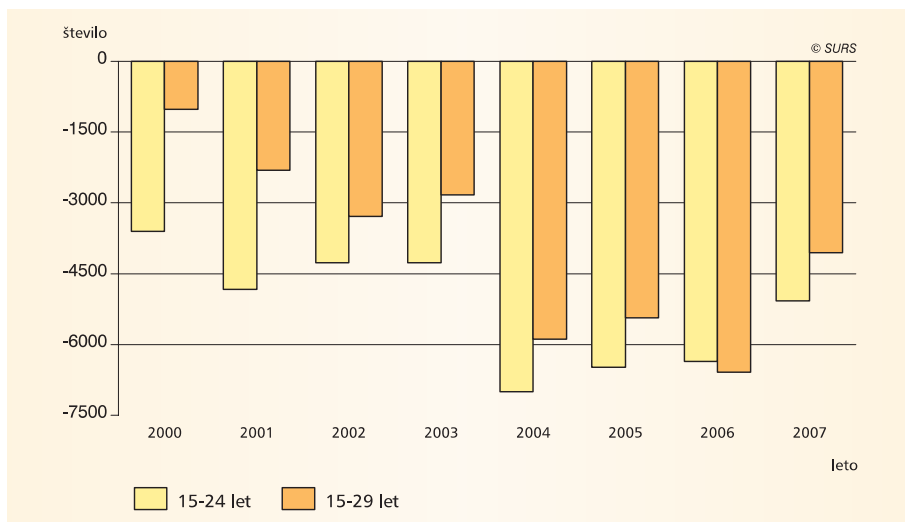

Vir: SURS

Število mladih upada

- Po letu 2000 se število mladine (prebivalci Slovenije, stari 15–29 let) zmanjšuje. Največje zmanjšanje je bilo leta 2006, ko se je ta "generacija" številčno zmanjšala za 6.592 mladih (s 415.044 na 408.452). Od leta 1990 pa je število mladih v Sloveniji upadlo že za več kot 45.000. V prihodnjih letih se bo, če ne bo bistveno več priselitev mladih, ta trend nadaljeval.
- Starostna sestava prebivalstva Slovenije se spreminja tudi s selitvami, a te imajo na »stanje« mladih skromen vpliv. Med priseljenimi tujci v Sloveniji sicer prevladujejo mlajši moški; leta 2008 je bila njihova povprečna starost nekaj manj kot 33 let.
- Od leta 1995 med k nam priseljenimi tujimi državljani občutno prevladujejo moški, medtem ko so v drugih državah EU porazdelitve priseljenih tujcev po spolu enakomernejše. Tudi v letu 2008 je bilo med v Slovenijo priseljenimi tujimi državljani največ moških, in sicer 80 % vseh priseljenih tujcev.
- V tujino se je v letu 2008 odselilo 12.109 prebivalcev Slovenije, 7.343 tujcev in 4.776 slovenskih državljanov. Tujci se večinoma vračajo v svoje izvirne države (države na območju nekdanje Jugoslavije), državljani Slovenije pa se večinoma odseljujejo v druge države EU.

Slika 14: Upad števila mladih (15–24 let in 15–29 let), Slovenija, 2000–2007

Vir: SURS

Število mladih upada

Tabela 5: Upad števila mladih (stari 15-24 let in 15-29 let), Slovenija, 2000-2008

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
15-24	-3.599	-4.837	-4.266	-4.271	-7.002	-6.483	-6.362	-5.075	-521
15-29	-1.015	-2.303	-3.285	-2.830	-5.885	-5.439	-6.592	-4.053	1.757

¹⁾ Za leto 2008 so podatki preračunani po definiciji prebivlastva za leto 1996.

Vir: SURS

■ Prihodnost Slovenije bo kot večine evropskih držav zaznamovana s pospešenim staranjem prebivalstva (število in delež mladih se zmanjšujeta), čeprav število prebivalcev Slovenije trenutno rahlo narašča. Število mladih je med letoma 1989 in 2006, ko so mladi v Sloveniji predstavljali dobro petino prebivalstva, upadlo skoraj za 43.000: natančneje za 15.584 moških (ali 36,6-odstotni upad) in za 26.946 žensk (to je 63,4-odstotni upad).

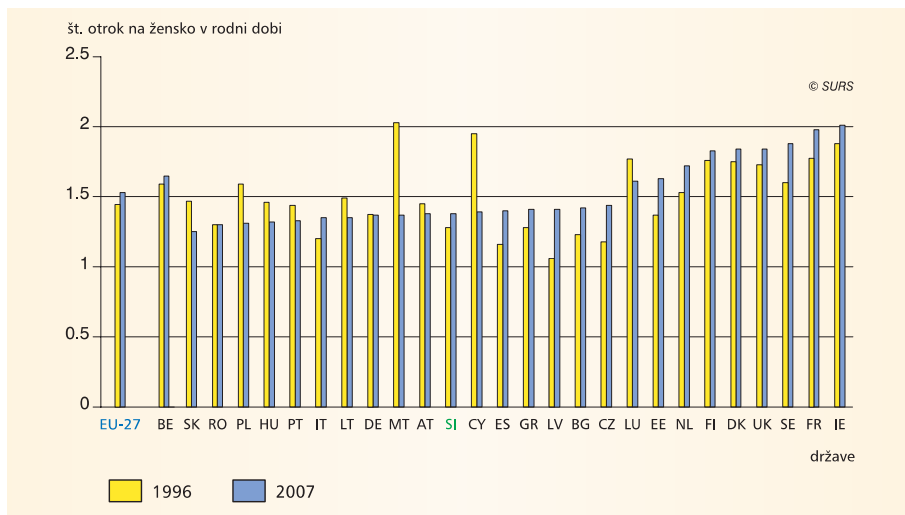
■ V prihodnjih letih se obeta še večji upad tega števila, a ga bodo verjetno vsaj nekoliko omilile priselitve.

■ Naravni prirast Slovenije je v zadnjih letih sicer pozitiven, dolgoročna napoved demografske slike Slovenije pa vzbuja skrb. Čeprav število prebivalcev počasi narašča, se delež mladih zmanjšuje. Napovedi kažejo, da bo v prihodnjih dvajsetih letih delež mladih upadel z dobrih 20 % (toliko jih je bilo v letu 2007) na 14 %.

■ Po projekcijah prebivalstva EUROPOP2008 za Slovenijo lahko kmalu pričakujemo, da bo delež mladih obsegal manj kot petino prebivalstva, v naslednjih dvajsetih letih pa naj bi njihov delež padel na 14 %. Delež mladih je bil v Sloveniji v zadnjih 50 letih glede na druge starostne skupine prebivalstva največji ob popisu prebivalstva leta 1981.

Skromnega števila rojstev v preteklih letih ni mogoče nadomestiti

Slika 15: Stopnje celotne rodnosti, države članice EU-27, 1996 in 2007

1) Namesto podatka za leto 1996 za EU-27 in za LV je podatek za leto 2002; za DE za leto 2000; za FR pa za leto 1998. Namesto podatka za leto 2007 za BE pa je ocena podatka.

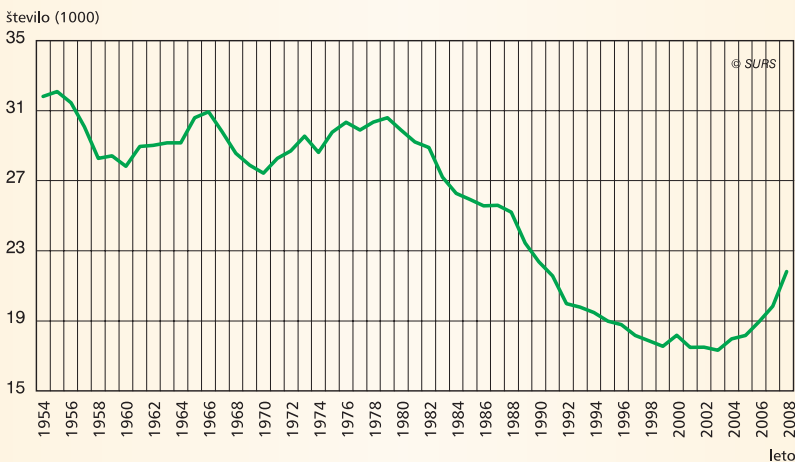
Vir: Eurostat

■ Slovenija je z 10,0 živorojenimi na 1000 prebivalcev že v letu 1992 imela eno najnižjih stopenj rodnosti med evropskimi državami. Evropske primerjave sicer kažejo, da je demografska slika neobetavna tudi v večini preostalih držav, vendar so v večini držav članic EU-27 vrednosti celote rodnosti višje, kot je pri nas.

■ Po ocenah Eurostata se je v EU-27 v letu 2008 rodilo 5,4 milijona živorojenih otrok, kar je 10,8 živorojenega na 1000 prebivalcev. Najvišje stopnje rodnosti so imele Irska (18,1), Združeno kraljestvo (13,0), Francija (12,9), Estonija (12,2), Švedska (11,9) in Danska (11,8 živorojenega na 1000 prebivalcev). Najnižje stopnje rodnosti na 1000 prebivalcev so imele Nemčija (8,3), Malta in Avstrija (vsaka s po 9,2 živorojenega na 1000 prebivalcev), Bolgarija (9,4), Italija in Portugalska (vsaka s po 9,6 živorojenega na 1000 prebivalcev).

■ Iz podatkov o rodnostnem vedenju v državah članicah EU-27 je razvidno, da je nizka rodnost značilna za države, pridružene EU v letih 2004 in 2007. Tam so se stopnje celotne rodnosti gibale med 1,24 (Slovaška) in 1,47 (Ciper) otrok v povprečju na žensko v rodni dobi, tj. med njenim 15. in 49. letom. Najvišje stopnje celotne rodnosti pa so značilne za države na severu in zahodu EU-27, in sicer med 1,6 in 2,0. Najvišjo stopnjo celotne rodnosti sta imeli leta 2006 med državami članicami EU-27 Francija (2,0) in Irska (1,90), najnižje pa Slovaška (1,24), Poljska (1,27), in Slovenija ter Litva in Romunija (vsaka po 1,31).

Skromnega števila rojstev v preteklih letih ni mogoče nadomestiti

Slika 16: Število živorojenih otrok, Slovenija, 1954–2008

Vir: SURS

■ V letu 2008 je v Sloveniji število živorojenih otrok prvič po letu 1991 ponovno preseglo 21.000. Rojenih je bilo 21.817 živorojenih otrok (11.126 dečkov in 10.691 deklic) ali za 10 % oziroma 1.994 živorojenih otrok več kot leto prej. Od leta 2003, ko je bilo v Sloveniji rojenih najmanj živorojenih otrok po letu 1954, število postopoma narašča. Leta 2008 se je na 1000 prebivalcev rodilo 10,8 otroka (9,8 v letu 2007 in leta 2003 8,7).

■ Zaradi skromnega števila rojenih otrok v Sloveniji v preteklih letih bo mladih »premalo« tudi v prihajajočem obdobju. Tudi trend zmanjševanja števila rojstev v desetletjih pred prelomom tisočletja (sicer s »pozitivnimi« premiki »na bolje« v zadnjih letih), pove, da se bo število mladih zmanjševalo tudi v prihodnje, saj »pomanjkanja«, zaradi izredno nizke rodnosti v preteklosti ni mogoče nadomestiti samo v nekaj letih.

Skromnega števila rojstev v preteklih letih ni mogoče nadomestiti

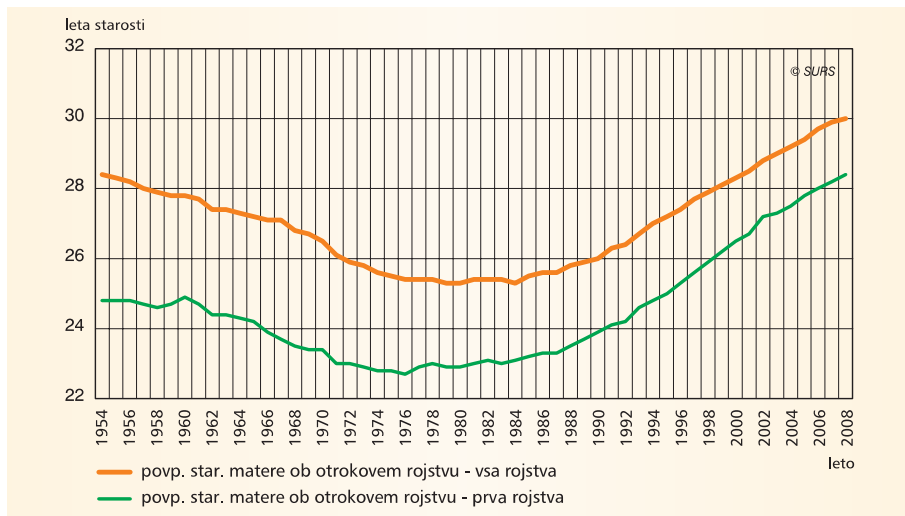
Tabela 6: Število živorojenih otrok in celotna stopnja rodnosti, Slovenija, izbrana leta (1954, 1964, 1974, 1984, 1994 in 2003–2008)

leto	število	Živorojeni na 1000 prebivalcev	celotna stopnja rodnosti
1954	31.828	20,9	2,58
1964	29.184	17,9	2,32
1974	28.625	16,0	2,10
1984	26.274	13,5	1,75
1994	19.463	9,8	1,32
2003	17.321	8,7	1,20
2004	17.961	9,0	1,25
2005	18.157	9,1	1,26
2006	18.932	9,4	1,31
2007	19.823	9,8	1,38
2008	21.817	10,8	1,53

Vir: SURS

■ Vrednost celotne stopnje rodnosti, to je kazalnik, ki pove povprečno število živorojenih otrok na eno žensko v rodni dobi (pri sedanjí stopnji umrljivosti in ob predpostavki, da bo ženska dočkala 49. leto starosti), je za leto 2008 1,53, to pa je najvišja vrednost tega kazalnika pri nas v zadnjih dvajsetih letih. Kljub temu pa se zaradi posledic neugodnih demografskih gibanj v preteklih desetletjih prebivalstvo Slovenije še naprej srečuje z zoženo reprodukcijo.

Slika 17: Povprečna starost matere ob rojstvu otrok, Slovenija, 1954–2008

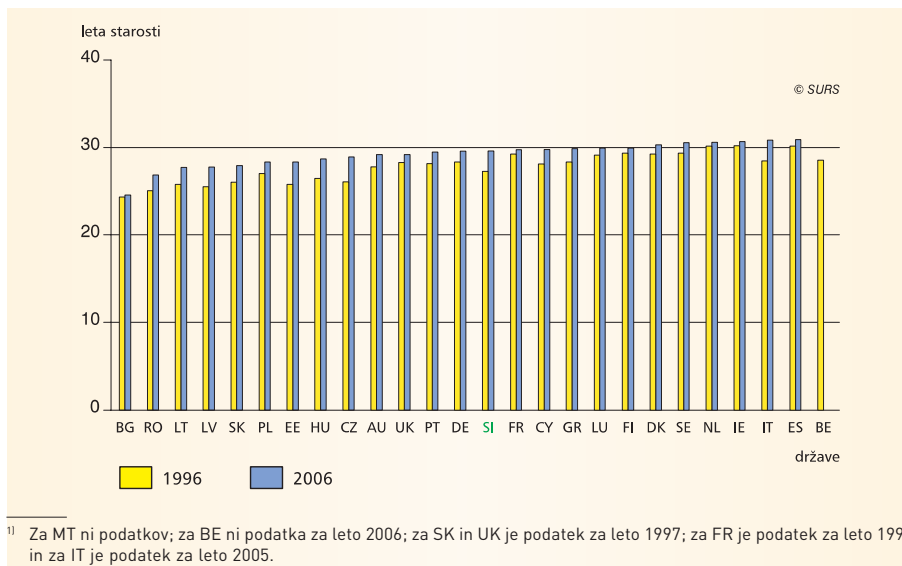

Vir: SURS

Skromnega števila rojstev v preteklih letih ni mogoče nadomestiti

■ Čeprav se je stopnja rodnosti v Sloveniji po letu 2003 nekoliko dvignila, imajo ženske pri nas v primerjavi s preteklimi desetletji manj otrok, predvsem pa se za materinstvo odločajo vedno pozneje v svojem življenju. Vedno nižje je število tistih mater, ki prvič rodijo pred 25. rojstnim dnevom, vedno več pa je tistih, ki se za to odločijo, ko so že dopolnile 30 let (torej vse več mater ni več »mladih«). Tudi v letu 2008 se »odlaganje materinstva« v kasnejša leta še ni ustavilo, saj je bila v tem letu mati ob rojstvu otroka v povprečju stara 30 let. Ob rojstvu prvega otroka pa so bile matere v povprečju stare 28,4 leta (obe vrednosti sta najvišji tovrstni povprečni starosti po drugi svetovni vojni pri nas).

Slika 18: Povprečna starost matere ob rojstvu otrok, države članice EU-27¹⁾, 1996 in 2006

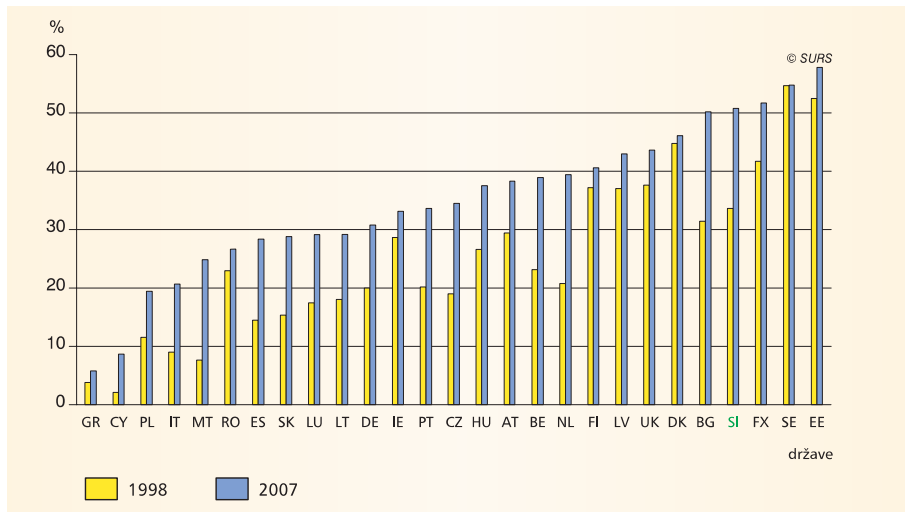

Vir: Eurostat

■ Povečevanje povprečne starosti žensk ob rojstvu otrok (vseh) ni »slovenska posebnost«, v vseh drugih državah EU-27 se je v zadnjih desetih letih tudi povečala. V večji meri kot v Sloveniji (za 2,35 let) na Češkem (za 2,82 let), v Estoniji (za 2,57 let) in v Italiji (za 2,4 let), v nekoliko manjši meri pa v Latviji in na Madžarskem (za 2,23 let) ter na Slovaškem (za 1,91 let); v najmanjši meri v Bolgariji (za 0,23 leta), na Nizozemskem (za 0,44 leta) in v Franciji (za 0,46 leta) ter na Irskem (za 0,47 leta), kjer so, z izjemo Bolgarije, matere ob rojstvu otrok povprečno starejše od 30 let.

Skromnega števila rojstev v preteklih letih ni mogoče nadomestiti

Slika 19: Deleži otrok, rojenih zunaj zakonske zveze, države članice EU-27, 1998 in 2007

Vir: Eurostat

■ Zunaj zakonske zveze je v tudi Sloveniji rojenih vse več otrok. V letu 2007 je v Sloveniji število živorojenih otrok, ki so bili rojeni zunaj zakonske zveze, prvič preseglo polovico. V letu 2008 se je ta delež še povečal, na 52,9 %. Med materami, ki so rodile v letu 2008, je šele pri starosti 30 let delež poročenih presegel delež tistih, ki niso sklenile zakonske zveze. Pri materah, ki so v letu 2008 rodile prvič, je bil delež neporočenih večji od polovice v vseh starostih. Skupaj sta bili zunaj zakonske zveze rojeni dve tretjini (65 %) prvorojencev.

■ Čeprav je rodnost povojne generacije v Evropi postopoma padala od leta 1965, je celotna stopnja rodnosti v zadnjih letih ostala relativno stabilna: približno 1,5 otroka na žensko v rodni dobi. Ker se delež živorojenih otrok, rojenih zunaj zakonske zveze, stalno povečuje, lahko sklepamo, da je tak način sobivanja med mladimi vedno bolj priljubljen. V državah EU-27 ta pojav narašča v zadnjih letih v skoraj vseh državah in v nekaterih, predvsem severnoevropskih, predstavlja večino živorojenih. V sredozemskih državah, v Grčiji, na Cipru, v Italiji, na Malti in v Španiji ter na Portugalskem, na Slovaškem in v Romuniji pa je ta delež še nižji, pod 30 %.

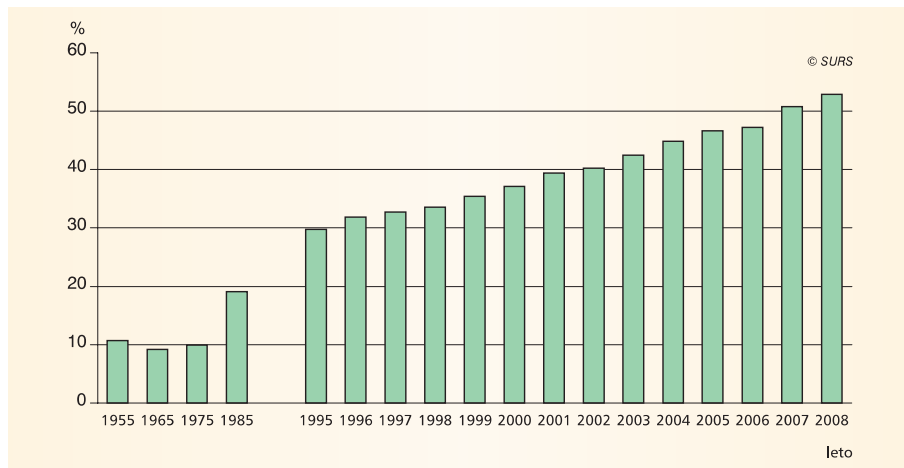
Tabela 7: Deleži živorojenih otrok, rojenih zunaj zakonske zveze, Slovenija, izbrana leta (1955, 1965, 1975, 1985, 1995 in 2005–2008)

leto	1955	1965	1975	1985	1995	2005	2006	2007	2008
Delež (%)	10,7	9,2	9,9	19,1	29,8	46,7	47,2	50,8	52,9

Vir: SURS

Skromnega števila rojstev v preteklih letih ni mogoče nadomestiti

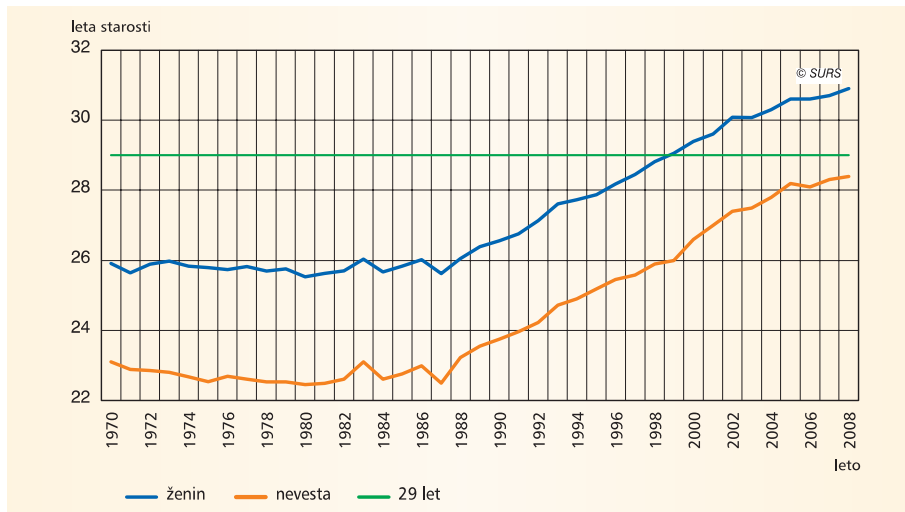
Slika 20: Delež živorojenih otrok, rojenih zunaj zakonske zveze, Slovenija, izbrana leta (1955, 1965, 1975, 1985, 1995–2008)

Vir: SURS

Med mladimi vedno manj porok

Slika 21: Povprečna starost ženina in neveste ob sklenitvi prve zakonske zveze, Slovenija, 1970–2008

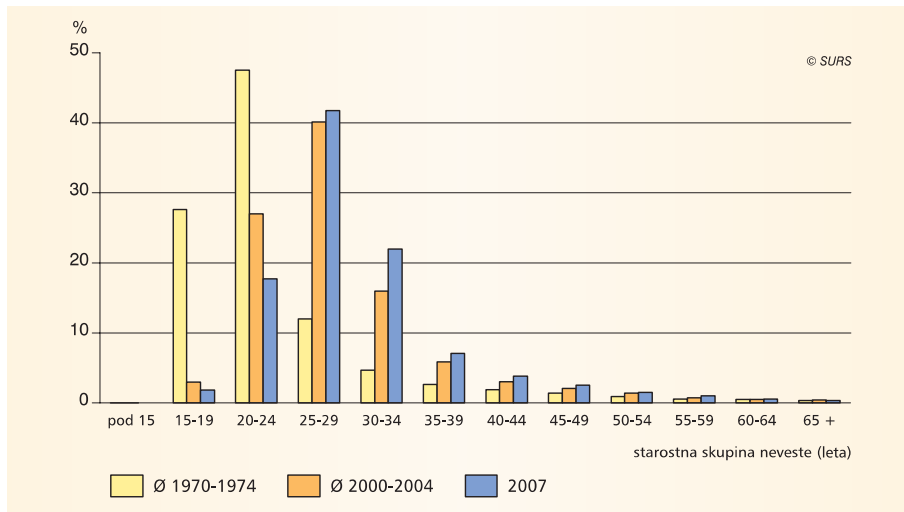
Vir: SURS

■ Visok delež živorojenih otrok zunaj zakonske zveze kaže tudi, da zakonska skupnost poročenih med mladimi v Sloveniji ni več prevladujoča oblike življenjske skupnosti.

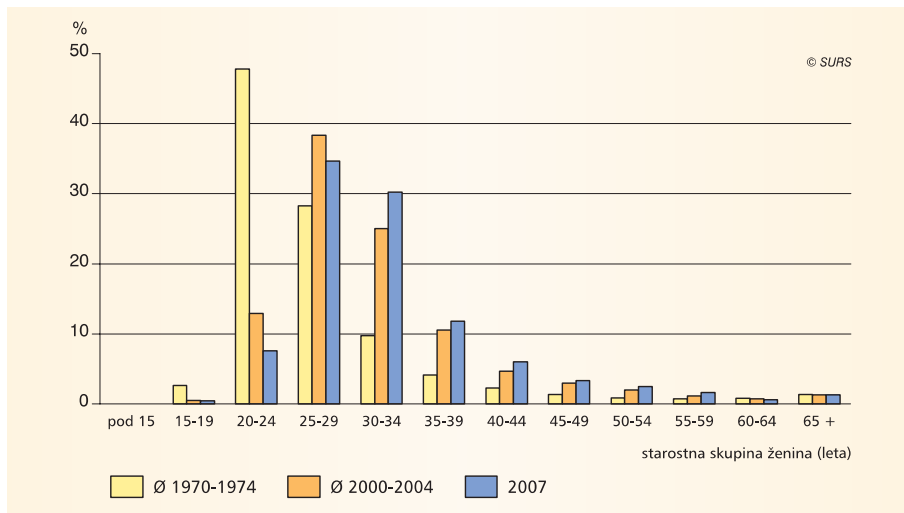
■ Mladi se za sklenitev zakonske zveze tudi v Sloveniji odločajo pozneje kot v preteklih desetletjih. Povprečna starost ženina ob sklenitvi vseh zakonskih zvez v Sloveniji že od sredine devetdesetih let presega 30 let. V letu 2008 so bili ženini v povprečju stari 33 let (33,2 leta); neveste pa so bile od njih v povprečju tri leta mlajše, a so v letu 2008 tudi presegle starost 30 let (30,2 leta); dosegle so je leta 2006 (30,0).

■ Zvišuje se tudi povprečna starost ženina in neveste, ki sklepata prvo zakonsko zvezo. Povprečna starost ob sklenitvi prve zakonske zveze, ki se v Sloveniji zvišuje od druge polovice 80. let preteklega stoletja, se je zvišala tudi v letu 2008: ženini, ki so v letu 2008 sklenili prvo zakonsko zvezo, so bili v povprečju stari 30,9 leta; neveste pa povprečno 28,4 leta (oz. so bile za dve leti in pol mlajše od ženinov). Pred tremi desetletji je bila nevesta ob sklenitvi prve zakonske zveze v povprečju mlajša skoraj za šest let (22,5 leta), ženin pa za 5 let (25,7 leta). Ženin ob sklenitvi prve zakonske zveze v Sloveniji »povprečno«
torej ni več mlad.

Med mladimi vedno manj porok

Slika 22: Sklenitve zakonskih zvez po starosti neveste, Slovenija, izbrana leta (1970–1974, 2000–2004 in 2007)

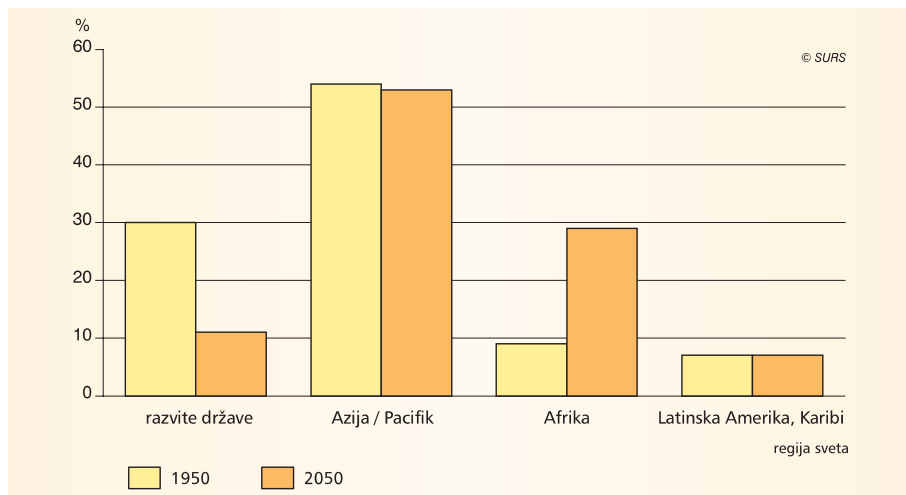
Vir: SURS

Slika 23: Sklenitve zakonskih zvez po starosti ženina, Slovenija, izbrana leta (1970–1974, 2000–2004 in 2007)

Vir: SURS

Staranje prebivalstva je svetovni, evropski in slovenski problem

Slika 24: Deleži mladih (15–24 let), velike regije sveta, 1950 in 2050

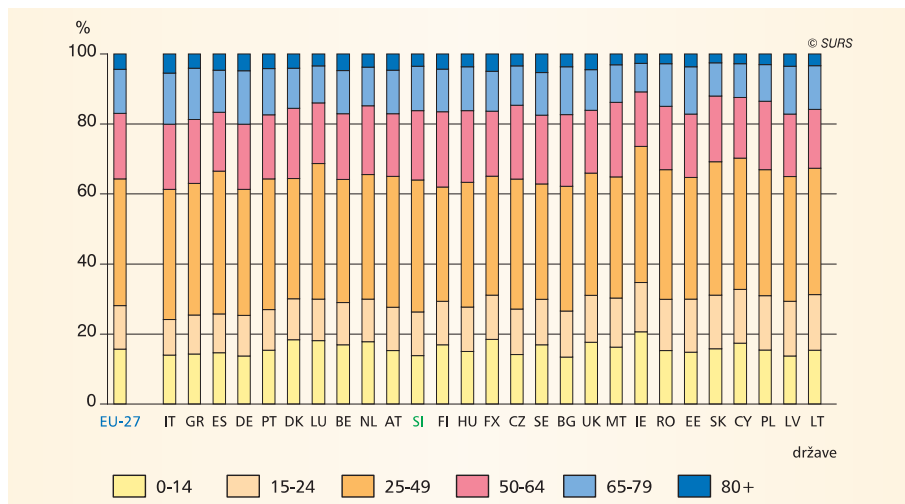
Vir: World Population Data Sheet 2009; <http://www.prb.org/>; 1. oktober 2009

■ Staranje prebivalstva je svetovni pojav. Zaradi stalnega zniževanja rodnosti in umrljivosti (podaljševanje življenjske dobe) v zadnjih desetletjih se močno spreminja starostna sestava prebivalstva – prebivalstvo sveta je vse starejše. Proces staranja prebivalstva se je začel najprej v razvitejših delih sveta. Po ocenah Združenih narodov (ZN) je bila leta 1950 na našem planetu povprečna starost prebivalca 23,6 leta, pri čemer so bili najstarejši Evropejci (29 let), najmlajše pa je bilo prebivalstvo Afrike s povprečno starostjo pod 20 let. Leta 2000 je bilo svetovno prebivalstvo povprečno staro 26,5 leta, Evropejci skoraj 38 let, medtem ko se je povprečna starost Afričanov zaradi visoke umrljivosti za boleznimi moderne dobe, kot je npr. aids, znižala in je padla celo na 18,4 leta. Danes je povprečna starost svetovnega prebivalstva 29 let (polovica svetovnega prebivalstva je pod to starostno mejo, druga polovica pa nad njo). V naslednjih štirih desetletjih, do leta 2050, bo glede na projekcije ZN povprečna starost po vsem svetu po pričakovanjih verjetno dosegla 38 let, vendar bo – kot doslej – povprečna starost različna v posameznih regijah sveta.

■ Prebivalstvo se najhitreje stara v razvitem svetu – v bolj razvitih državah bo starejših 22 % vseh prebivalcev, v državah v razvoju pa 9 %. V nekaterih razvitih državah bo na primer leta 2050 število starejših dvakrat preseglo število otrok (na Japonskem, v državi z najstarejšim prebivalstvom, bo na primer povprečna starost takrat 43 let).

■ Po predvidevanjih ZN se bo število mladih do leta 2050 povečalo od skoraj pol milijarde v letu 1950 na 1,2 milijarde, a bo skoraj 9 izmed 10 mladih v državah v razvoju. Delež mladih (15–24 let) bo namreč vedno večji delež v Afriki in Aziji. A ta zelo velika skupina mladih ima tako kot mladi v razvitem svetu pravico do redne zaposlitve, ustreznega zdravstvenega varstva in življenjskega standarda, ki daje možnosti za ustvarjanje lastne družine. Zato pa seveda potrebujejo možnost zadostnega izobraževanja in usposabljanja, da bodo sposobni odgovorno prevzeti naloge družbe.

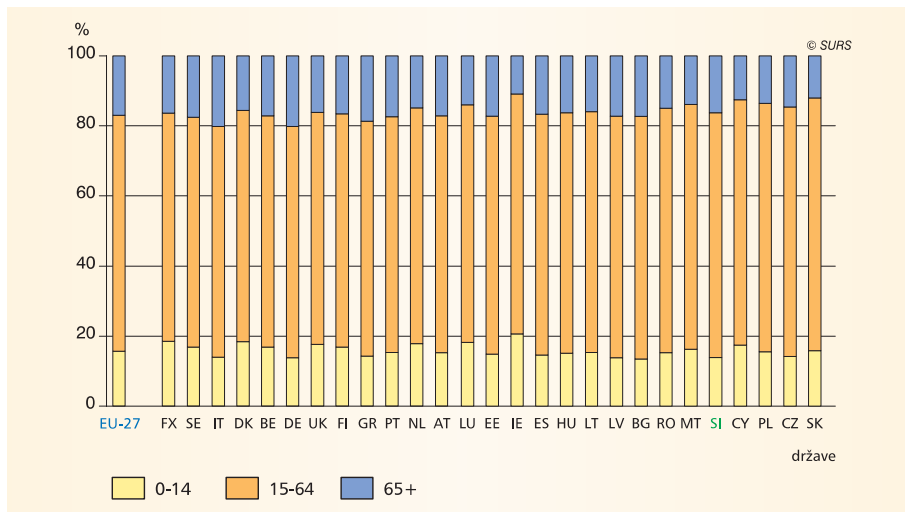
Staranje prebivalstva je svetovni, evropski in slovenski problem

Slika 25: Deleži prebivalcev po večjih starostnih skupinah, države članice EU-27, 2008

Vir: Eurostat

■ Danes najhitreje naraščajoča starostna skupina prebivalstva v svetu so najstarejši, torej tisti, ki so že dosegli starost 80 let in več. Ta starostna skupina naraste na leto za 3,8 % in predstavlja več kot desetino (11 %) števila vseh starejših prebivalcev sveta. Do sredine enaindvajsetega stoletja bo po pričakovanjih starih 80 let in več že ena petina vseh starejših (več kot 19 %). Število stoletnikov (starih 100+) pa se bo povečalo 15-krat, s približno 145 000 (od leta 1999) na 2,2 milijona (do leta 2050) ali s sedanjih nekaj manj kot 11 % od 6,9 milijarde svetovnega prebivalstva (739 milijonov leta 2009), ki so starejši od 60 let, se bo do leta 2050 njihov delež po predvidevanjih povečal na 22 % oziroma in jih bo predvidoma 2 milijardi (ko bo vseh prebivalcev nekaj več kot 9 milijard); skoraj vsak 10. prebivalec pa bo takrat star že več kot 80 let. Če bo rodnost še naprej upadala, bo do leta 2050 v svetu prvič v zgodovini več starejših ljudi kot otrok.

Staranje prebivalstva je svetovni, evropski in slovenski problem

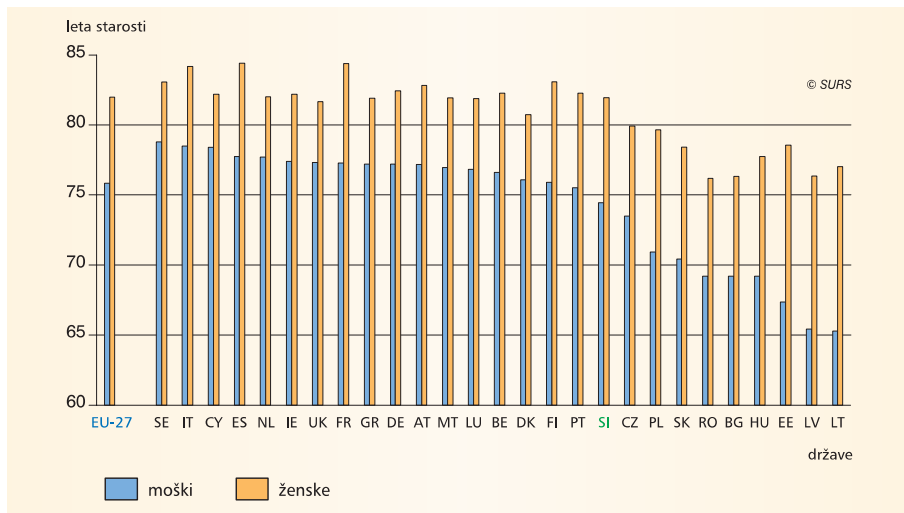
Slika 26: Deleži prebivalcev po velikih starostnih skupinah, države članice EU-27, 2008

Vir: Eurostat

■ Koeficient starostne odvisnosti mladih (ta pove, koliko prebivalcev, mlajših od 15 let, je oz. bo odvisnih od 100 delovno sposobnih prebivalcev) se bo za EU-27 do leta 2060 po napovedih zmerno povečal, in sicer s 23,3 % na 25,0 %, medtem ko se bo koeficient starostne odvisnosti starih (ta pove, koliko prebivalcev, starih 65 let ali več, je oz. bo odvisnih od 100 delovno sposobnih) po pričakovanjih do leta 2060 bistveno povečal, in to s 25,4 % na 53,5 %.

■ Eden od vzrokov staranja prebivalstva v Evropi je vedno daljše življenje, in sicer v vseh državah članicah EU, le da se povprečna življenjska doba podaljšuje z različno stopnjo intenzivnosti. Intenzivneje se daljša v južnih (Španija, Grčija, Ciper) in severnih državah (Švedska, Finska); v državah na vzhodu (v Romuniji in Bolgariji) ter v pribaltskih državah (Latvija, Litva, Estonija) pa manj intenzivno.

Staranje prebivalstva je svetovni, evropski in slovenski problem

Slika 27: Pričakovano trajanje življenja ob rojstvu za moške in za ženske, države članice EU-27, 2005/06

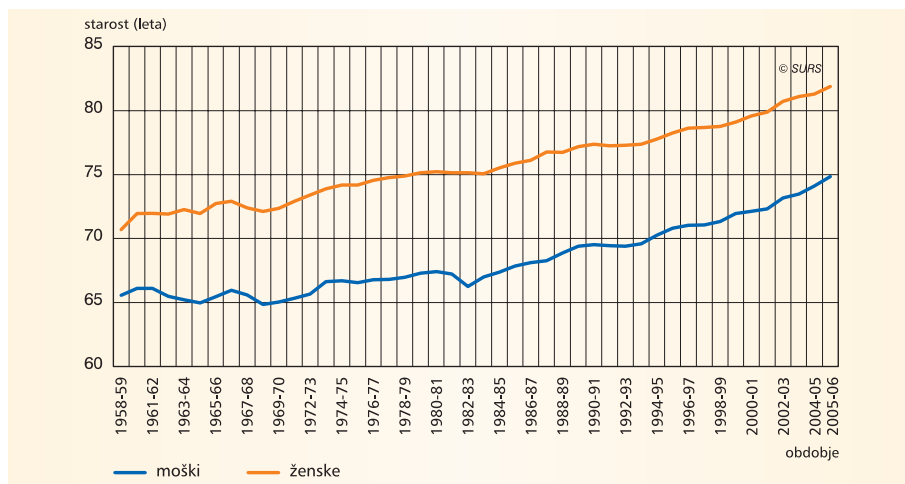
Vir: Eurostat

■ Staranje prebivalstva je tudi posledica dejstva, da se v Evropi vedno bolj podaljšuje pričakovano trajanje življenja ob rojstvu. Vrednost tega kazalnika, ki predstavlja povprečno število let življenja, ki ga novorojen otrok lahko pričakuje ob predpostavki, da bo od leta opazovanja dalje umrljivost po starosti ostala nespremenjena in se izračuna s pomočjo tablic umrljivosti, je dober pokazatelj zdravja prebivalstva. Pričakovano trajanje življenja novorojenega otroka se sicer podaljšuje v vseh državah EU-27, a z različno stopnjo intenzivnosti.

■ Po podatkih Eurostata za leto 2006 lahko dečki, rojeni leta 2006, pričakujejo, da bodo doživeli 77 let v desetih državah članicah EU, deklice, rojene istega leta, pa lahko pričakujejo, da bodo doživele 82 let v dvanajstih državah članicah EU. V sedmih državah članicah EU je pričakovano trajanje življenja za moškega krajše od 70 let, v devetih državah pa je pričakovano trajanje življenja za ženske krajše od 80 let. Pričakovano trajanje življenja je bilo med državami članicami EU v obdobju 2005/06 najdaljše za moškega na Švedskem in na Cipru (78,8 leta), za žensko pa v Španiji in Franciji (84,4 leta), najkrajše pa za moškega v Litvi (65,3 leta) in Latviji (65,4 leta), za žensko pa v Romuniji (76,2 leta), Bolgariji in Latviji (po 76,3 leta). V vseh državah EU-27 se tudi življenjska doba prebivalstva, starega 65 let in več, podaljšuje.

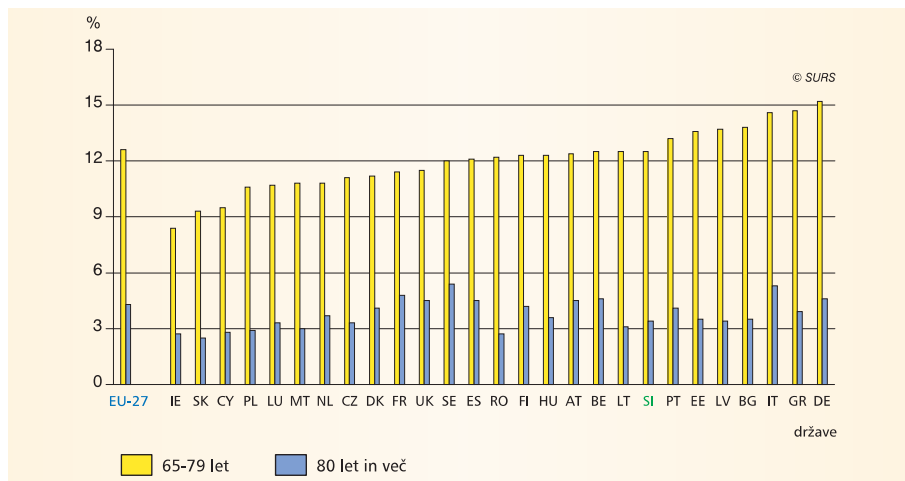
Staranje prebivalstva je svetovni, evropski in slovenski problem

Slika 28: Pričakovano trajanje življenja ob rojstvu za moške in za ženske, Slovenija 1958/59–2004/05

Vir: SURS

Slika 29: Deleži prebivalcev v starosti 65–79 let in 80+, države članice EU-27, 2008

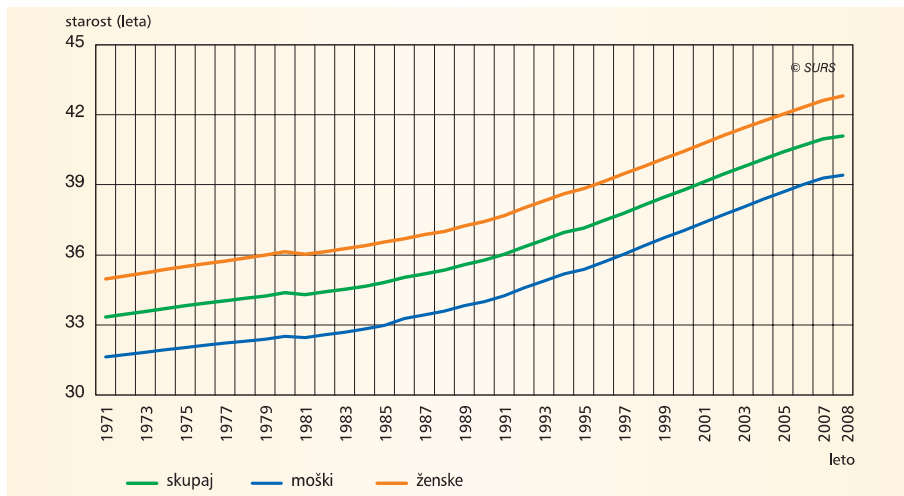
Vir: Eurostat

■ Prebivalstvo držav članic EU-27 se bo v prihodnosti po predvidevanjih močno postaralo. Mediana starosti prebivalstva EU-27 se bo po napovedih dvignila s 40,4 leta v letu 2008 na 47,9 leta v letu 2060. Delež oseb v starosti 65+ med vsemi prebivalci naj bi se v EU-27 povečal s 17,1 % na 30,0 %; število toliko starih prebivalcev pa naj bi se predvidoma povečalo s 84,6 milijona leta 2008 na 151,5 milijona v letu 2060.

Staranje prebivalstva je svetovni, evropski in slovenski problem

- Podobno se bo v državah članicah EU-27 število ljudi, starih 80 let ali več, po napovedih skoraj potrojilo: z 21,8 milijona v letu 2008 na 61,4 milijona v 2060.
- Vrednost »koeficienta starostne odvisnosti mladih« se bo za EU-27 po napovedih zmerno povečal s 23,3 % na 25,0 % do leta 2060, medtem ko se bo vrednost »koeficienta starostne odvisnosti starih« po pričakovanjih bistveno povečala, s 25,4 % na 53,5 % v letu 2060.

Slika 30: Povprečna starost prebivalcev po spolu, Slovenija, 1971–2008

Vir: SURS

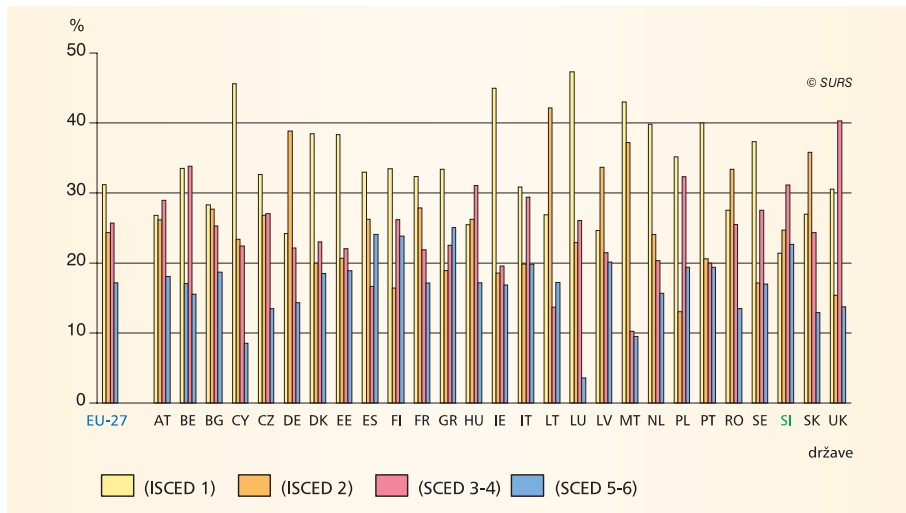
■ Staranje prebivalstva je problem celotne Evrope; Slovenija pa je med tistimi državami, ki so glede na demografske trende najbolj izpostavljene. V Sloveniji je število prebivalstva najhitreje in najmočnejše raslo v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja, ko se je število prebivalstva letno v povprečju povečevalo za 1 %. Čeprav je bil za sedemdeseta leta značilen visok selitveni prirast, je število slovenskega prebivalstva v tem obdobju raslo zaradi visoke rodnosti. Število prebivalstva Slovenije se v zadnjih petih letih v povprečju letno povečuje le za 0,1 % letno.

■ Po kazalniku povprečne starosti prebivalstva se je prebivalstvo Slovenije začelo starati okrog leta 1950. Leta 1931, ko je bila na ozemlju današnje Slovenije povprečna starost prebivalstva 23,3 leta (moških 22,3 leta in žensk 24,1 leta), so bile ženske povprečno 1,8 leta starejše od moških. Tri desetletja pozneje je bila povprečna starost prebivalstva že 32,0 leta (moških 30,6 leta in žensk 33,3 leta), in so bile ženske v povprečju 2,7 leta starejše od moških. Ob popisu prebivalstva leta 1991, ko so bili ljudje v Sloveniji povprečno stari 36,4 leta (moški 34,7 leta in ženske 38,0 leta), pa so bile ženske povprečno 3,3 leta starejše od moških. Konec leta 2006 se je povprečna starost prebivalstva zvišala na 40,8 leta (žensk 42,5 leta in moških 39,2 leta).

■ Povprečna starost prebivalstva Slovenije je bila konec leta 2008 41,3 leta. V letu 2008 se je povprečna starost prebivalcev Slovenije zvišala še za 0,2 leta: moški so bili konec leta 2008 v povprečju stari 39,6 leta (0,1 leta več kot konec leta 2007), ženske pa 42,9 leta (0,2 leta več kot leto prej).

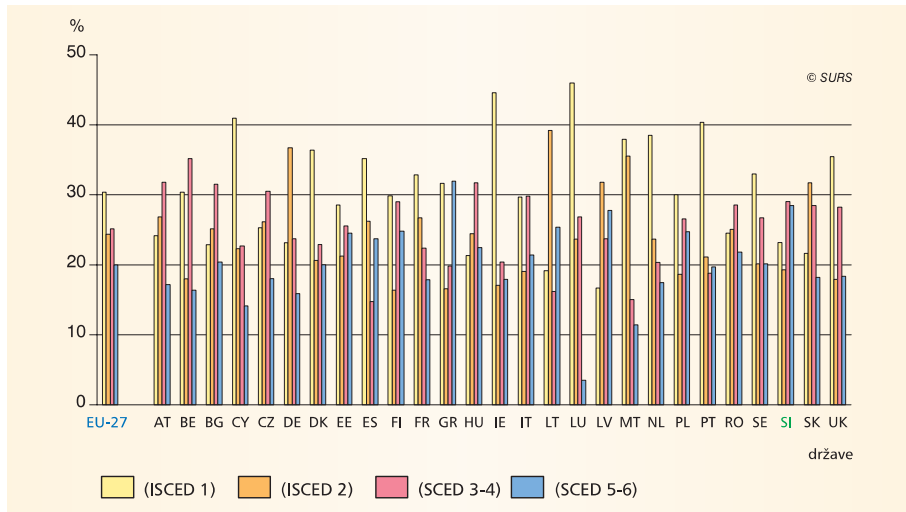
Stopnja izobrazbe se z generacijami povečuje

Slika 31: Deleži dijakov in študentov po stopnjah izobrazbe, države članice EU-27, 2001

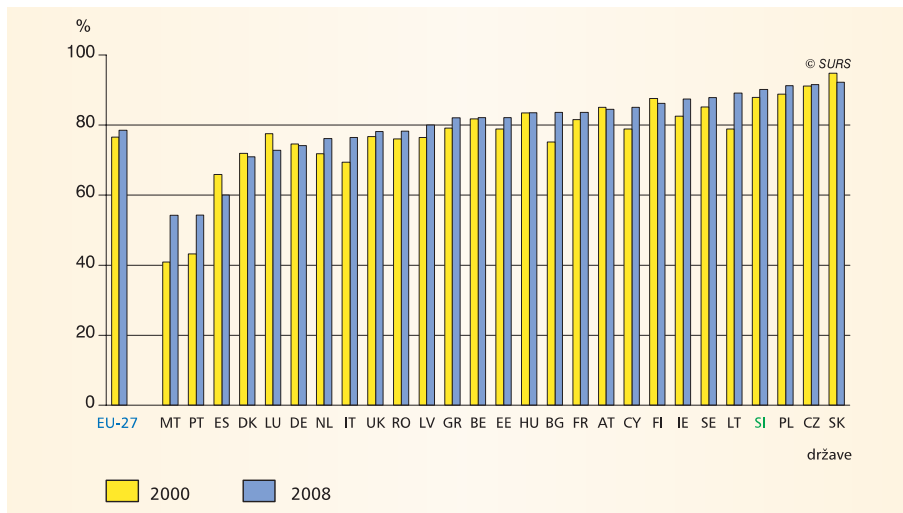
Vir: Eurostat

Slika 32: Deleži dijakov in študentov po stopnjah izobrazbe, države članice EU-27, 2007

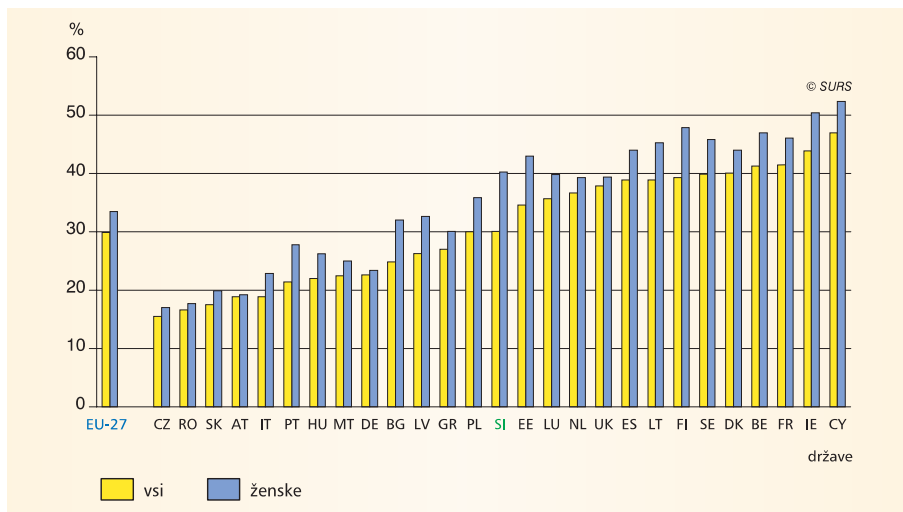

Vir: Eurostat

Stopnja izobrazbe se z generacijami povečuje

Slika 33: Deleži mladih (20–24 let) s končano vsaj srednjo šolo, države članice EU-27, 2000 in 2008

Vir: Eurostat

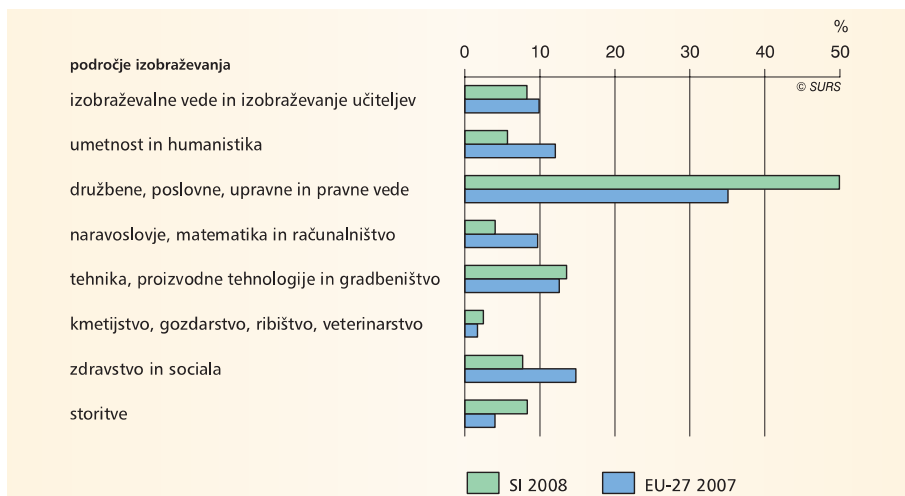
Slika 34: Deleži mladih (25–34 let) s terciarno izobrazbo, države članice EU-27, 2007

Vir: Eurostat, EULFS

Stopnja izobrazbe se z generacijami povečuje

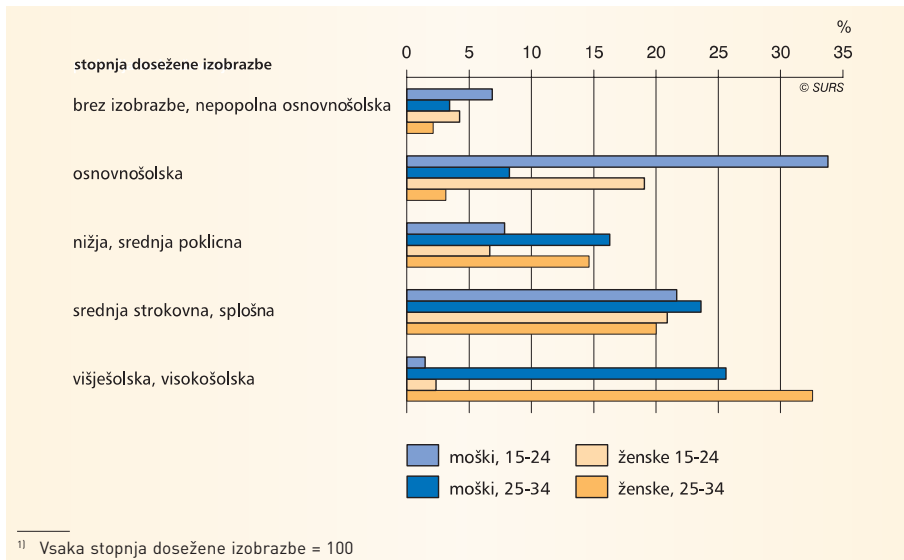
- Število državljanov Evropske unije z dokončano visokošolsko izobrazbo se z mlajšimi generacijami povečuje. Leta 2007 je v starostni skupini med 25 in 34 let že dosegla visokošolsko izobrazbo slaba tretjina (30 %) prebivalcev, medtem ko je odstotek takih v višjih starostnih skupinah nižji.
- V starostni skupini med 35 in 44 let je leta 2007 vsaj visokošolsko diplomo imela četrtna državljanov EU-27 (25 %), medtem ko je v starostni skupini od 45 do 64 let imelo visokošolsko izobrazbo dobrih 19 % državljanov EU-27.
- Delež prebivalcev z visokošolsko izobrazbo je bil leta 2007 v »najmlajši« starostni skupini (stari 25–34 let) v primerjavi z najstarejšo (stari 45–64 let) višji v vseh državah razen v Nemčiji. Najvišji delež visokošolsko izobraženih državljanov, starih od 25 do 34 let, so imeli na Cipru (47 %), na Irskem (44 %), v Franciji (42 %), v Belgiji (41 %) ter na Danskem in Švedskem (v vsaki po 40 %); najnižje vrednosti tega kazalnika pa so imele Češka republika (16 %), Romunija (17 %), Slovaška (18 %), Italija in Avstrija (po 19 %). Slovenija se je z vrednostjo 30,1 % uvrstila na 14. mesto, torej v sredino lestvice držav članic EU-27.
- Delež diplomantov terciarnega izobraževanja (to izobraževanje vključuje širok spekter študijskih programov, ki omogočajo pridobitev višješolske, visokošolske in univerzitetne izobrazbe, pa tudi magistrsko in specialistično ter izobrazbo na ravni doktorata) v EU-27 se je iz generacije v generacijo bolj povečal za ženske kot za moške. V najstarejši starostni skupini (45–64 let) je bil delež moških še večji od deleža žensk (končano visoko izobrazbo je imelo 21 % toliko starih moških in 18 % žensk), v skupini diplomantov, starih 35–44 let, sta bila deleža skoraj enaka (24 % moški in 25 % za žensk); v najmlajši starostni skupini (stari 25–34 let) pa je bil delež žensk opazno višji od deleža moških (26 % moški in 34 % ženske).
- Tudi delež študentov, ki študirajo v tujini, narašča.
- Ugotovljena je bila tudi povezanost med stopnjo izobrazbe staršev in njihovih otrok: višja izobrazbena raven staršev pozitivno vpliva na višjo izobrazbeno raven njihovih otrok.

Slika 35: Diplomanti terciarnega izobraževanja po področjih izobraževanja, EU-27, 2007, in Slovenija, 2008

Vir: Eurostat

Stopnja izobrazbe se z generacijami povečuje

Slika 36: Prebivalci (15-24 let in 25-34 let) po stopnji dosežene izobrazbe¹⁾, po starostnih skupinah in spolu, Slovenija, 2008

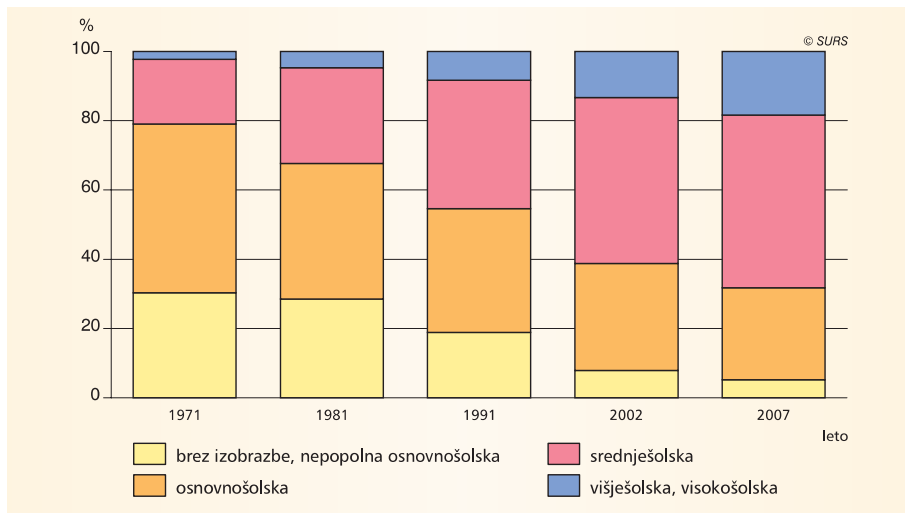
■ Danes si svet, posebej Evropa, prizadeva za družbo, ki temelji na znanju. Tudi Slovenija se pridružuje tem sodobnim tokovom in veliko vlaga, saj mora tudi šolstvo slediti napredku gospodarstva in tehnologije ter miselnosti v družbi.

■ Izobrazbena raven prebivalstva se v Sloveniji dviga; od leta 2000 do leta 2005 se je število prebivalcev z nedokončano osnovno šolo zmanjšalo za 15 %, število prebivalcev s samo dokončano osnovno šolo pa za 12 %.

■ Leta 2008 je bilo v Slovenijo med osebami, starimi 15–24 in 25–34 let, brez izobrazbe in samo s končano osnovno šolo več moških kot žensk.

■ V srednješolsko izobraževanje je vključenih 98 % populacije med 15. in 19. letom starosti, čeprav ni obvezno. Delimo ga na poklicno in strokovno izobraževanje (srednje tehniško in strokovno; srednje poklicno; poklicno-tehniško; nižje poklicno) ter na splošno srednje izobraževanje (splošne in strokovne gimnazije).

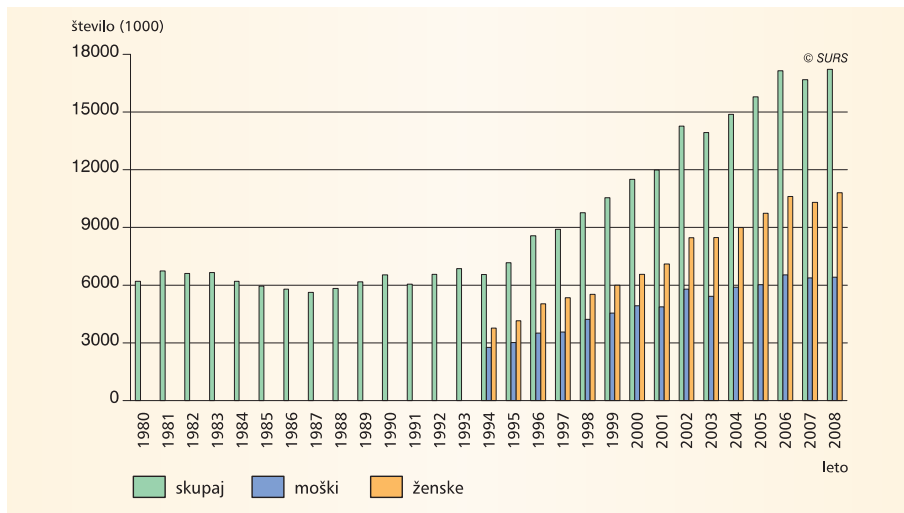
Stopnja izobrazbe se z generacijami povečuje

Slika 37: Delež žensk (15+) po stopnji najvišje dosežene izobrazbe, Slovenija, izbrana leta (1971, 1981, 1991, 2002 in 2007)

Vir: SURS

- Za študij po srednji šoli se tudi v Sloveniji odloča vse več žensk. Pred 35 leti je le petina žensk v Sloveniji dosegla višjo stopnjo izobrazbe od končane osnovne šole, 30 % vseh žensk pa je bilo brez izobrazbe ali pa je imelo le nedokončano osnovno šolo. Le dobra 2 % žensk pa sta dosegla izobrazbo, višjo od srednješolske.
- Po letu 1980 se je razmerje začelo obračati in po letu 2000 je bilo brez dokončane osnovne šole še 10 % prebivalk Slovenije, danes pa je takih le 5 %.
- V letu 2007 je bilo med ženskami v Sloveniji v starosti 20–24 let 94,3 % takih, ki so imele dokončano najmanj srednjo šolo (v EU-27 80,8 %), med enako starimi moškimi pa je bilo takih, ki so imeli dokončano najmanj srednjo šolo, 89,0 % (v EU-27 75,5 %).
- V študijskem letu 2007/08 je bilo med študenti že skoraj 60 % žensk. V študijskem letu 2007/08 sta bili v višješolsko ali visokošolsko izobraževanje vključeni že skoraj dve tretjini vseh prebivalk Slovenije v starosti 19–23 let (pred desetimi leti manj kot 40 %). Vsebinski interesi študentk pa se v zadnjem desetletju niso bistveno spremenili. Še vedno se največ študentk, skoraj polovica, odloči za študij družboslovja, tretjina pa bodisi za področje izobraževanja, umetnosti in humanistike ali zdravstva in sociale.

Stopnja izobrazbe se z generacijami povečuje

Slika 38: Število diplomantov terciarnega izobraževanja po spolu, Slovenija, izbrana leta (1980–1993 in 1994–2008)

Vir: SURS

■ Slovenija je leta 2007 med državami članicami EU-27 v »najmlajši« starostni skupini (stari 25–34 let) po deležu prebivalcev s končano visokošolsko izobrazbo zasedla 13. mesto in je prehitela vse štiri sosednje države. Najnižjo stopnjo visokošolsko izobraženih v omenjeni starostni skupini so sicer leta 2007 imeli prav v Avstriji in Italiji (19 %), na Slovaškem (18 %), v Romuniji (17 %) in na Češkem (15 %).

■ Tudi v Sloveniji se delež ljudi z doseženo visokošolsko izobrazbo z leti intenzivneje povečuje pri ženskah; te imajo že v najvišji starostni skupini pogostejše kot moški končano visokošolsko izobrazbo (18,3 % ženske in 17,2 % moški). V najnižji starostni skupini (25–34 let) pa ima v Sloveniji omenjeno stopnjo izobrazbe tako 20,4 % moških in 40,3 % žensk.

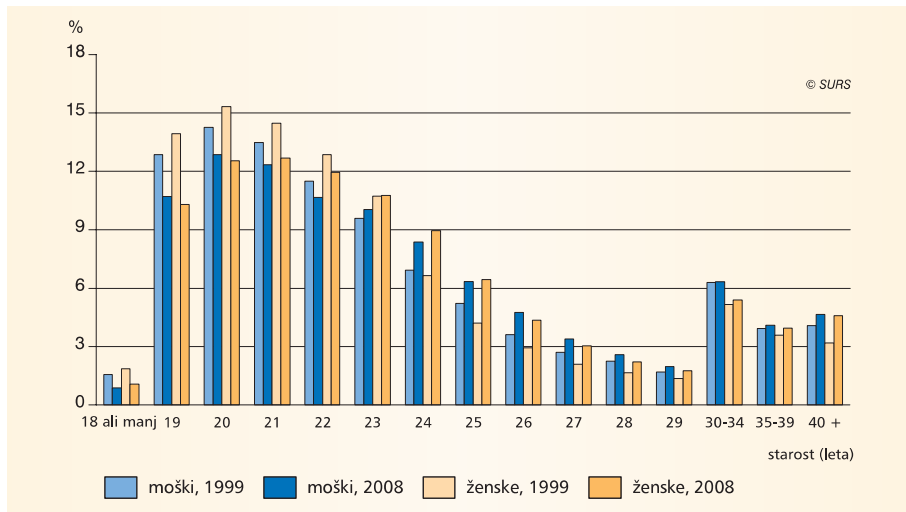
■ V zadnjih petdesetih letih je rast števila študentov pri nas naravnost skokovita. Z razvojem moderne družbe v drugi polovici prejšnjega stoletja je postajala izobrazba vse pomembnejša in dostopnejša. To lepo kažejo tudi podatki o številu študentov na 100.000 prebivalcev na slovenskih tleh. Po statističnih podatkih iz leta 1945 je bilo takrat v visokošolsko dodiplomsko izobraževanje v Sloveniji vključenih 2.575 študentov ali 180 študentov na 100.000 prebivalcev. Leta 1960 je število dodiplomskih študentov pri nas že preseglo 10.000, v študijskem letu 2006/07 pa je bilo na dodiplomski stopnji visokošolskega študija vpisanih že 90.000 študentov (tudi absolventi), tj. 4.421 študentov na 100.000 prebivalcev. Ti so skupaj s študenti na visokošolski stopnji podiplomskega študija del več kot 18-milijonske množice študentov vseh držav Evropske unije.

■ V študentski populaciji v Sloveniji prevladujejo ženske že od začetka osemdesetih let. Do leta 1980 je bil delež moških v študentski populaciji večji od deleža žensk; v petdesetih letih prejšnjega stoletja je bilo študentk celo manj kot 30 %. Po letu 1980 pa se je razmerje

Stopnja izobrazbe se z generacijami povečuje

obrnilo in v študijskem letu 2007/08 je bilo študentk že skoraj 60 %. Moški v Sloveniji v terciarnem izobraževanju po številnosti dohajajo ženske samo pri višješolskem študiju, pri doktorskem študiju pa presegajo delež žensk za 1 odstotno točko.

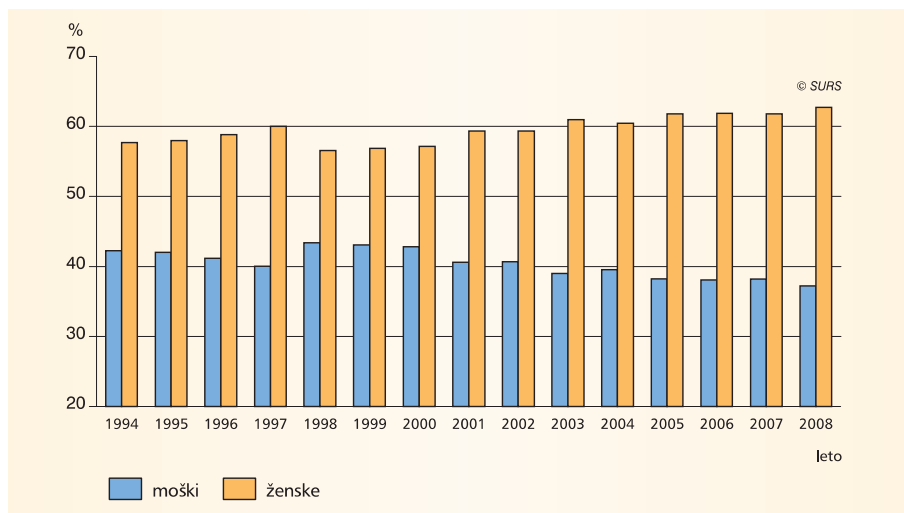
Slika 39: Študenti terciarnega izobraževanja po starosti in spolu, Slovenija, 1999 in 2008

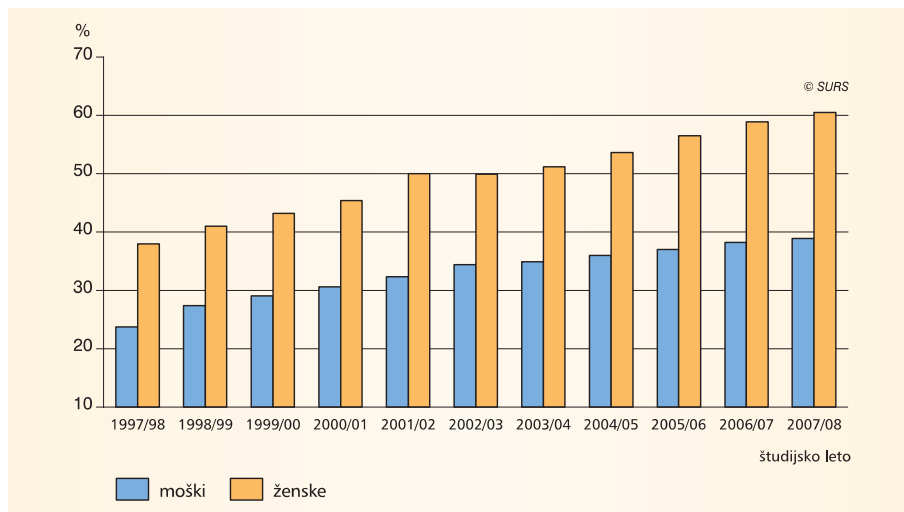
Vir: SURS

- Med študenti v visokošolskih dodiplomskih programih v študijskem letu 2007/08 je bilo 66 % študentov starih manj kot 25 let, manj kot 10 % teh študentov pa je bil starih 30 let ali več.
- Med študenti na visokošolski podiplomski stopnji v študijskem letu 2007/08 je bilo starih manj kot 25 let slabih 10 % študentov, od 25 do 29 let je bilo starih 50 % teh študentov, starejših od 29 let pa nekaj čez 40 % teh študentov.
- Pri študentih višjih strokovnih šol je starostna »slika« v študijskem letu 2007/08 drugačna: prevladovali so 20- do 23-letniki (37 %), pa tudi študenti, stari 30 let ali več; predstavljali so skoraj tretjino vseh takrat vpisanih v te šole.
- V študijskem letu 2008/09 je bilo v Sloveniji v terciarno izobraževanje vpisanih manj študentov kot leto prej. V študijskem letu 2008/09 je bilo 114.391 študentov, to je manj kot v študijskem letu 2007/08, a je bila tudi »generacija« mladih manj številna. Ne glede na to pa je bila skoraj polovica vseh mladih pri nas (oseb, starih od 19 do 24 let) vključena v terciarno izobraževanje.
- Tako kot se je v Sloveniji v zadnjem desetletju povečal delež mladih, ki po končani srednji šoli nadaljujejo šolanje, se je povečal tudi delež študentov, ki po že pridobljeni prvi visokošolski diplomi študij nadaljujejo.

Stopnja izobrazbe se z generacijami povečuje

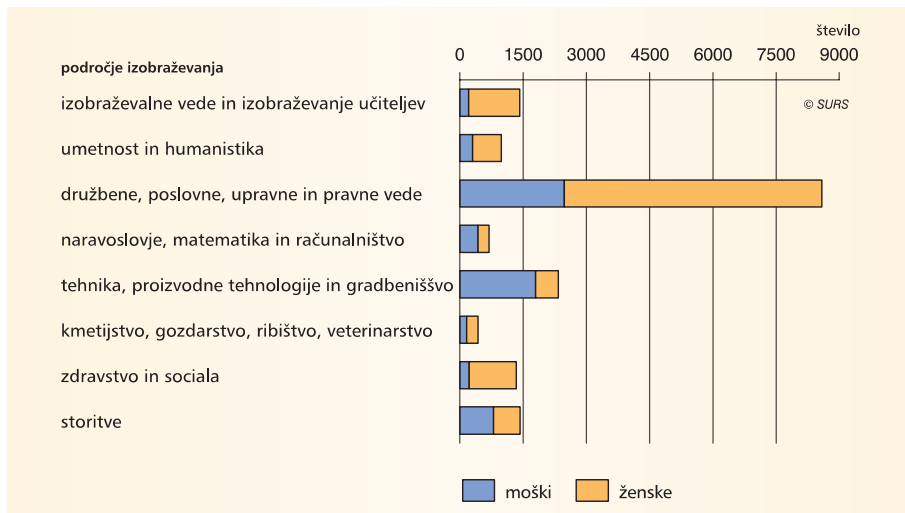
Slika 40: Diplomanti terciarnega izobraževanja po spolu, Slovenija, 1994–2008

Vir: SURS

Slika 41: Delež mladih (19–23 let), vključenih v višješolsko ali visokošolsko izobraževanje, po spolu in študijskih letih, Slovenija, 1997–2008

Vir: SURS

Stopnja izobrazbe se z generacijami povečuje

Slika 42: Število diplomantov terciarnega izobraževanja po področjih izobraževanja in spolu, Slovenija, 2008

Vir: SURS

- Delež prebivalstva, ki študij nadaljuje na terciarni ravni, je v Sloveniji vsako leto večji. V študijskem letu 2006/07 je že skoraj polovica (48,2 %) vsega prebivalstva med 19. in 23. letom starosti vključena v višje strokovno ali visokošolsko izobraževanje. To je za 7,3 odstotne točke več kot pred petimi leti in za 17,5 odstotne točke več kot leta 1997/98.
- V koledarskem letu 2008 je število novih diplomantov terciarnega izobraževanja preseglo 17.000, na višjih strokovnih šolah in visokošolskih zavodih pa je diplomiralo 17.221 študentov, med njimi dve tretjini žensk.
- Visokošolsko izobrazbo 1. stopnje je pridobilo dobrih 9.000 oseb, visokošolsko izobrazbo 2. stopnje 6.655 študentov, visokošolsko izobrazbo 3. stopnje pa 1.419 študentov.
- Kot že nekaj prejšnjih let so tudi v tem prevladovali v Sloveniji diplomanti družbenih ved, poslovnih ved in prava, ki so predstavljali polovico vseh diplomantov terciarnega izobraževanja; med njimi pa je bilo 71 % žensk. Število diplomantov je bilo najnižje na področjih znanost, matematika in računalništvo ter kmetijstvo in veterina (le dobrih 1.000 ali 6,5 % vseh diplomantov v tem letu).

Stopnja izobrazbe se z generacijami povečuje

Tabela 8: Število diplomantov terciarnega izobraževanja po vrsti visokošolskega študijskega programa¹⁾ in področjih izobraževanja po spolu, Slovenija, 2008

	SKUPAJ		Visokošolski študijski program		Visokošolski študijski program		Visokošolski študijski program	
	SKUPAJ	ženske	1. stopnje	ženske	2. stopnje	ženske	3. stopnje	ženske
SKUPAJ	17.221	10.808	9.147	5.676	6.655	4.351	1.419	781
Izobraževanje	1.421	1.218	268	264	1.106	916	47	38
Humanistika in umetnost	981	680	74	25	752	545	155	110
Družbene, posl. vede								
in pravo	8.591	6.107	4.992	3.727	2.848	1.929	751	451
Znanost, matemat.								
in račun.	700	270	179	40	362	154	159	76
Tehnika, proizv. in pred.								
tehnol. ter gradb.	2.337	535	1.392	248	783	256	162	31
Kmetijstvo in veterina	425	262	222	135	170	108	33	19
Zdravstvo in sociala	1.335	1.109	800	708	471	364	64	37
Storitve	1.431	627	1.220	529	163	79	48	19

¹⁾ V skladu s Klasifikacijskim sistemom izobraževanja in usposabljanja (KLASIUS) se vrste študijskih programov razvrščajo:

- Visokošolski programi 1. stopnje: Višji strokovni, Visokošolski strokovni (prejšnji), Visokošolski strokovni (1. bolonjska stopnja), Visokošolski univerzitetni (1. bolonjska stopnja),
- Visokošolski programi 2. stopnje: Specializacija po visokošolski strokovni izobrazbi (prejšnja), Visokošolski univerzitetni (prejšnji), Magistrski (2. bolonjska stopnja)
- Visokošolski programi 3. stopnje: Specializacija po univerzitetni izobrazbi (prejšnja), Magistrski (prejšnji), Doktorat znanosti (prejšnji), Doktorat znanosti (3. bolonjska stopnja)
- Diplomanti specialističnega izobraževanja po univerzitetni izobrazbi (prejšnjega) so v naših podatkih zajeti med specialisti po visokošolski strokovni izobrazbi (prejšnji).

Vir: SURS

■ Število novih diplomantov terciarnega izobraževanja je v Sloveniji po vrednosti okrog 6.000 letno v 80. in na začetku 90. let prejšnjega stoletja začelo po letu 1994 močno naraščati in je pred desetimi leti preseglo mejo 10.000. Torej se je do leta 2008 število vseh diplomantov pri nas v primerjavi z letom 1996 podvojilo, v primerjavi z leti pred 1990 pa potrojilo.

■ Četrto leto po spremembi visokošolske zakonodaje in po začetku prenove študijskih programov v skladu z Bolonjsko deklaracijo je v Sloveniji v letu 2008 diplomiralo 826 novih diplomantov, med temi tudi prvi »bolonjski« doktorji znanosti, in se pridružilo 697 diplomantom, ki so prenovljene bolonjske študijske programe končali že pred letom 2008.

■ Na višjih strokovnih šolah pa je v letu 2008 diplomiralo preko 3.400 študentov. Število diplomantov višjih strokovnih šol je namreč vsako leto večje. V letu 2008 je višje strokovno izobraževanje zaključilo več kot 3.400 študentov oziroma 20 % več kot leto prej. Medtem ko so bili diplomanti moškega spola precej enakomerno razporejeni med tehničnimi in družboslovnimi oziroma ekonomskim področjem študija, je bilo med diplomantkami v letu 2008 več kot 80 % takih, ki so s tem pridobile naziv računovodkinja, poslovna sekretarka ali komercialistka.

Stopnja izobrazbe se z generacijami povečuje

Tabela 9: Število diplomantov visokošolskega študija¹⁾ po vrsti programa ter univerzah in samostojnih visokošolskih zavodih, Slovenija, 2008

	Visokošolski zavodi - SKUPAJ	Univerza v Ljubljani	Univerza v Mariboru	Univerza na Primorskem	Univerza v Novi Gorici	Samostojni visokošolski zavodi
Vrsta programa - SKUPAJ	13.786	8.598	3.181	861	51	1.095
Visokošolski strokovni (prejšnji)	5.132	2.536	1.483	317	21	775
Visokošolski strokovni (1. bolonjska stopnja)	284	27	-	99	-	158
Visokošolski univerzitetni (1. bolonjska stopnja)	296	148	-	134	-	14
Specialistični po visokošolski strokovni izobrazbi (prejšnji)	388	126	73	189	-	-
Visokošolski univerzitetni (prejšnji)	6.024	4.580	1.360	68	16	-
Magistrski (2. bolonjska stopnja)	243	165	40	14	1	23
od tega enovit magistrski (2. bolonjska stopnja)	41	41	-	-	-	-
Magistrski (prejšnji)	1.014	671	187	36	5	115
Doktorski (prejšnji)	402	345	36	3	8	10
Doktorski (3. bolonjska stopnja)	3	-	2	1	-	-

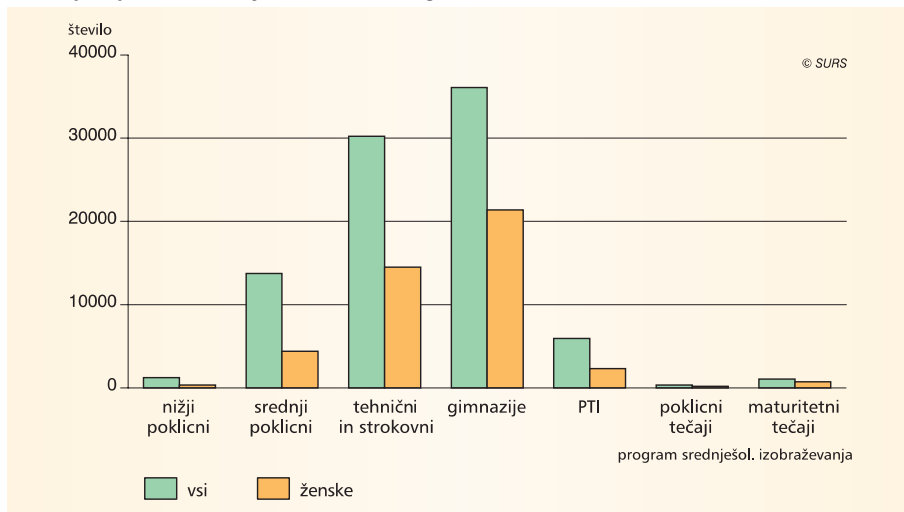
¹⁾ Vključeni so tudi študenti specialističnega izobraževanja po univerzitetni izobrazbi.

Vir: SURS

■ Na visokošolskih zavodih je študij v letu 2008 zaključilo 13.786 študentov, podobno kot leta 2007. Dve tretjini vseh diplomantov visokošolskega študija sta zaključili študij na Univerzi v Ljubljani. Na Univerzi v Mariboru je diplomiralo nekaj nad 3.000, na Univerzi na Primorskem pa 861 študentov. 51 študentov je študij zaključilo na Univerzi v Novi Gorici. Na vseh navedenih univerzah je bilo število diplomantov v letu 2008 nižje kot v letu 2007; nasprotno pa velja za samostojne visokošolske zavode; število diplomantov na teh zavodih se je povečalo in se v letu 2008 prvič povzpelo čez 1.000.

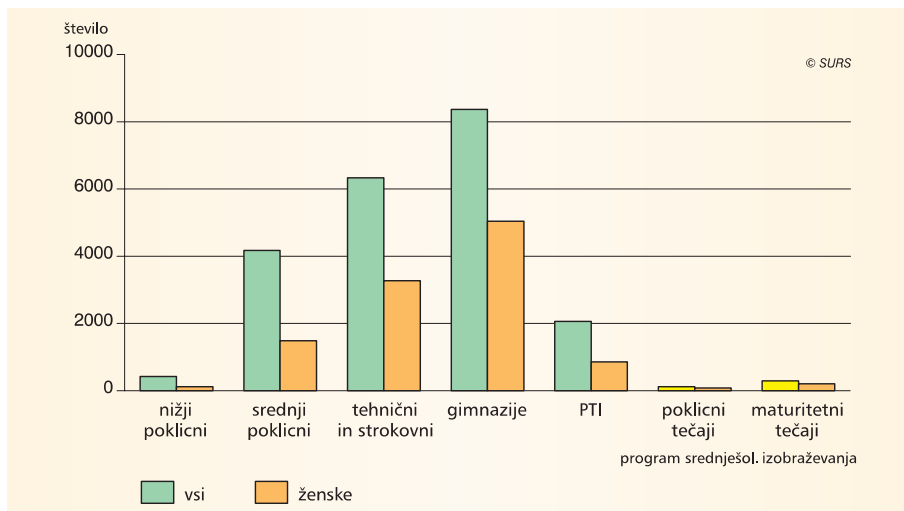
Delež dijakov, vpisanih v srednje šole, se povečuje

Slika 43: Število dijakov, vključenih v srednješolske izobraževalne programe po vrstah teh in po spolu, Slovenija, konec šolskega leta 2007/08

Vir: SURS

Slika 44: Število dijakov, ki so zaključili izobraževanje v srednješolskih izobraževalnih programih, po spolu, Slovenija, konec šolskega leta 2007/08

Vir: SURS

Delež dijakov, vpisanih v srednje šole, se povečuje

Tabela 10: Število in delež dijakov v srednješolskem izobraževalnem programu, vseh in tistih, ki so zaključili izobraževanje, Slovenija, konec šolskega leta 2007/08

	Število				%			
	vključeni		zaključili izobraževanje		vključeni		zaključili izobraževanje	
	vsi	ženske	vsi	ženske	vsi	ženske	vsi	ženske
SKUPAJ	88.630	43.822	21.762	11.079	100,0	100,0	100,0	100,0
Nižji poklicni programi	1.225	306	418	127	1,4	0,7	1,9	1,1
Srednji poklicni programi	13.724	4.385	4.173	1.489	15,5	10,0	19,2	13,4
Tehniški in strokovni programi	30.251	14.531	6.325	3.280	34,1	33,2	29,1	29,6
Program gimnazije	36.134	21.359	8.367	5.037	40,8	48,7	38,4	45,5
Programi PTI	5.936	2.307	2.052	861	6,7	5,3	9,4	7,8
Poklicni tečaj	315	191	129	82	0,4	0,4	0,6	0,7
Maturitetni tečaj	1.045	743	298	203	1,2	1,7	1,4	1,8

Vir: SURS

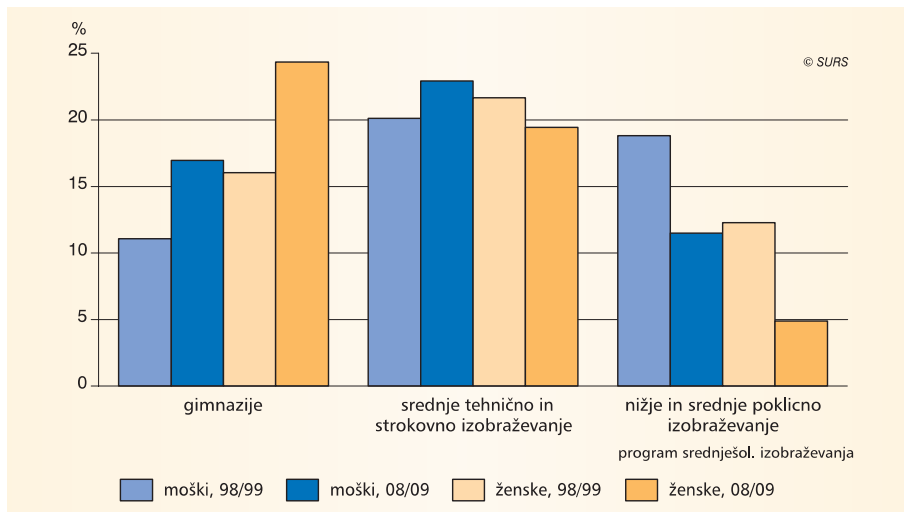
■ Vpis v slovenske srednje šole se povečuje. Ob koncu šolskega leta 2007/08 je bilo v Sloveniji v srednješolske izobraževalne programe vključenih 88.630 dijakov in 14.568 odraslih. Na začetku šolskega leta 2008/09 pa je bilo vpisanih v srednješolske programe v Sloveniji 87.501 mladih, od tega 42.656 žensk. Med njimi je bilo 2.722 ponavljalcev.

■ V šolskem letu 2006/07 je 98 % učencev nadaljevalo šolanje takoj po končanem obveznem izobraževanju: od tega se jih je 39,3 % odločilo za gimnazije, 33,3 % za programe tehniškega in drugega strokovnega izobraževanja, 16,5 % za srednje poklicne izobraževalne programe, 7,3 % za srednje poklicno-tehniške programe (3 + 2), 1,8 % za poklicne in maturitetne tečaje in 1,7 % za nižje poklicne programe.

■ Že nekaj let se iz leta v leto povečuje vpis v splošne in strokovne gimnazije; ob koncu šolskega leta 2007/08 je bilo v te šole vključenih 41 % vseh v srednje šole vključenih dijakov. Vpis v nižje in srednje poklicne programe upada.

■ Ob začetku šolskega leta 2008/09 je bil v srednje šole za mladino vpisan 87.501 dijak; tudi takrat se jih je vpisalo največ v gimnazije in srednje tehniške in strokovne šole; v nižje in srednje poklicne programe pa se vpiše vsako leto manj dijakov. Število dijakov, vpisanih v programe poklicnega tehniškega izobraževanja ter v poklicne tečaje in maturitetni tečaj, se v zadnjih petih letih ni opazno povečalo.

Delež dijakov, vpisanih v srednje šole, se povečuje

Slika 45: Deleži dijakov, vpisanih v programe srednješolskega izobraževanja, po spolu, Slovenija, šolski leti 1998/99 in 2008/09

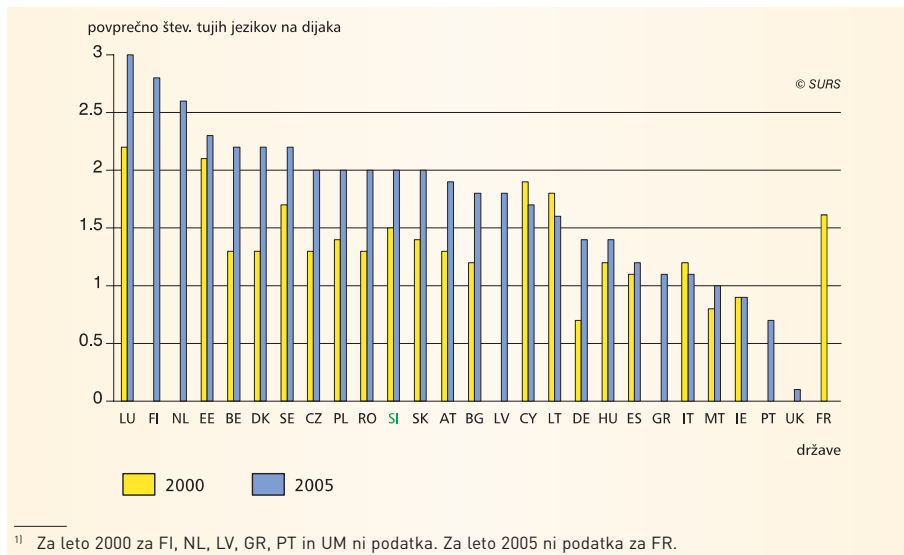
Vir: SURS

■ V šolskem letu 2007/08 je izobraževanje zaključilo 21.762 dijakov; med temi je bilo največ (38 %) gimnazijskih maturantov. Nekoliko manj (29 %) jih je opravilo poklicno maturo v tehniških in strokovnih programih, slabih 20 % pa zaključni izpit v srednjih poklicnih programih.

■ Ostali so zaključili to šolanje v enem od nižjih poklicnih programov (skoraj 2 %), v programih živilsko prehranski tehnik (dobrih 9 %), v poklicnem (0,6 %) in maturitetnem tečaju (1,4 %). Vse več mladih se namreč po uspešno končani srednji šoli odloča za nadaljevanje šolanja, a le uspešno opravljena matura omogoča vpis v konkurenčnejše univerzitetne programe. S poklicno maturo, to je oblika zaključka šolanja na srednjih tehniških šolah, je mogoče šolanje nadaljevati na visokih strokovnih šolah in na nekaterih univerzah.

Vse več mladih in odraslih se uči tujih jezikov

Slika 46: Povprečno število tujih jezikov, ki se jih učijo dijaki, države članice EU-27¹⁾, 2000 in 2005

Vir: Eurostat

■ Danes je v EU jezikovna različnost dejstvo življenja in sodelovanje z drugače govorečimi postaja naš vsakdanjik. Sposobnost sporazumevanja v več jezikih v Evropski uniji, ki temelji na „enotnosti v različnosti“, je nujna tako za posameznike kot za organizacije in podjetja.

■ Člen 22 Listine o temeljnih pravicah Evropske unije iz leta 2000 določa, da mora EU spoštovati jezikovno različnost. Glavne jezikovne družine v Evropski uniji so germanski, romanski, slovanski, baltski in keltski jeziki. Ustanove EU uporabljajo 23 uradnih jezikov, obstaja pa še mnogo drugih, ki se uporabljajo manj pogosto. EU v svojih strateških dokumentih in programih podpira rabo več jezikov v dvojnem smislu: znotraj njenega geografskega območja govorijo ljudje več maternih jezikov, veliko njenih državljanov pa tudi zna več jezikov. Evropski parlament se od drugih institucij EU razlikuje po svoji obvezi, da bo zagotavljal popolno večjezičnost. Vsem državljanom EU mora biti do zakonodaje, ki jih zadeva, omogočen neposreden dostop v jeziku njihove države.

Vse več mladih in odraslih se uči tujih jezikov

Tabela 11: Povprečno število tujih jezikov v srednji šoli, ki se jih učijo dijaki, in deleži dijakov, ki se učijo posamezni tuji jezik, države članice EU-27, 2001 in 2006

	Povprečno število tujih jezikov, ki se jih uči dijak		Dijaki v splošnih programih, ki se učijo angleški jezik (%)		Dijaki v splošnih programih, ki se učijo francoski jezik (%)		Dijaki v splošnih programih, ki se učijo nemški jezik (%)	
	2001	2006	2001	2006	2001	2006	2001	2006
EU-27	1,3	1,3	71,0	84,1	18,1	22,2	19,4	24,3
AT	:	1,4	:	96,9	:	54,1	-	-
BE	1,8	1,7	94,1	94,4	48,3	48,1	30,3	28,4
BG	1,4	1,5	79,0	86,1	20,8	15,3	38,6	40,3
CY	1,6	1,6	89,8	88,1	68,7	38,3	1,3	2,4
CZ	1,3	1,4	96,6	100,0	14,7	25,0	75,7	72,2
DE	0,7	0,9	92,0	94,3	29,4	28,7	-	-
DK	1,5	1,5	91,0	99,9	22,9	22,6	69,6	71,9
EE	2,2	2,2	90,9	92,6	4,3	6,1	46,3	44,1
ES	1,2	1,2	95,5	94,6	23,9	27,1	0,9	1,1
FI	:	:	99,5	99,5	22,2	19,7	43,3	35,4
FR	1,7	1,7	99,3	99,4	-	-	31,2	22,8
GR	1,0	1,0	94,3	94,0	14,0	8,6	3,1	2,9
HU	1,2	1,2	60,6	73,3	6,1	6,2	47,8	49,9
IE	0,9	0,9	-	-	66,2	60,5	19,1	18,2
IT	1,2	1,4	81,0	96,9	27,0	21,4	7,8	7,7
LT	1,6	1,4	73,7	82,3	7,8	5,4	37,0	27,2
LU	2,3	2,3	93,1	97,0	89,4	97,0	87,6	97,0
LV	:	1,2	89,2	94,9	4,0	4,1	51,8	35,1
MT	0,7	0,6	80,7	63,5	8,1	7,9	0,8	1,7
NL	1,6	:	98,2	100,0	26,7	70,1	32,0	86,2
PL	1,4	1,7	90,1	90,0	15,2	10,0	62,4	64,0
PT	:	0,8	:	50,7	:	15,1	:	1,6
RO	1,4	1,6	86,1	94,8	84,8	83,6	10,8	11,6
SE	1,7	1,6	99,8	99,9	25,6	22,4	53,5	32,4
SI	1,4	1,6	95,6	98,9	7,8	10,2	83,3	77,0
SK	1,4	1,5	95,9	97,7	13,1	16,0	78,8	72,6
UK	:	0,6	-	-	:	34,8	:	13,1

Vir: Eurostat, Unesco, OECD

■ Evropska komisija poudarja pomen večjezičnosti in je zato oblikovala posebno politiko večjezičnosti. Da bi jasno pokazala svojo zavezanost uveljavljanju jezikov in jezikovne različnosti v EU, je imenovala tudi komisarja za pospeševanje učenja tujih jezikov med državljani ter za osnovni cilj večjezične EU na pragu tretjega tisočletja določila obvladanje „materne jezika + 2“. Zavzema se za vzpostavitev nove strategije za večjezičnost, take, ki bi glavno pozornost namenila predvsem vseživljenjskemu učenju jezikov za vse, tudi za tiste z manj priložnostmi.

Vse več mladih in odraslih se uči tujih jezikov

Tabela 12: Število učencev, dijakov in odraslih, ki se učijo tuje jezike, Slovenija, šolsko leto 2007/08

	Po predpisanem predmetniku mladina	odrasli	Kot izbirni predmet mladina	Fakultativno mladina
V osnovnih šolah				
angleški jezik	104.486	1.197	2.520	9.269
nemški jezik	5.923	153	18.333	5.973
francoski jezik	-	-	1.874	271
italijanski jezik	-	-	1.460	600
latinski jezik	-	-	101	44
španski	-	-	1.359	-
hrvaški	-	-	208	-
drugi tuji jeziki	-	-	67	6
V srednjih šolah				
angleški jezik	81.199	12.706	-	-
nemški jezik	44.215	5.936	-	-
italijanski jezik	6.112	1.784	41	37
francoski jezik	4.202	18	0	3
španski jezik	3.358	17	35	17
ruski jezik	351	3	4	5
madžarski jezik	-	-	108	-
latinski jezik	700	2	1.267	37
drugi tuji jeziki	101		26	-

Vir: SURS

■ Mladi so vedno bolj dejavni tudi pri nadaljnjem izobraževanju. Udeleženci različnih oblik nadaljnega izobraževanja ne pridobijo višje ravni formalne izobrazbe, lahko pa dosežejo kvalifikacijo za zaposlitev ali razširijo in poglobijo svojo splošno izobrazbo. V Sloveniji je bilo več kot 80 % vsega nadaljnega izobraževanja še vedno namenjenega za potrebe poklicnega dela. V šolskem letu 2007/08 je 326 izvajalcev nadaljnega izobraževanja izvedlo preko 20.000 programov in zabeležilo skoraj 300.000 obiskov slušateljev, to je za skoraj 10 % več kot v predhodnem letu. Izvajalci nadaljnega izobraževanja so v šolskem letu 2007/08 izvedli 4.308 jezikovnih tečajev in zabeležili 24.653 obiskov udeležencev pri teh tečajih ali približno toliko kot v predhodnem šolskem letu. Največ jih je bilo pri učenju angleškega jezika. Drugi najpopularnejši jezik je bila nemščina.

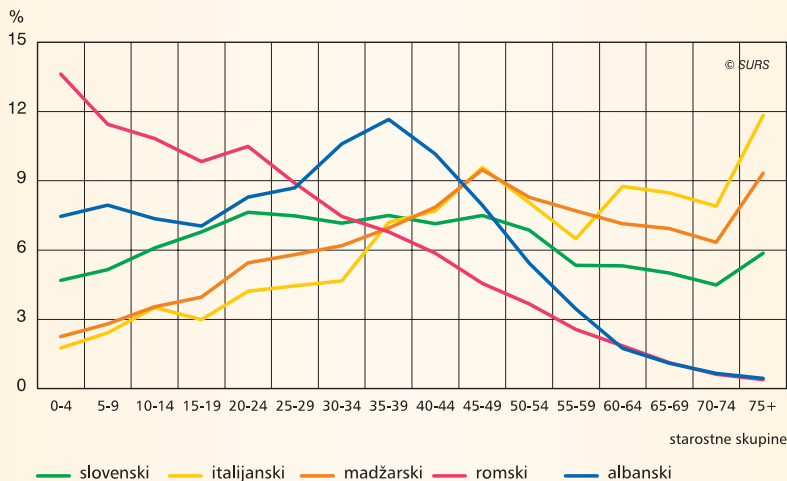
■ Če primerjamo podatke za šolski leti 1996/97 in 2006/07, opazimo, da se je v osnovnih in srednjih šolah zelo povečal delež učencev, ki se učijo tujih jezikov po predpisanem predmetniku ali kot izbirni predmet. Tudi obisk jezikovnih tečajev se v Sloveniji povečuje. Vendar ostaja negovanje maternega jezika enako pomembno, saj velja, da »človek, ki ne obvlada popolnoma maternega jezika, nikoli ne bo obvladal tujega«.

■ Za visoko raven znanja slovenščine so pri nas odgovorne predvsem šole in ministrstvo za šolstvo in šport, za njegovo pravilno in dosledno uporabo pa se moramo prizadevati vsi in vsak posebej v okolju, kjer živi.

Vse več mladih in odraslih se uči tujih jezikov

■ V šolskem letu 2006/07 se je tako poleg obveznega tujega jezika (to je večinoma angleščina) učilo tuji jezik ali celo dva tuja jezika še kot izbirna predmeta več kot 25.000 učencev osnovnih šol. Najštevilnejši med temi so bili tisti, ki so kot izbirni predmet izbrali nemški jezik, druga najpogostejša izbira je bil angleški, tretja pa francoski jezik.

Slika 47: Deleži prebivalcev po maternem jeziku¹⁾, starostnih skupinah in spolu, Slovenija, Popis 2002

1) Vsak jezik = 100

Vir: SURS, Popis 2002

■ Jezik je sestavni del naše identitete in najneposrednejši izraz kulture. Danes ima slovenščina v Sloveniji veljavo na vseh področjih zasebnega in javnega življenja, a tudi večjezičnost dobiva vedno večjo vlogo tudi pri nas in v razširjeni Evropski uniji, saj je znanje jezikov za življenje v njej vse pomembnejše.

■ Materni jezik je jezik, ki se ga naučimo v zgodnjem otroštvu od svojega okolja, družine ali drugega primarnega okolja. Običajno je to prvi jezik, ki se ga naučimo; če pa se v zgodnjem otroštvu naučimo dveh (dvojezičnost) ali več jezikov (večjezičnost), pa je (statistično) materinščina jezik, ki ga posameznik opredeli kot svoj materni jezik. Za prebivalce na celotnem območju Slovenije je to večinoma slovenščina, za prebivalce na narodnostno mešanih predelih Slovenije pa sta to tudi italijanščina oz. madžarščina.

■ Delež oseb s slovenščino kot materinščino je bil ob popisu prebivalstva leta 2002 največji v starostnih skupinah nad 60 let in do 10 let – v obeh primerih je presegal 92 %. Delež prebivalstva, katerega materni jezik je madžarščina, se po popisnih podatkih znižuje, delež prebivalstva, katerega materni jezik je italijanščina, pa od leta 1971 od popisa do popisa le rahlo niha za okrog 0,2 %.

Vse več mladih in odraslih se uči tujih jezikov

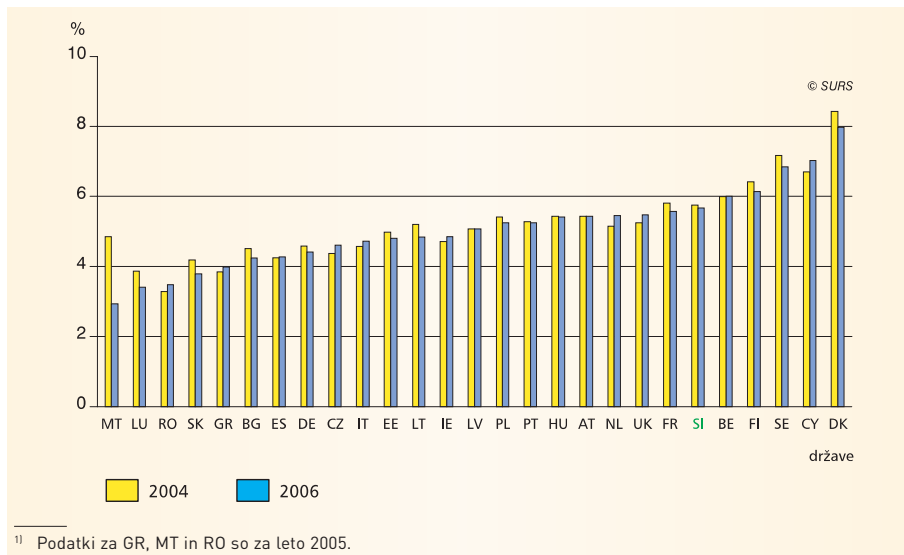
Tabela 13: Število mladih (15–29 let), po maternem jeziku in po spolu, Slovenija, Popis 2002

	SKUPAJ število					
	skupaj	15-19 let	20-24 let	25-29 let	15-29 let	% 15-29 let
Skupaj	1.964.036	130.029	147.687	144.977	422.693	21,5
slovenski	1.723.434	116.822	131.680	128.953	377.455	21,9
italijanski	3.762	112	159	167	438	11,6
madžarski	7.713	306	420	447	1.173	15,2
romski	3.834	377	402	341	1.120	29,2
albanski	7.177	505	596	624	1.725	24,0
bosanski	31.499	2.636	2.707	2.377	7.720	24,5
črnogorski	462	22	32	25	79	17,1
hrvaški	54.079	1.925	2.200	2.158	6.283	11,6
makedonski	4.760	236	395	428	1.059	22,2
nemški	1.628	44	72	97	213	13,1
srbski	31.329	2.136	2.333	1.737	6.206	19,8
srbsko-hrvaški	36.265	2.527	2.631	1.891	7.049	19,4
drugi	5.778	177	297	521	995	17,2
neznano	52.316	2.204	3.763	5.211	11.178	21,4
	MOŠKI število					
	skupaj	15-19 let	20-24 let	25-29 let	15-29 let	% 15-29 let
Skupaj	958576	66417	76190	74456	217063	22,6
slovenski	829166	59672	67678	65506	192856	23,3
italijanski	1735	65	77	73	215	12,4
madžarski	3562	143	217	214	574	16,1
romski	1950	194	223	166	583	29,9
albanski	4717	283	388	401	1072	22,7
bosanski	18037	1356	1502	1446	4304	23,9
črnogorski	258	9	19	10	38	14,7
hrvaški	26645	974	1093	1102	3169	11,9
makedonski	2986	132	254	295	681	22,8
nemški	677	19	39	48	106	15,7
srbski	17406	1087	1245	951	3283	18,9
srbsko-hrvaški	18991	1319	1372	1045	3736	19,7
drugi	2631	77	126	198	401	15,2
neznano	29815	1087	1957	3001	6045	20,3
	ŽENSKE število					
	skupaj	15-19 let	20-24 let	25-29 let	15-29 let	% 15-29 let
Skupaj	1005460	63612	71497	70521	205630	20,5
slovenski	894268	57150	64002	63447	184599	20,6
italijanski	2027	47	82	94	223	11,0
madžarski	4151	163	203	233	599	14,4
romski	1884	183	179	175	537	28,5
albanski	2460	222	208	223	653	26,5
bosanski	13462	1280	1205	931	3416	25,4
črnogorski	204	13	13	15	41	20,1
hrvaški	27434	951	1107	1056	3114	11,4
makedonski	1774	104	141	133	378	21,3
nemški	951	25	33	49	107	11,3
srbski	13923	1049	1088	786	2923	21,0
srbsko-hrvaški	17274	1208	1259	846	3313	19,2
drugi	3147	100	171	323	594	18,9
neznano	22501	1117	1806	2210	5133	22,8

Vir: SURS, Popis 2002

Stroški izobraževanja se povečujejo

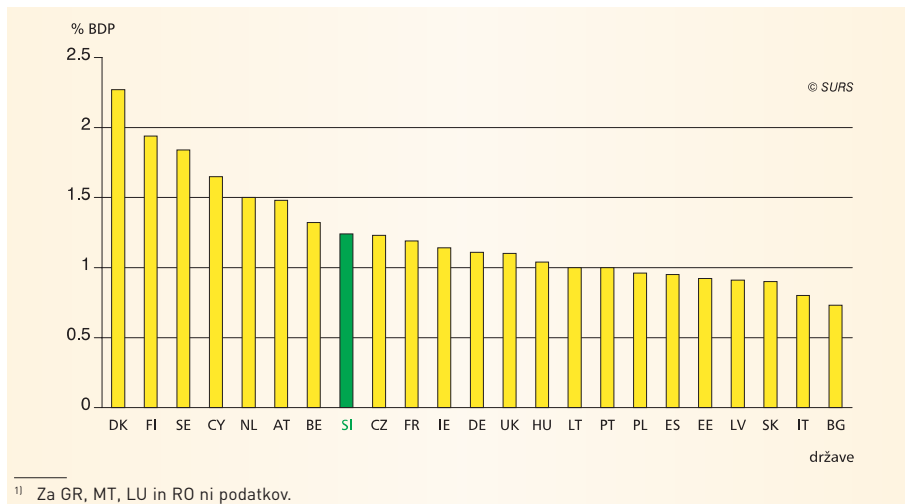
Slika 48: Delež javnih izdatkov za izobraževanje v % BDP, države članice EU-27¹⁾, 2004 in 2006

Vir: Eurostat

- Slovenija se je s 5,67-odstotnim deležem izdatkov za formalno izobraževanje v BDP v letu 2006 uvrstila na 6. mesto med državami članicami EU, za Dansko, Ciprom, Švedsko, Finsko in Belgijo.
- V mednarodnih primerjavah se zaradi manjše zanesljivosti podatkov o zasebnih virih za izobraževanje uporablja kot glavni kazalnik za merjenje obsega vlaganja v izobraževanje delež javnih izdatkov za izobraževanje v BDP.
- Stroški izobraževanja vsebujejo stroške vzdrževanja, popravil in amortizacije prostorov in opreme, ki so namenjeni izključno za izobraževanje, izdatke za orodja in pripomočke, ki se uporabljajo za izobraževanje, izdatke za tečaje, seminarje, strokovna potovanja in plačila za zunanje inštruktorje v breme delodajalca. Ne vsebujejo plač, nadomestil plač in prispevkov za inštruktorje, zaposlene v podjetju, naložb v prostore in opremo, namenjeno za izobraževanje, in stroškov za izobraževanje, ki jih plačajo zaposlene osebe.

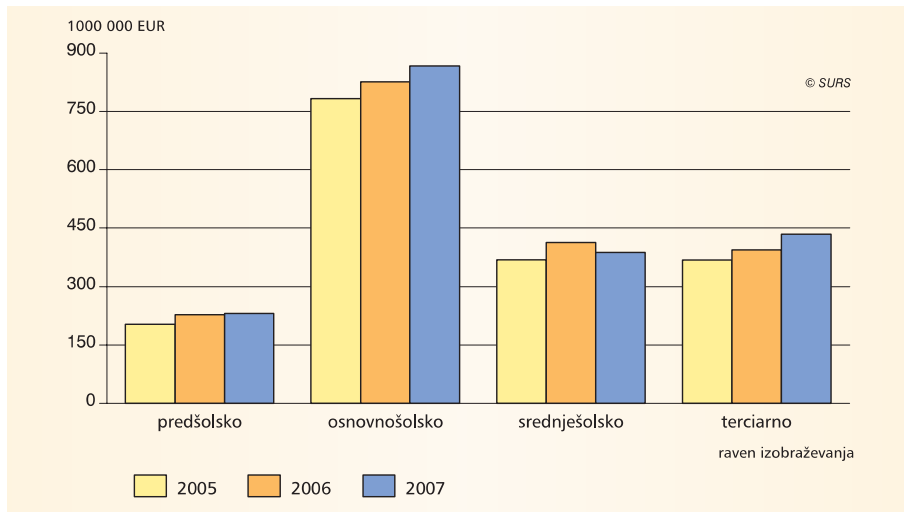
Stroški izobraževanja se povečujejo

Slika 49: Delež javnih izdatkov za terciarno izobraževanje v % BDP, države članice EU-27¹⁾, 2006

Vir: Eurostat

- Slovenija je tudi po deležu javnih izdatkov za terciarno izobraževanje v % BDP v letu 2006 (1,24 %) presegla povprečje držav članic EU-27 in se med njimi uvrstila na osmo mesto: za Dansko, Finsko, Švedsko, Ciprom, Nizozemsko, Avstrijo in Belgijo.
- Med novimi državami članicami EU-27 je terciarnemu izobraževanju namenil višji delež kot Slovenija le še Ciper (1,65 %), približno enak delež kot Slovenija pa je za to namenila Češka republika (1,23 %).

Stroški izobraževanja se povečujejo

Slika 50: Skupni izdatki za izobraževalne ustanove po ravneh izobraževanja, Slovenija, 2005–2007

Vir: SURS

■ Javni izdatki, namenjeni za formalno izobraževanje v Sloveniji (države in občin), so bili v letu 2007 1.795 milijonov EUR ali 5,21 % BDP: za osnovnošolsko izobraževanje 2,27 % BDP, za terciarno izobraževanje 1,21 % BDP in za srednješolsko izobraževanje 1,16 % BDP.

■ Skupni (javni, zasebni, mednarodni) izdatki za izobraževalne ustanove, izraženi z deležem v BDP, so se glede na leto 2006 zmanjšali za vse ravni izobraževanja, najbolj za ustanove v srednješolskem in osnovnošolskem izobraževanju.

■ Po deležu javnih izdatkov za izobraževanje v % BDP za leto 2006 je bila Slovenija med državami članicami EU-27 uvrščena na 6. mesto, po deležu javnih izdatkov za terciarno izobraževanje v % BDP pa na 8. mesto.

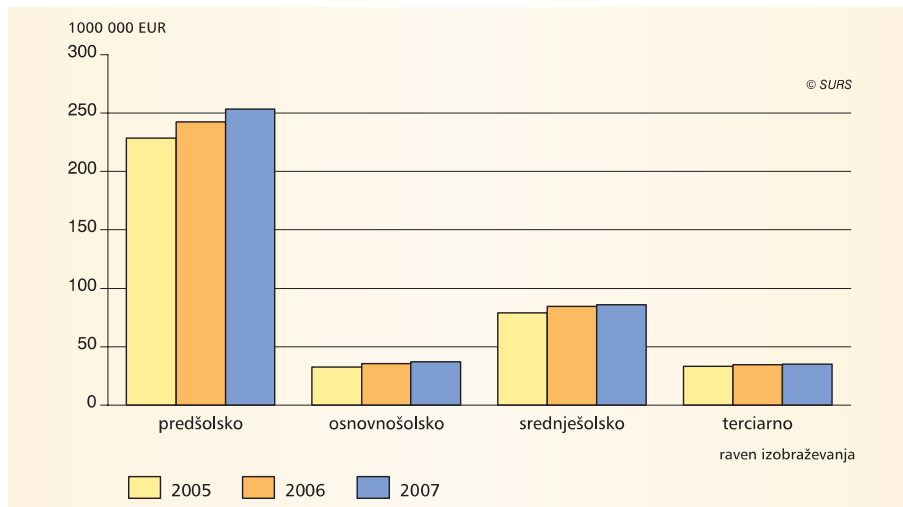
■ V letu 2007 so se izdatki države za formalno izobraževanje v primerjavi s prejšnjim letom povečali za 2,3 % in so znašali 1.491 milijonov EUR, izdatki občin pa povečali za 0,5 % in so znašali 320 milijonov EUR; skupaj je to pomenilo slabo petino (18 %) vseh javnih izdatkov za izobraževanje.

■ Dve tretjini javnih transferjev leta 2007 sta bili namenjeni za terciarno izobraževanje, torej so javni transferji predstavljali slabo četrtnino vseh javnih izdatkov za terciarno izobraževanje.

■ Država je med sredstvi za formalno izobraževanje nekaj manj kot 28 % namenila za terciarno izobraževanje, slabih 27 % vseh sredstev pa za srednješolsko izobraževanje (45 % za osnovnošolsko izobraževanje, ter 0,4 % za predšolsko izobraževanje).

■ Občine pa so 59 % vseh sredstev za formalno izobraževanje namenile za predšolsko izobraževanje, 38 % za osnovnošolsko izobraževanje, le dobre 3 % pa za srednješolsko in terciarno izobraževanje skupaj.

Stroški izobraževanja se povečujejo

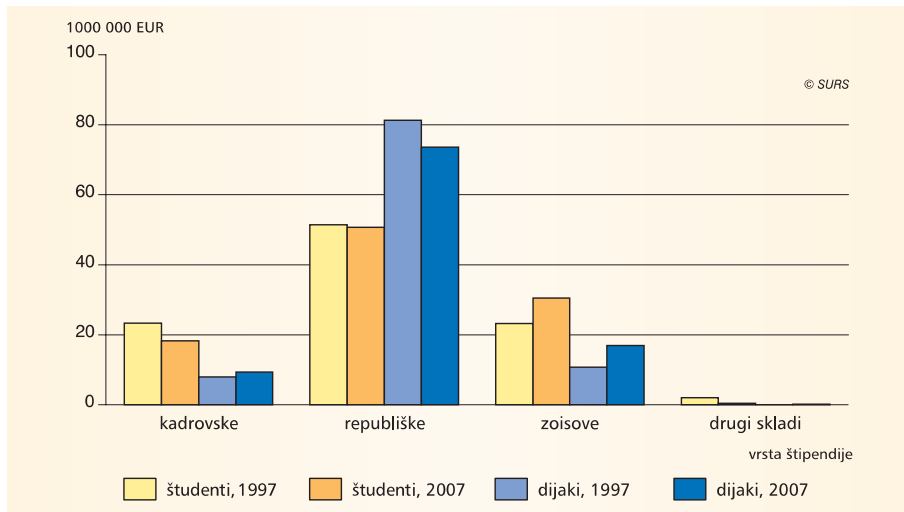
Slika 51: Zasebni izdatki za izobraževalne ustanove po ravneh izobraževanja, Slovenija, 2005–2007

Vir: SURS

- V letu 2007 je bilo izobraževalnim ustanovam namenjenih 92 % proračunskih sredstev ali 1.650 milijonov EUR, za transferje gospodinjstvom in za druge zasebne entitete pa 8 % teh sredstev ali 144 milijonov EUR. 47 % proračunskih sredstev za izobraževalne ustanove (ali 781 milijonov EUR) je bilo namenjenih za osnovnošolsko izobraževanje, dobrih 21 % (ali 353 milijonov EUR) za srednješolsko, slabih 20 % (ali 323 milijonov EUR) pa za terciarno izobraževanje.
- V strukturi vseh izdatkov za izobraževalne ustanove so javni izdatki predstavljali 85,9 %, zasebni 13,2 %, mednarodni pa 0,9 %.
- Največji delež zasebnih izdatkov za izobraževalne ustanove leta 2007 je bil namenjen za raven terciarnega izobraževanja (22 % vseh izdatkov za ustanove v terciarnem izobraževanju), drugi največji pa za raven predšolskega izobraževanja (16 % vseh izdatkov za te izobraževalne ustanove).

Štipendije

Slika 52: Deleži štipendistov (dijaki in študenti) po vrstah štipendij, Slovenija, 1997 in 2007

Vir: SURS

■ Dodelitev štipendij, to je oblika denarne pomoči posameznikom za potrebe njihovega izobraževanja, poklicnega usposabljanja, raziskovalnih programov, učenja tujih jezikov itd. temelji na akademskem uspehu, posebnih talentih oziroma dosežkih (v umetnosti, športu ...), socialnem statusu ali pripadnosti društvu ali etnični skupini.

■ Štipendije v Sloveniji dodeljujejo država, podjetja, družbe, skladi in druge organizacije dijakom srednjih šol, študentom višjih in visokih šol, fakultet, akademij ter študentom podiplomskega magistrskega in doktorskega študija doma in v tujini. Kadrovske štipendije so temeljna oblika štipendiranja dijakov in študentov; podeljujejo jih organizacije in delodajalci v skladu s svojimi kadrovskimi potrebami. Zoisova štipendija je namenjena izrazito nadarjenim dijakom in študentom. Pravico do republiške štipendije lahko uveljavijo dijaki srednjega izobraževanja, študenti višjih strokovnih šol in študenti visokošolskih zavodov, ki se izobražujejo po dodiplomskih ali podiplomskih študijskih programih z javno veljavnostjo.

■ Konec leta 2007 je v Sloveniji prejemale štipendije nekaj več kot 54.500 dijakov in študentov ali za skoraj 5 % manj kot leto prej. V začetku šolskega leta 2000/01 je bilo v srednje šole in v terciarno izobraževanje vpisanih nekaj več kot 196.000 dijakov in študentov; slaba tretjina vseh vpisanih je prejemale štipendijo. V začetku šolskega leta 2007/08 je bilo v srednje šole in v terciarno izobraževanje vpisanih več kot 207.000 dijakov in študentov, a je le še dobra četrtina med njimi prejemale štipendijo.

Stroški izobraževanja se povečujejo

Tabela 14: Študenti in dijaki štipendisti po spolu in vrsti štipendije, po spolu, Slovenija, 2007

		SKUPAJ			Slovenija			Tujina		
		SKUPAJ	moški	ženske	skupaj	moški	ženske	skupaj	moški	ženske
SKUPAJ	vse vrste štipendij	54.630	25.120	29.510	54.568	25.083	29.485	62	37	25
	kadrovske	7.309	4.853	2.456	7.277	4.829	2.448	32	24	8
	republiške	34.581	14.844	19.737	34.556	14.833	19.723	25	11	14
	Zoisove	12.571	5.331	7.240	12.571	5.331	7.240	-	-	-
	druge	169	92	77	164	90	74	5	2	3
Študenti	vse vrste štipendij	24.606	9.693	14.913	24.553	9.662	14.891	53	31	22
	kadrovske	4.505	2.670	1.835	4.474	2.647	1.827	31	23	8
	republiške	12.483	4.150	8.333	12.466	4.144	8.322	17	6	11
	Zoisove	7.516	2.816	4.700	7.516	2.816	4.700	-	-	-
	druge	102	57	45	97	55	42	5	2	3
Dijaki	vse vrste štipendij	30.024	15.427	14.597	30.015	15.421	14.594	9	6	3
	kadrovske	2.804	2.183	621	2.803	2.182	621	1	1	-
	republiške	22.098	10.694	11.404	22.090	10.689	11.401	8	5	3
	Zoisove	5.055	2.515	2.540	5.055	2.515	2.540	-	-	-
	druge	67	35	32	67	35	32	-	-	-

Vir: SURS

■ Na splošno ostajajo razmerja štipendij od leta 2000 dalje podobna: okrog dve tretjini vseh štipendij je republiških, nekaj nad 20 % štipendistov prejema Zoisove štipendije, ostalo pa so kadrovske in štipendije iz drugih skladov (fundacij). Kljub temu pa je opazen rahel trend upadanja deleža republiških in kadrovskih štipendij, delež Zoisovih in štipendij drugih skladov pa počasi narašča.

■ Največ kadrovskih štipendij (okrog 40 %) podelijo v predelovalnih dejavnostih (največ: proizvodnja kovinskih in nekovinskih izdelkov, proizvodnja strojev in naprav ter proizvodnja električne in optične opreme) ter v javni upravi, obrambi in socialnem zavarovanju (okrog 10 %).

Stroški izobraževanja se povečujejo

Tabela 15: Število in delež štipendistov (dijaki in študenti) po dejavnosti¹⁾ štipenditorja, Slovenija, 2007

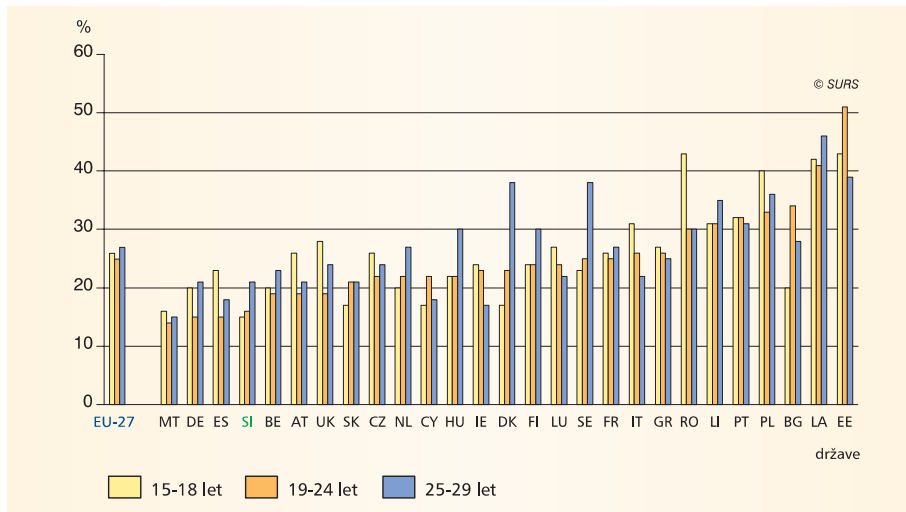
dejavnost	SKUPAJ	Število študenti	dijaki	SKUPAJ	% študenti	dijaki
SKUPAJ	54.630	24.606	30.024	100	100	100
kmetijstvo, lov, gozdarstvo	27	17	10	0,05	0,07	0,03
rudarstvo	340	162	178	0,62	0,66	0,59
predelovalne dejavnosti	2.296	1.159	1.137	4,20	4,71	3,79
oskrba z elektriko, plinom, vodo	277	191	86	0,51	0,78	0,29
gradbeništvo	580	351	229	1,06	1,43	0,76
trgovina; popravila motornih vozil	485	265	220	0,89	1,08	0,73
gostinstvo	99	25	74	0,18	0,10	0,25
promet, skladiščenje, zveze	293	173	120	0,54	0,70	0,40
finančno posredništvo	91	76	15	0,17	0,31	0,05
nepremičnine, najem, poslovne storitve	1.365	909	456	2,50	3,69	1,52
javna uprava, obramba, socialno zavarovanje	48.401	21.054	27.347	88,60	85,56	91,08
izobraževanje	10	8	2	0,02	0,03	0,01
zdravstvo, socialno varstvo	161	125	36	0,29	0,51	0,12
druge javne, skupne in osebne storitve	205	91	114	0,38	0,37	0,38

1) SKD 2002

Vir: SURS

Stanovanjske razmere mladih

Slika 53: Deleži mladih z lastnim gospodinjstvom, ki bivajo v pretesnih stanovanjih, po starostnih skupinah, države članice EU- 27, 2003

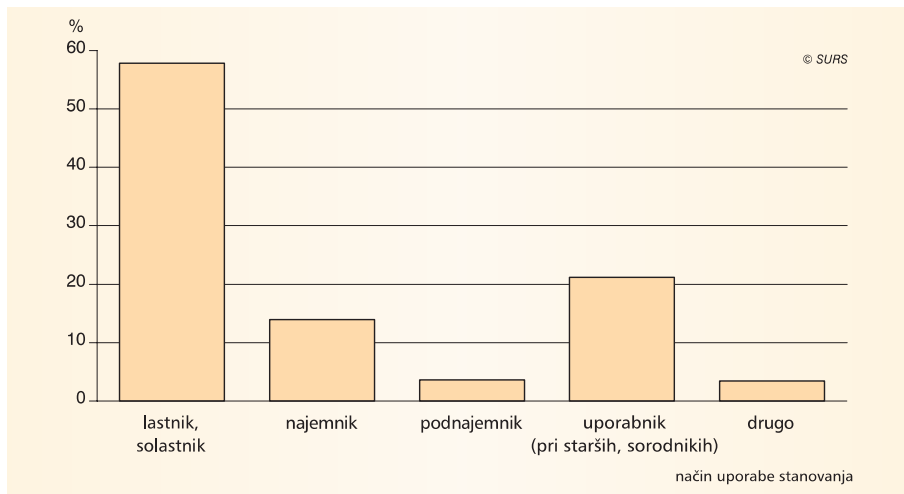

Vir: EQLS, 2003

- Stanovanje, ki je fizično zavetje in zadovoljuje človekovo potrebo po preživetju in dostojnem življenju, močno vpliva na kakovost življenja posameznika in družbe. Je splošna dobrina in eden osnovnih pogojev za življenje posameznika oziroma družine ter je uvrščeno med temeljne človekove potrebe ali pravice v številnih pomembnih svetovnih deklaracijah in dokumentih.
- Osnovni namen stanovanj je njihova raba v stanovanjske namene, zato je osnovni cilj stanovanjske politike omogočiti državljanom dostop do ustreznih stanovanj po dosegljivih cenah in zagotoviti njihovo vključenost v lokalno okolje.
- V okviru pristojnosti vsake države je, kako bo opredelila ciljno skupino gospodinjstev, ki bo upravičena do pomoči pri dostopu do stanovanja in kako bo v praksi izvajala politiko povečanja dostopnosti do te temeljne človekove potrebe ali pravice. Stanovanjska politika bi morala biti praviloma zasnovana tako, da največjo pomoč dobijo gospodinjstva, ki to najbolj potrebujejo.

Stanovanjske razmere mladih

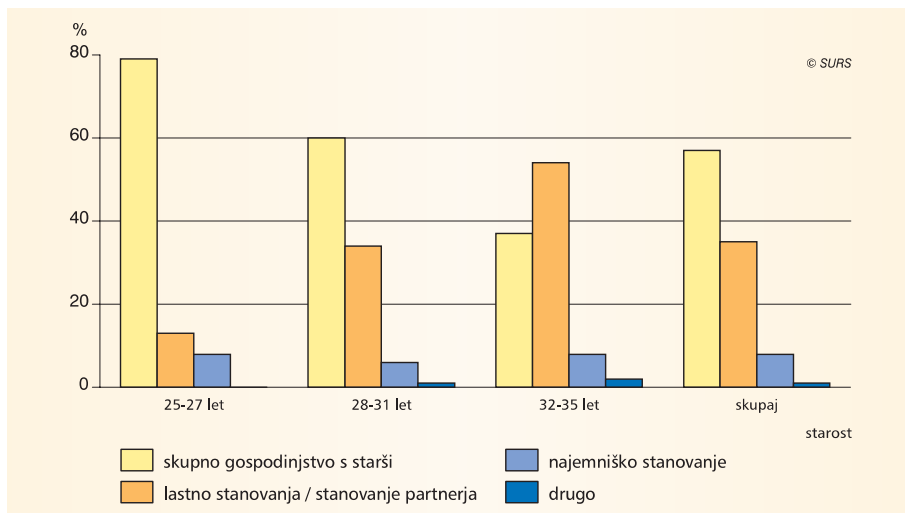
Slika 54: Deleži gospodinjstev mladih, v katerih je nosilec gospodinjstva star 15–24 let, po načinu uporabe stanovanja, Slovenija, Popis 2002

Vir: SURS, Popis 2002

- V Sloveniji se soočamo s pomanjkanjem stanovanj in z visokimi cenami za najem profitnih stanovanj. Nerešeno stanovanjsko vprašanje običajno pomeni samo en vidik socialne problematike posameznikov in družbe.
- Ker so mladi zelo mobilna skupina prebivalstva (zaradi šolanja in iskanja prve zaposlitve, ustvarjanja lastne družine), je ugotavljanje dejanskega stanja stanovanjskih razmer, v katerih živijo, še dodatno zapleteno.
- S posebej velikimi problemi se pri prizadevanjih za zagotovitev primerne bivališča srečajo tisti mladi, ki si ustvarjajo svoj prvi dom. Zaradi previsokih cen stanovanj in najemnin (zaradi nestabilnosti zaposlitvenih možnosti - pogosto po končanem šolanju mladi ne najdejo ustreznega dela - tudi niso zmožni pridobiti kredita ali plačevati obrokov za najetega) mladi odlagajo selitev iz doma svojih staršev v vedno kasnejši čas.

Stanovanjske razmere mladih

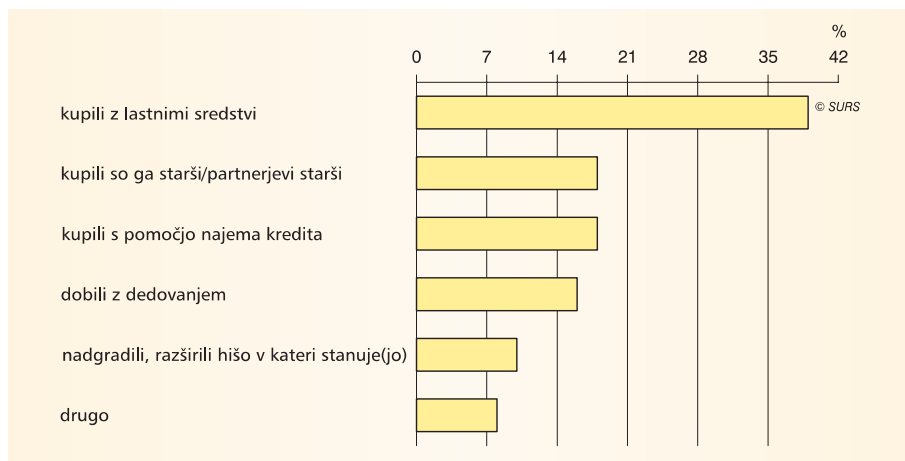
Slika 55: Deleži mladih (25-35 let) po najpogostejši obliki bivanja, Slovenija, 2004

Vir: Študentska organizacija Univerze v Ljubljani, Stanovanjska problematika mladih, 2004

■ Mladi prebivalci Slovenije v povprečju zapuščajo svoj dom zelo pozno. Po anketi, izvedeni avgusta 2004 o stanovanjski problematiki mladih, je več kot polovica mladih, starih od 25 do 35 let, v Sloveniji živela v skupnem gospodinjstvu s starši (57 %). V lastnem stanovanju ali stanovanju partnerja pa je živelo 35 % toliko starih, v najemniškem pa 8 %.

■ V skupnem gospodinjstvu s starši so živeli predvsem anketiranci, stari od 25 do 27 let (79 %), med anketiranci, starih od 32 do 35 let, pa jih več kot polovica že živela v lastnem stanovanju (54 %). Delež tistih, ki so živeli v najemnih stanovanjih, je obsegal 6–8 %, odvisno od starostne skupine. Kot glavna razloga za življenje skupaj s starši so vprašani navedli nižje stroške in nezmožnost, da bi si privoščili svoje stanovanje.

Stanovanjske razmere mladih

Slika 56: Deleži mladih z lastnim stanovanjem po načinu pridobitve lastnega stanovanja, Slovenija, 2004

Vir: Študentska organizacija Univerze v Ljubljani, Stanovanjska problematika mladih, 2004

■ Tisti anketirani, ki so ob anketiranju že imeli lastno stanovanje, so si ga v 38 % kupili z lastnimi sredstvi, slaba petina ga je kupila z najemom kredita, malo manj kot petini so ga kupili starši ali partnerjevi starši. Anketiranci v osrednjeslovenski statistični regiji so v manjšem obsegu kot v drugih statističnih regijah kupili stanovanje z lastnimi sredstvi, v večjem obsegu kot drugje pa z najemom kredita.

■ Po podatkih iste ankete sta skoraj dve petini mladih, ki niso imeli lastnega stanovanja, varčevali za nakup lastnega stanovanja ali hiše. Najpogosteje so varčevali v obliki vezanih vlog v banki in v okviru Nacionalne stanovanjske varčevalne sheme.

Dijaški in študentski domovi

Tabela 16: Število dijaških in študentskih domov¹⁾ ter število dijakov in študentov, nastanjeni v teh domovih, Slovenija, šolska/študijska leta 1998/99, 2003/04 in 2008/09

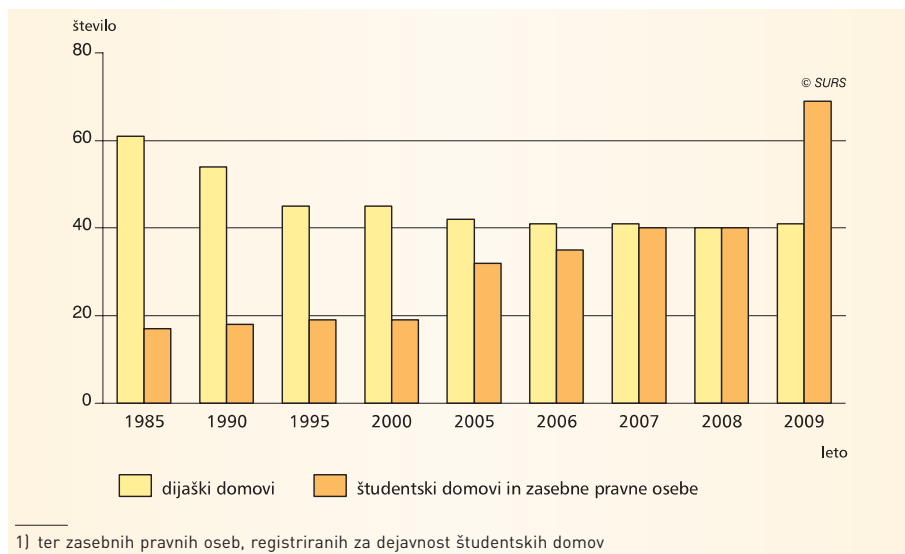
	Število domov	skupaj	Število nastanjenih		dijaki	študenti
			ženske	učenci		
1998/99						
SKUPAJ	64	18.534	10.171	85	8.795	9.654
Dijaški domovi	45	9.521	4.915	85	8.795	641
Študentski domovi	19	9.013	5.256	-	-	9.013
2003/04						
SKUPAJ	68	17.902	9.855	56	6.771	11.075
Dijaški domovi	43	8.127	4.537	56	6.771	1.300
Študentski domovi	25	9.775	5.318	-	-	9.775
2008/09						
SKUPAJ	110	17.792	9.855	31	5.221	12.540
Dijaški domovi	41	6.906	4.537	31	5.221	1.654
Študentski domovi	69	10.886	5.318	-	-	10.886

1) ter zasebnih pravnih oseb, registriranih za dejavnost študentskih domov

Vir: SURS

■ V šolskem letu 2008/09 je bilo v Sloveniji v dijaških in študentskih domovih oziroma v ustanovah, ki šolajočim omogočajo bivanje - vseh takih ustanov je bilo skupaj 110 - nastanjenih 6,0 % vseh dijakov ter dobrih 16 % rednih študentov. Povedano drugače: v dijaških in študentskih domovih ali pri zasebnih pravnih osebah, registriranih za dejavnost študentskih domov, je bilo nastanjenih 16,4 % vseh rednih študentov, vključno z absolventi.

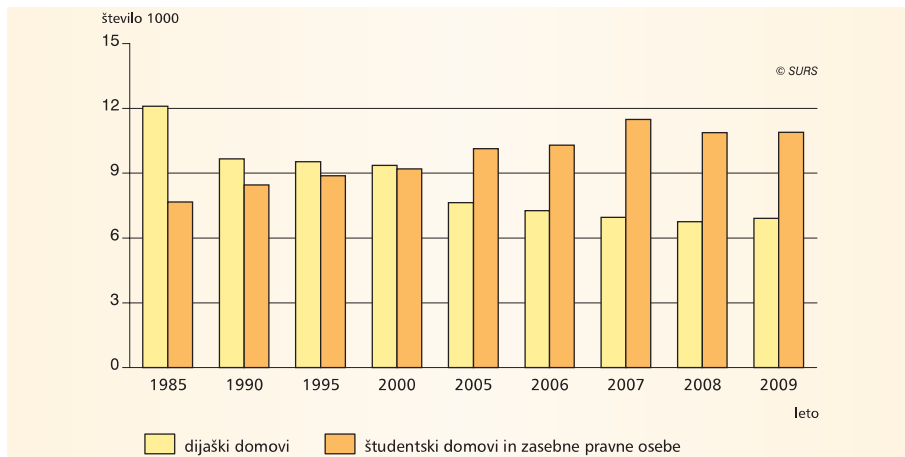
Dijaški in študentski domovi

Slika 57: Število dijaških in študentskih domov, Slovenija, izbrana leta (1985, 1990, 1995, 2000 in 2005–2009)

Vir: SURS

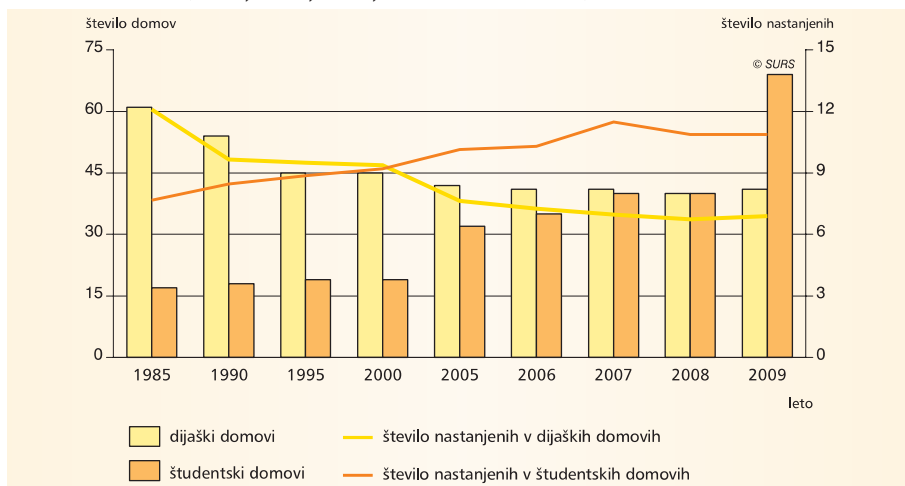
■ V 41 dijaških domovih je v šolskem letu 2008/09 prebivalo 5.221 dijakov, 1.654 študentov in 31 učencev; v 69 študentskih domovih (javnih in zasebnih) ali pri zasebnih pravnih osebah, registriranih za dejavnost študentskih domov, pa so nudili nastanitev 10.886 osebam (skupaj je bilo tako nastanjenih 17.792 oseb).

Dijaški in študentski domovi

Slika 58: Število nastanjenih v dijaških in študentskih domovih, Slovenija, izbrana leta (1985, 1990, 1995, 2000 in 2005–2009)

Vir: SURS

■ Študentom in dijakom, nastanjenim v domovih in pri zasebnih pravnih osebah, je bilo v šolskem/študijskem letu 2008/09 na voljo 210.409 m² prostorov oziroma 9.505 spalnic in 2.586 drugih prostorov (učilnic, jedilnic, telovadnic, dnevnih prostorov). En nastanjen dijak ali študent je prebival torej povprečno na slabih 8 m² prostora.

Slika 59: Število dijaških in študentskih domov¹⁾ ter število nastanjenih v njih, Slovenija, izbrana leta (1985, 1990, 1995, 2000 in 2005–2009)

Vir: SURS

1) opomba - glej sliko 57

Dijaški in študentski domovi

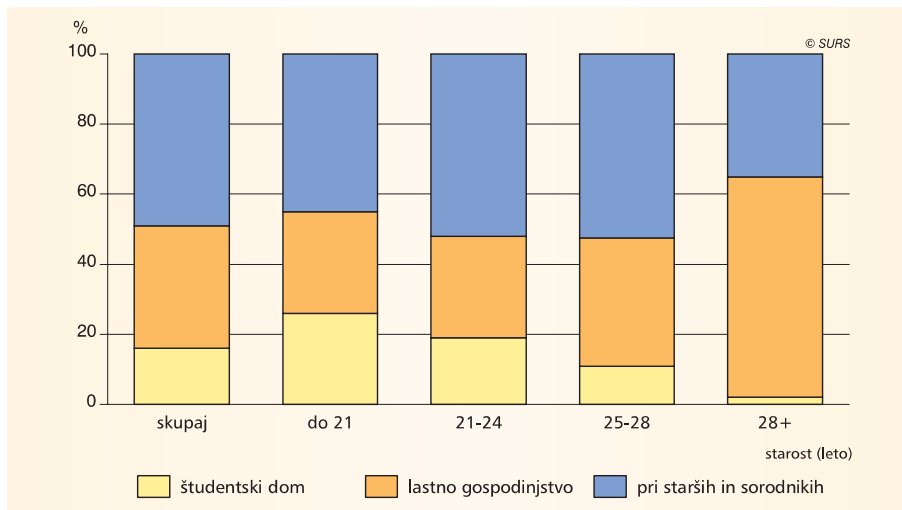
Tabela 17: Prostori v dijaških in študentskih domovih ali pri zasebnih pravnih osebah, registriranih za dejavnost študentskih domov, Slovenija, šolsko leto 2008/09

		SKUPAJ	Dijaški domovi	Študentski domovi ¹⁾	Zasebne pravne osebe ²⁾
SKUPAJ	št. prostorov	12.091	4.369	7.523	199
	površina (m²)	210.409	109.795	96.247	4.367
Spalnice	št. prostorov	9.505	3.765	5.557	183
	površina (m ²)	139.892	67.960	67.798	4.134
Učilnice	št. prostorov	615	333	281	1
	površina (m ²)	23.101	15.414	7.682	5
Jedilnice	št. prostorov	1.301	45	1.251	5
	površina (m ²)	22.281	8.050	14.185	46
Dvorane	št. prostorov	36	25	11	-
	površina (m ²)	4.676	3.411	1.265	-
Telovadnice	št. prostorov	36	25	10	1
	površina (m ²)	6.407	5.486	849	72
Dnevni prostori	št. prostorov	598	176	413	9
	površina (m ²)	14.052	9.474	4.468	110

1) Študentski domovi (javni in zasebni) so šteti po lokacijskem načelu (vse enote na enem naslovu so štete kot en dom).

2) Podatki vključujejo zasebne pravne osebe in samostojne podjetnike posameznike, ki so registrirani za opravljanje dejavnosti študentskih domov.

Vir: SURS

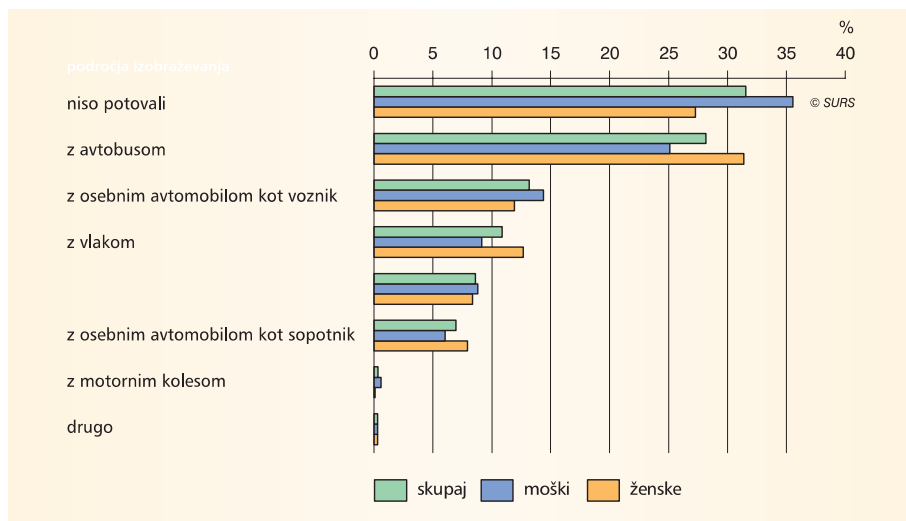
Slika 60: Vrste nastanitev glede na starost študentov, Slovenija, 2006/07

Vir: Raziskava Evroštudent SI 2007

Dijaški in študentski domovi

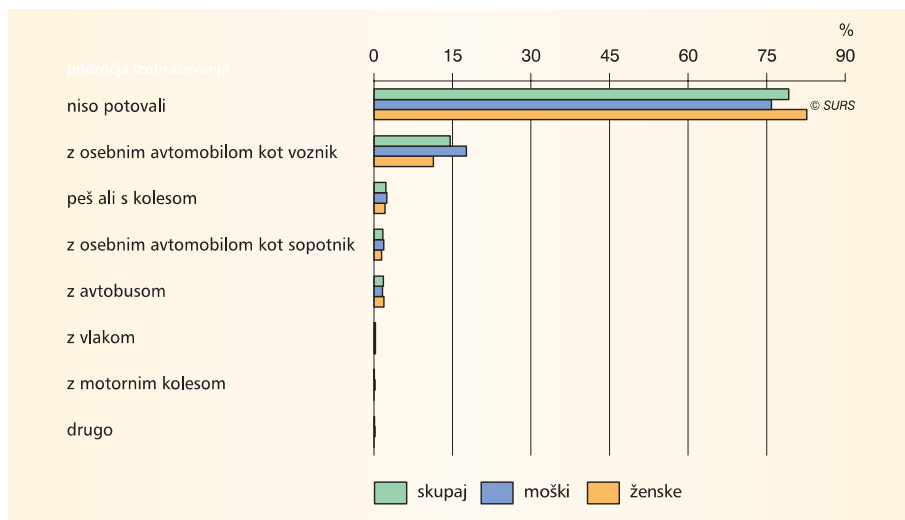
- V študijskem letu 2007/08 je bilo v študentskih domovih nastanjenih 12.563 študentov ali 16,8 % vseh rednih študentov v višješolskih in visokošolskih programih.
- Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo je v letu 2007 podprlo raziskavo o ekonomskem, socialnem in bivanjskem statusu ter mednarodni mobilnosti študentov v Sloveniji - Evroštudent SI 2007; v vzorec za omenjeno raziskavo so bili zajeti redni in izredni študenti na visokošolski dodiplomski in podiplomski stopnji študija (razen doktorskih študentov) v akademskem letu 2006/07. Rezultati te raziskave so pokazali, da so študenti, ki niso bili nastanjeni v domovih, prebivali bodisi doma ali pri sorodnikih (takih je bilo blizu 50 %) ali pa so vzdrževali lastno gospodinjstvo (35 % študentov). V študentskih domovih so prebivali predvsem mlajši študenti, starejši (vse tja do 28. leta) pa so večinoma bivali pri starših ali drugih sorodnikih, starejši od teh pa so si že uredili lastno gospodinjstvo. Kljub temu pa je dobra tretjina študentov, starejših od 28 let, še vedno stanovala doma.
- Raziskava Evroštudent SI 2007 je tudi pokazala, da je imel študent v študijskem letu 2006/07 povprečno dobrih 500 EUR stroškov mesečno, od tega približno 40 % za nastanitev in prehrano. Študent, ki je študiral na samostojnem visokošolskem zavodu, je imel v povprečju precej višje življenjske stroške (v letu 2006/07 povprečno preko 850 EUR), predvsem zaradi višjih šolnin.
- Življenjski stroški študenta, ki so živeli v lastnem gospodinjstvu, so bili višji od povprečnih življenjskih stroškov študentov in so v letu 2006/07 znašali povprečno 634 EUR mesečno. Tak študent je za nastanitev plačal povprečno 163 EUR, malo manj od tega zneska pa še za prehrano. Stroški, ki jih je imel njegov kolega, ki je stanoval pri starših, so bili (predvsem zaradi nižjih stroškov nastanitve in prehrane) za dobro polovico nižji (292 EUR).

Slika 61: Deleži mladih (15–24 let) po načinu prihoda v šolo in odhoda iz šole, Slovenija, Popis 2002

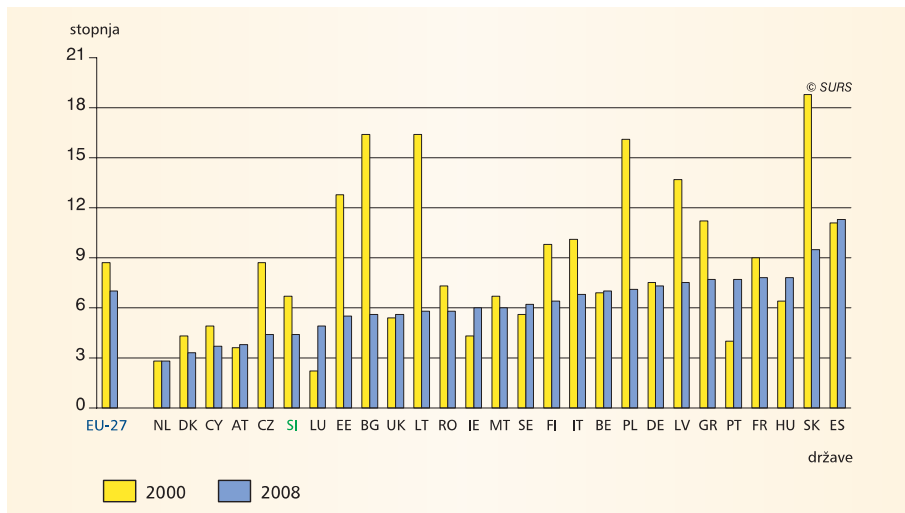
Vir: SURS, Popis 2002

Dijaški in študentski domovi

Slika 62: Deleži mladih (15–24 let) po načinu prihoda na delo in odhoda z dela, Slovenija, Popis 2002

Brezposelnost mladih je skrb vseh

Slika 63: Stopnja brezposelnosti, države članice EU-27, 2000 in 2008

Vir: Eurostat

■ Prehod z izobraževanja na trg dela, prelomno obdobje v življenju posameznika, se tudi v Sloveniji spreminja, saj vedno večji delež mladih nadaljuje šolanje na terciarni ravni. Povečuje se starost mladih ob tem prehodu in tudi trajanje prehoda je vse daljše in bolj negotovo. Tradicionalno obliko zaposlenosti za nedoločen čas namreč vedno bolj zamenjujejo nove oblike, tako imenovane »manj gotove zaposlenosti«, ki so pogosto samo za krajši čas. Tudi prehajanje s trga dela v izobraževanje in ponovno vračanje na trg dela sodi med značilnosti sodobnih dogajanj na trgu dela. To je še posebej značilno za mlade oziroma vse, ki iščejo prvo zaposlitev.

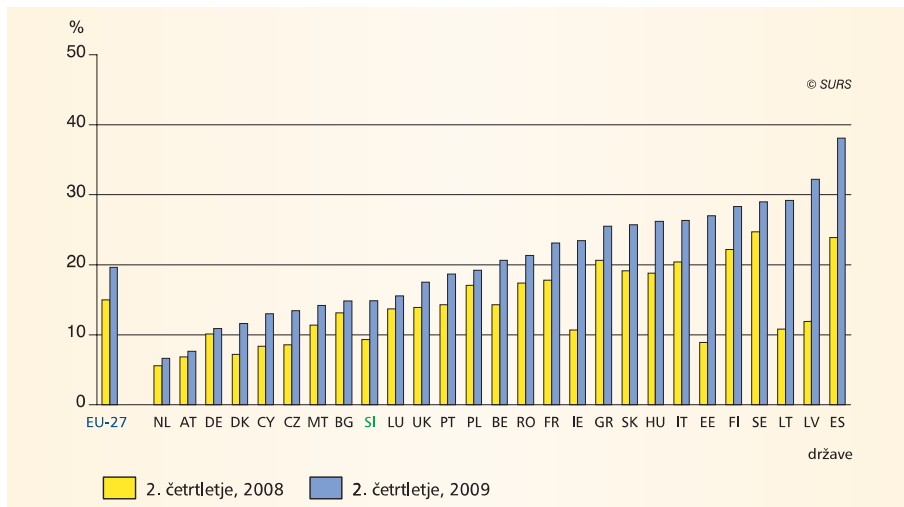
■ Brezposelnost v EU-27 od marca 2008 kot posledica gospodarske krize strmo narašča. Povečanje brezposelnosti čutijo vse države članice EU-27, moški in ženske, mladi in starejši, vendar sta obseg tega pojava in njegova teža v posameznih državah zelo različna. Moški so bolj »prizadeti« kot ženske in mladi bolj ranljivi od ostalih starostnih skupin (njihova stopnja brezposelnosti se je posebej močno povečala).

■ Brezposelnost v 16 državah z evrom je bila julija 2009 9,5-odstotna, medtem ko je bila julija 2008 le 7,5-odstotna (brezposelnost v celotni Evropski uniji pa 9-odstotna in pred enim letom le 7-odstotna). Brezposelnost v evroobmočju ni bila tako visoka že od maja 1999. Eurostat ocenjuje, da je bilo v Evropski uniji brezposelnih 21,79 milijona ljudi ali za 5,11 milijona več kot pred enim letom.

Brezposelnost mladih je skrb vseh

■ Najnižje stopnje brezposelnosti so imele Nizozemska (3,4 %), Avstrija (4,4 %) in Ciper (5,5 %). Med države z najnižjo brezposelnostjo se še vedno uvršča tudi Slovenija, in sicer je s 6-odstotno brezposelnostjo na 5. mestu, takoj za Dansko (5,9 %). Brezposelnost se je v zadnjem letu dramatično povečala v baltskih državah Litvi, Latviji in Estoniji. V vseh teh treh državah je bila brezposelnost okoli 15-odstotna, najvišja v Latviji (17,4-odstotna). Še slabše stanje je bilo v Španiji: ta se je iz »cvetočega gospodarstva« spremenila v državo z najvišjo 18,5-odstotno brezposelnostjo v Evropski uniji. V ZDA je bila brezposelnost julija 2009 9,4-odstotna, na Japonskem pa 5,7-odstotna.

Slika 64: Stopnja brezposelnosti mladih (do 25 let), države članice EU-27, 2. četrletje 2008 in 2. četrletje 2009

Vir: Eurostat

■ Danes se Slovenija - tako kot vsa Evropa - ukvarja s problemi brezposelnosti, v prihodnjih letih se zaradi staranja prebivalstva na tem področju napoveduje »demografski šok«. Ker postaja Evropa skupnost starajočega se prebivalstva, bo namreč sčasoma začelo še bolj primanjkovati delovne sile. Število delovno aktivnih prebivalcev se bo v Evropi po predvidevanjih do leta 2030 zmanjšalo za skoraj 7 % (za 21 milijonov).

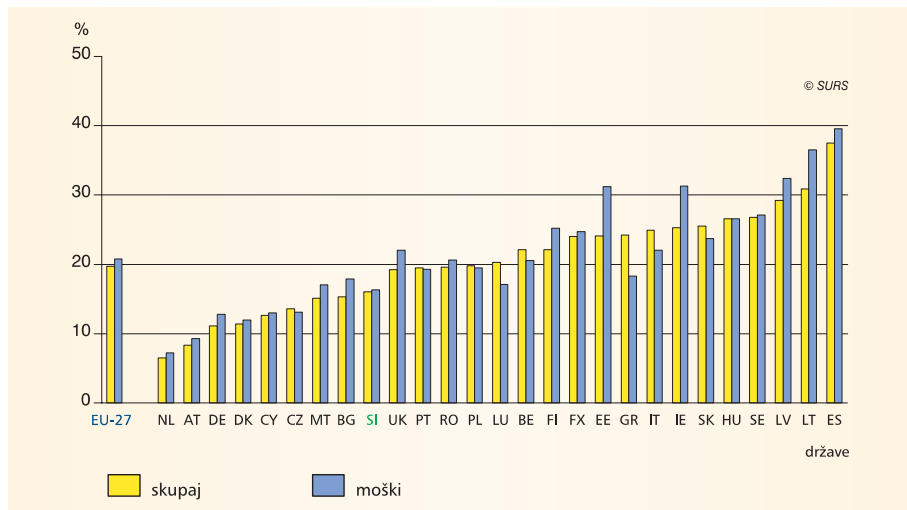
■ Čeprav je bilo v EU med letoma 2005 in 2007 ustvarjenih 7 milijonov delovnih mest, lizbonskemu procesu ni povsem uspelo zmanjšati brezposelnosti mladih med 15. in 24. letom starosti. Po podatkih Evropske komisije je bila leta 2006 njihova povprečna brezposelnost v EU-27 17,4-odstotna, medtem ko je bila stopnja brezposelnosti mladih v Sloveniji leta 2007 nižja, 13,6-odstotna. Skupni cilj celotne EU je doseči večjo zaposlenost mladih in zagotoviti čim hitrejši prehod iz sistema izobraževanja na trg dela in povečati mobilnost mladih. Ob tem pa je potrebno zagotavljati tudi fleksibilnost in stalno prilagajanje mladih potrebam trga dela ter nujno vzpostaviti ustrezne razmere za ravnotežje med delom in družino, saj ima negotovost zaposlitve vpliv na ustvarjanje družine, katere nosilci v prihodnosti so prav mladi.

Brezposelnost mladih je skrb vseh

■ Stopnja brezposelnosti pri mladih moških in ženskah je bila v EU v prvem četrtletju leta 2008 skoraj enaka (14,7 % za mlade ženske, 14,6 % za mlade moške). V prvem četrtletju leta 2009 pa je stopnja brezposelnosti narasla za mlade moške na 19,1 % in za 17,4 % za mlade ženske. V EU kot celoti in v večini držav članic EU-27 je bila, tako kot običajno, najvišja med mladimi. V prvem četrtletju leta 2009 je bila stopnja brezposelnosti za mlade moške višja od stopnje brezposelnosti za mlade ženske v 16. državah članicah EU-27, v prvem četrtletju leta 2008 pa le v 11. državah članicah EU-27.

■ Danes je problem brezposelnosti mladih ne le problem posamezne države, ampak je vedno večja »evropska« skrb. Po zadnjih podatkih evropskega statističnega urada Eurostata brezposelnost mladih v državah članicah EU-27 še narašča. Po treh letih upadanja je stopnja brezposelnosti v prvi četrtini leta 2008 v EU začela naraščati in se je posebej za mlade močno povečala. V prvem četrtletju 2009 je bila stopnja brezposelnosti oseb v starosti 15–24 let v EU-27 18,3-odstotna, torej občutno višja od skupne stopnje brezposelnosti (8,2 %; to pomeni, da je bilo v EU-27 5 milijonov mladih brezposelnih ljudi).

Slika 65: Stopnja brezposelnosti mladih po spolu, države članice EU-27, 2009

Vir: EUROSTAT

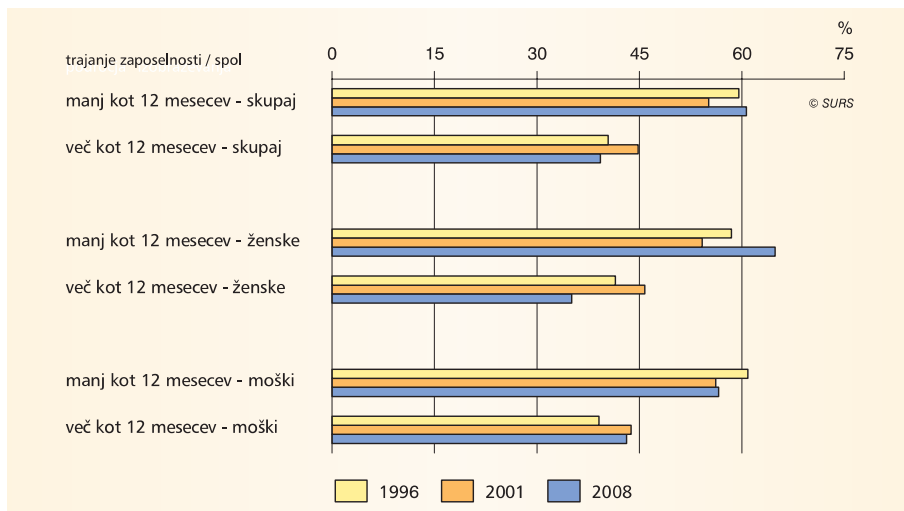
■ Med prvim četrtletjem 2008 in prvim četrtletjem 2009 je stopnja brezposelnosti mladih v EU-27 narasla za 3,7 odstotne točke, skupna stopnja brezposelnosti pa se je v tem času povečala za 1,5 odstotne točke. Brezposelnost mladih se je povečala v vseh državah članicah, razen v Bolgariji; tam je padla s 13,9 % v prvem četrtletju 2008 na 13,5 % v prvem četrtletju leta 2009.

■ Najbolj se je brezposelnosti mladih povečala v Latviji (z 11 % na 28,2 odstotka), Estoniji (z 7,6 % na 24,1 %) in Litvi (z 9,5 % na 23,6 %), najmanj pa v Nemčiji (z 10,2 % na 10,5 %) ter na Poljskem (s 17,8 % na 18,2 %). V Sloveniji je bilo v prvem četrtletju tega leta brezposelnih 12 odstotkov oziroma 12.000 mladih ali za 1 % več kot pred enim letom.

Brezposelnost mladih je skrb vseh

■ Višjo stopnjo brezposelnosti mladih, kot je celotna stopnja brezposelnosti toliko starih v EU-27 v prvem četrtletju leta 2009, so imele vse države članice: od 6 % na Nizozemskem do 33,6 % v Španiji, medtem ko se je skupna stopnja brezposelnosti gibala med 2,9 % na Nizozemskem do 16,5 % v Španiji. Največje razlike so bile v Italiji (stopnja brezposelnosti mladih 24,9 %, skupna stopnja brezposelnosti pa 7,4 %), Španija (33,6 % in 16,5 %) in Švedska (24,2 % in 7,7 %), najmanjše razlike pa so bile v Nemčiji (10,5 % in 7,4 %), na Nizozemskem (6 % in 2,9 %) in na Danskem (8,9 % in 4,7 %).

Slika 66: Brezposelni mladi (15–24 let) po trajanju brezposelnosti in po spolu, Slovenija, izbrana leta (1996, 2001 in 2008)

Vir: ZRSZ

■ Različne analize kažejo, da so na trgu dela mladi pogosto v slabšem položaju v primerjavi z drugimi starostnimi skupinami. Kako se mladi in iskalci prvih zaposlitev znajdejo na trgu dela, je odvisno od vrste dejavnikov, predvsem pa od šolskega sistema na eni strani in pogojev trga dela na drugi strani.

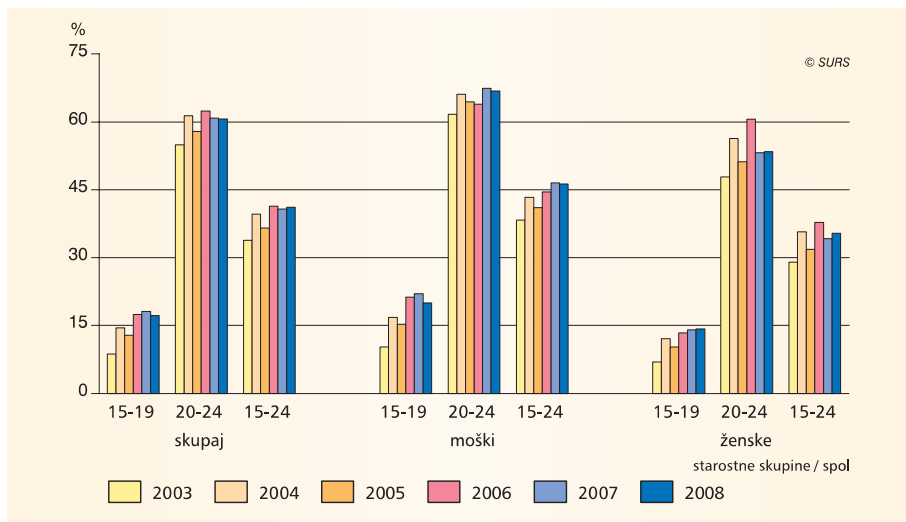
■ Med dejstvi, ki lahko odločilno vplivajo na zaposlovanje mladih v Sloveniji v zadnjih letih, sta pomembni podaljšanje izobraževanja in sorazmerno tog trg delovne sile. Podaljšanje izobraževanja sicer ugodno vpliva na izboljševanje izobrazbene strukture delovne sile, vendar pa na drugi strani povzroča nizke stopnje aktivnosti mladih. Problem »dolgega« izobraževanja je povezan tudi s pomanjkanjem delovnih izkušenj mladih, saj ti na trg delovne sile pogosto vstopajo šele potem, ko so že dopolnili 24 let ali še pozneje, a so kot iskalci prve zaposlitve brez relevantnih delovnih izkušenj.

■ Študenti na visokošolski stopnji strokovnega ali univerzitetnega študija so glede na zaposlitveni status večinoma nezaposleni; v študijskem letu 2007/08 je bilo zaposlenih 12 % visokošolskih dodiplomskih študentov. Med temi je bilo največ izrednih študentov, in sicer okrog 50 %.

Brezposelnost mladih je skrb vseh

■ Med študenti višjih strokovnih šol je razmerje med zaposlenimi in nezaposlenimi bolj izenačeno, med podiplomskimi študenti na visokošolski stopnji študija pa že prevladujejo zaposleni (dva študenta od treh sta namreč tedaj bila zaposlena).

Slika 67: Stopnje aktivnosti mladih (15–24 let) po starostnih skupinah in po spolu, Slovenija, 2. četrtletje v letih 2003–2008

Vir: SURS, ADS

■ V Sloveniji se stopnja aktivnosti mladih, starih od 15 do 24 let, po letu 2003 sicer povečuje. Leta 2008 je bila 41,1-odstotna, kar je manj od povprečja v EU-27 (44,1 %). Stopnja aktivnosti za mlade ženske leta 2008 je bila 35,4 %, za moške pa 46,2 %. Stopnja aktivnosti za mlade ženske je leta 2008 v primerjavi z letom 2006 nekoliko padla in je bila pod povprečjem v EU-27 (40,6 %), podobno stopnja aktivnosti za moške (EU-27:47,4 %).

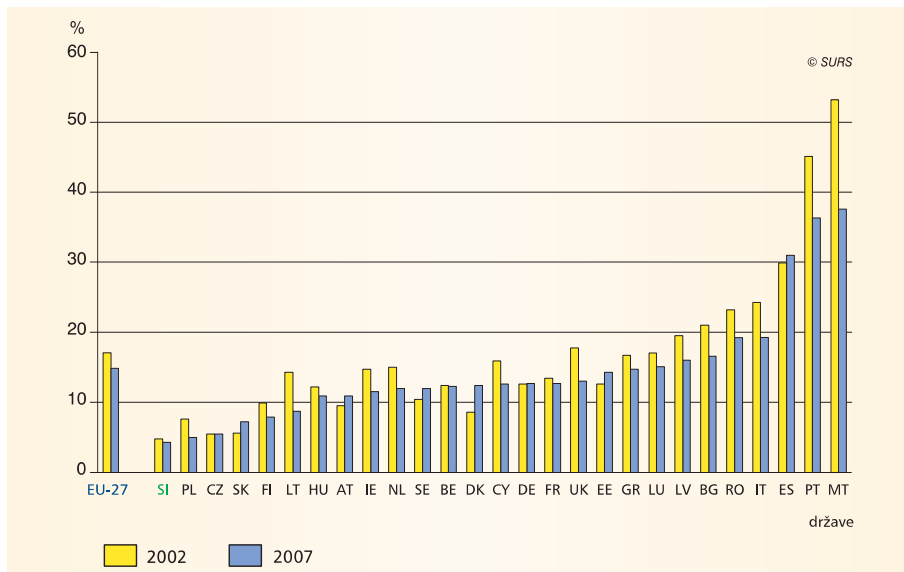
■ Stopnja aktivnosti mladih se je do leta 2008 v Sloveniji zmanjšala (v primerjavi z letom 1996), predvsem zaradi povečanega nadaljnega šolanja le-teh. Leta 2006 je bilo približno 20 % manj aktivnih mladih žensk kot leta 1996. Delež mladih aktivnih z osnovno šolo se znižuje, medtem ko se delež s terciarno izobrazbo povečuje. Ženske imajo boljšo izobrazbeno strukturo od moških. Glede na anketo o delovni sili se znižuje delež neaktivnih mladih, ki niso v izobraževanju ali v drugi obliki usposabljanja, leta 2002 je bil 6,9-odstoten, leta 2008 pa 3,5 %.

Brezposelnost mladih je skrb vseh

Tabela 18: Značilne skupine registriranih brezposelnih oseb, Slovenija, 1998–2008

Leto	Povprečno število registriranih brezposelnih	stari do 26 let	iščejo prvo zaposlitev	ženske	% brezposelni nad 1 leto	brez strokovne izobrazbe	stari 50 let in več	invalidi
1998	126.080	26,3	18,1	49,9	61,7	46,9	21,8	9,9
1999	118.951	25,8	18,7	50,6	63,7	47,5	18,2	12,5
2000	106.601	23,4	17,9	50,7	62,9	47,2	27,5	16,1
2001	101.857	24,1	18,8	50,8	58,9	47	27	18,3
2002	102.635	24	19,6	51,2	54,4	47	25,4	18,3
2003	97.674	26,1	23,2	52,8	48,6	44,2	21,4	10,7
2004	92.826	26,2	25,2	53,1	46,2	41,6	21	9,2
2005	91.889	24,2	24,3	53,8	47,3	40,8	22,7	9,9
2006	85.836	21,2	22,3	54,8	48,8	39,3	25,4	10,9
2007	71.336	16,7	19,4	54,9	51,2	39,3	31,1	13,8
2008	63.216	14,4	16,9	52,8	51,1	40,1	30,6	16,8

Vir: ZZRS

Slika 68: Mladi (18–24 let), ki so zaključili šolanje brez kvalifikacij, države članice EU-27, 2002 in 2007

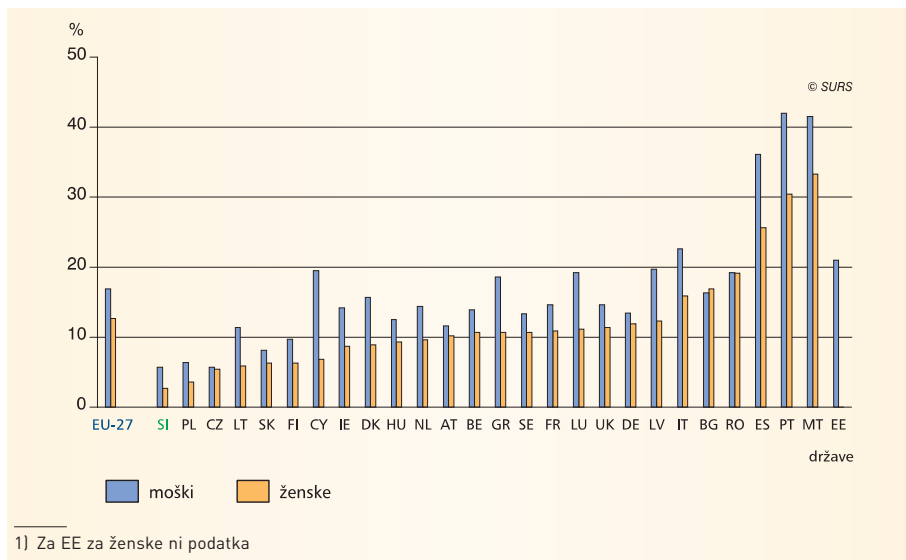
Vir: Eurostat, ADS

Brezposelnost mladih je skrb vseh

■ Mladi, ki zaključijo šolanje brez kvalifikacij, so osebe v starosti od 18 do 24 let, ki v zadnjih 4 tednih pred anketiranjem niso prejele nobenega potrdila o doseženi izobrazbi ali usposabljanju (najvišja stopnja izobrazbe ali usposabljanja, dosežena po ISCED: 0, 1 ali 2). Tudi Slovenija je vključena v projekt Mladostniki, ki zaključijo šolanje brez kvalifikacij. Vodi ga vodi belgijska organizacija Qec-Eran; osnovni namen tega projekta je ustvarjati razmere za učenje in za izmenjavo izkušenj med strokovnjaki, ki se v evropskem in domačem prostoru ukvarjajo s ciljno skupino deprivilegiranih mladih, in zasnovati integriran pristop za socialno vključitev mladih. Pri delu so osredotočeni na povezovanje sistema izobraževanja in usposabljanja ter gospodarstva, z namenom, da se odprejo nove poti za vstop mladih na trg dela ter oblikuje različne pristope, s katerimi mladi brez izobrazbe pridobijo dodatna znanja in izboljšujejo svoje zaposlitvene možnosti.

■ Brezposelnost mladih je resno vprašanje, ne le v Sloveniji, saj se ga zaveda in ga rešuje vsa Evropa, zato je mladim v zvezi z zmanjševanjem brezposelnosti namenjena posebna pozornost. V zadnjem letu se je število mladih brezposelnih oseb (starih do 26 let) v Sloveniji znižalo: delež brezposelnih mladih se je od decembra 2007 do junija 2008 s 16,4 % znižal na 13,2 %. Tudi povprečna čakalna doba mladih brezposelnih na delo (prijavljenih na Zavodu za zaposlovanje), 9,7 meseca, je bila nižja kot pri ostalih brezposelnih (27,8 meseca).

Slika 69: Mladi (18–24 let), ki so zaključili šolanje brez kvalifikacij, po spolu, države članice EU-27, 2007

Vir: Eurostat, ADS

Brezposelnost mladih je skrb vseh

■ Negotovost na trgu dela je danes ena izrazitejših značilnosti položaja mladih v Evropi; ti so zato posledično izpostavljeni tudi večjemu tveganju socialne izključenosti in socialne neenakosti še na drugih področjih življenja. Število brezposelnih oseb se je v Sloveniji v letu 2006 v primerjavi s preteklim letom zmanjšalo za dobrih 5.000 (predvsem na račun zaposlitve moških, kajti število brezposelnih žensk se glede na prejšnje leto ni bistveno spremenilo); stopnja anketne brezposelnosti v Sloveniji v letu 2006 (preračunana po metodologiji Eurostata) je bila 6,0-odstotna, v Evropski uniji (EU-27) pa 7,9-odstotna. Stopnja brezposelnosti je bila spet najvišja med mladimi, starimi od 15 do 24 let, in je dosegla vrednost 13,9 %, in sicer 11,6 % za moške in 17,0 % za ženske.

Tabela 19: Starostna sestava registrirano brezposelnih oseb (18–30 let), Slovenija, 2000–2008

	2000	2001	2002	2003	Leto 2004	2005	2006	2007	2008
SKUPAJ	104.583	104.316	99.607	95.993	90.728	92.575	78.303	68.411	66.239
do 18 let	505	523	359	285	270	274	180	98	117
nad 18 do 25 let	22.193	22.924	21.828	22.206	20.437	19.003	12.380	9.046	8.282
nad 25 do 30 let	11.467	12.588	13.471	14.524	14.754	15.750	13.174	10.581	9.824
%									
SKUPAJ	100	100	100	100	100	100	100	100	100
do 18 let	0,5	0,5	0,4	0,3	0,3	0,3	0,2	0,1	0,2
nad 18 do 25 let	21,2	22	21,9	23,1	22,5	20,5	15,8	13,2	12,5
nad 25 do 30 let	11	12,1	13,5	15,1	16,3	17	16,8	15,5	14,8

Vir: ZZRS

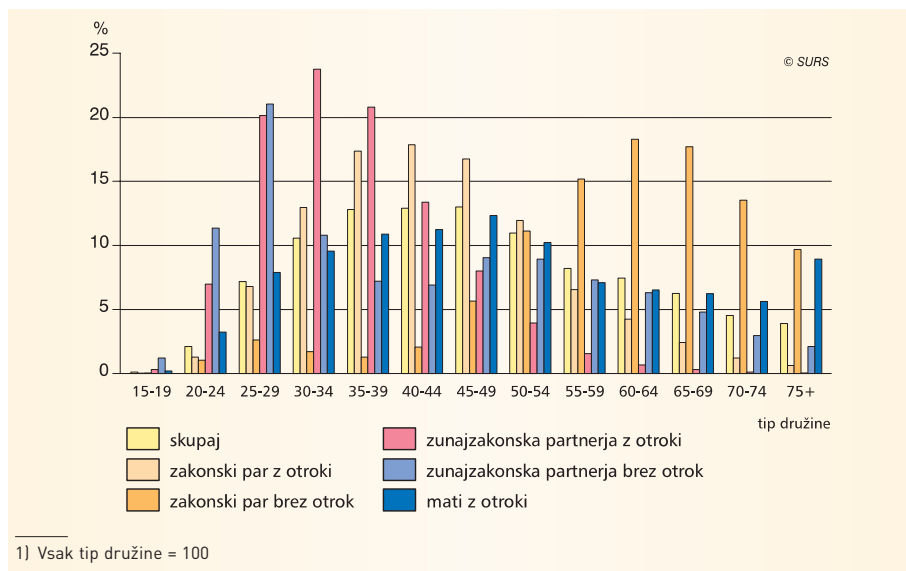
■ Po podatkih Zavoda za zaposlovanje je bilo leta 2004 v Sloveniji med delovno aktivnim prebivalstvom 11,9 % brezposelnih; brezposelnih delovno aktivnih, starih do 26 let, pa je bilo 26,2 %. V letu 2006 pa se je stopnja registrirane brezposelnosti v primerjavi z letom 2005 zmanjšala za 0,8 odstotne točke in je bila 9,4-odstotna. V letu 2007 in 2008 se je še zmanjševala in bila 7,7 % in 6,7 %.

■ Ob koncu julija 2009 je bilo na Zavodu RS za zaposlovanje prijavljenih 88.457 brezposelnih oseb. V primerjavi z decembrom 2008 se je brezposelnost povečala za 33,5 %, v primerjavi z julijem 2008 pa je bilo brezposelnih več za 43,7 %.

■ Z brezposelnostjo se v Sloveniji vse bolj soočajo mladi izobraženci, to so osebe z doseženo terciarno izobrazbo. Med leti 2000 in 2007 se je delež brezposelnih s VI. ali višjo stopnjo izobrazbe skorajda podvojil (s 4,5 % na 8 %). Z začetkom gospodarske in finančne krize se je delež visoko izobraženih brezposelnih od decembra 2008 do junija 2009 povečal z 9,3 % na 10,5 %, absolutno število pa se je podvojilo - s 4.500 na 9.350. Število mladih med temi pa se je povečalo z 2.145 v začetku leta 2009 na 3.178 na začetku septembra 2009. Potrebno je narediti kaj več na tem področju, saj je v letu 2007 diplomiralo na terciarni ravni 16.680 diplomantov, leta 2008 pa 17.221, v letu 2008 pa je bilo v absolventski staž vpisanih 18.919 študentov. V Napovedi zaposlovanja za leto 2009 (rezultati ankete LP-ZAP), ki jo vsako leto opravi Zavod RS za zaposlovanje, pa so za leto 2009 delodajalci napovedali 26.921 prostih delovnih mest, med katerimi bo 25,1 % namenjenih terciarnim izobrazbam, kar predstavlja okoli 6.750 zaposlitev, od katerih je le vsaka četrta za nedoločen čas.

Ob Popisu 2002 je živel v družinah več kot 300.000 mladih (15–29 let)

Slika 70: Družine po tipu in starosti žene ali partnerke ali matere, Popis 2002, Slovenija

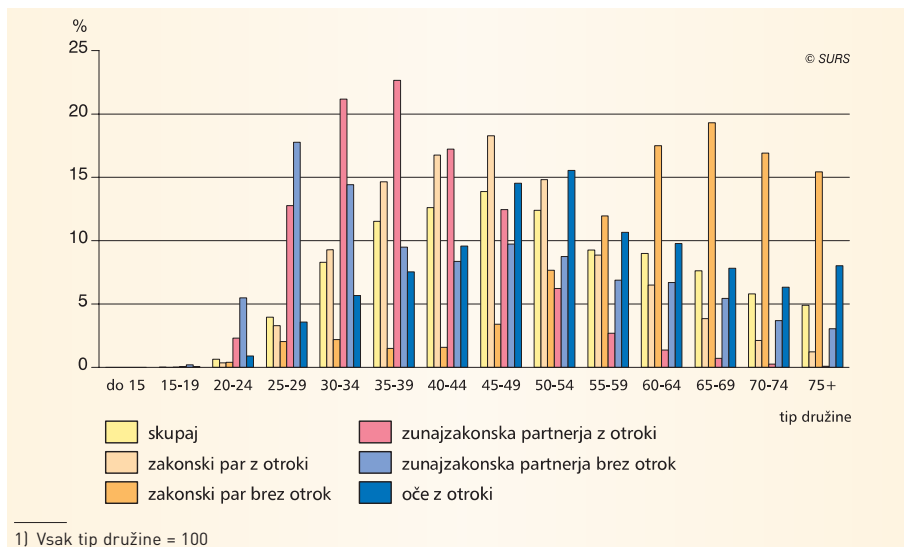
Vir: SURS, Popis 2002

■ Družbeno okolje in spremembe v njem vso zgodovino pomembno vplivajo na družino, temeljni gradnik družbe. Čas, v katerem živimo, je v družboslovju poimenovan postmoderna doba ali doba preseganja nečesa (poseganja »onkraj«). Pojavi, značilni za to dobo (tudi odmik od tradicionalnega in neke vrste »nered«, v katerem se lahko odražajo velike družbeno-razvojne preobrazbe itd.), Slovenije niso zaobšli. Tudi v Sloveniji je proces hitrih demografskih in družbeno-ekonomskih sprememb po drugi svetovni vojni v svetu nasploh bistveno vplival na vzorce oblikovanja družine in družinskega življenja ter povzročil spremembe v sestavi in oblikovanju družin.

■ Takoimenovane "klasične" večgeneracijske družine, ko so živele skupaj vsaj tri generacije (stari starši, starši in njihovi otroci), so danes vedno redkejše in jih večinoma še "srečamo" na podeželju, čeprav so način življenja in z njim povezane "nove vrednote" družbe tudi tam že načeli stoletja grajene medsebojne odnose in sožitje ljudi v skupnostih.

Ob Popisu 2002 je živel v družinah več kot 300.000 mladih (15–29 let)

Slika 71: Družine po tipu in starosti moža ali partnerja ali očeta, Popis 2002, Slovenija

Vir: SURS, Popis 2002

■ Ob Popisu 2002 v Sloveniji niso vsi ljudje živel v družinah: 150.000 ljudi je živel samih (enočlanska gospodinjstva), med njimi je bilo več žensk (93.000 ali 62 %) kot moških (57.000 ali 38 %), kar je 2,2-krat več od tovrstnega podatka za leto 1948 in je najvišji delež enočlanskih gospodinjstev pri nas po drugi svetovni vojni. V enočlanskih gospodinjstvih so v Sloveniji leta 2002 živel mlajši moški ali moški srednjih let, večina žensk v enočlanskih gospodinjstvih pa je že dopolnila 60 let starosti.

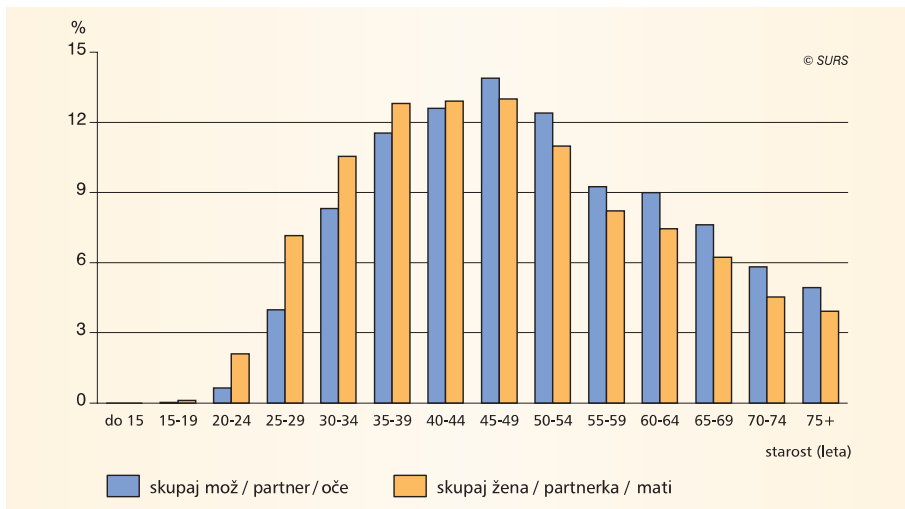
■ Večina (1.700.000 ali 78 %) od 2 milijonov prebivalcev Slovenije je ob Popisu 2002 živel v družinah. V njih je živel 89 % vseh moških in 84 % vseh žensk. Med njimi je bilo 41 % otrok in 59 % odraslih; med slednjimi 27,4 % poročenih moških, očetov ali neporočenih partnerjev ter 31,8 % žena, mater ali neporočenih partneric.

■ Zmanjšanje povprečnega števila članov družine v Sloveniji med popisoma 1991 in 2002 je v veliki meri posledica povečanja števila družin z enim otrokom in večanja števila družin brez otrok (čeprav bi bilo napačno sklepati, da so to le mlajši pari, ki se ne odločajo za otroke, ker so v to skupino uvrščene tudi družine »starejših« parov, ki so brez otrok zato, ker so ti že odrasli, si ustvarili svoje lastne družine ali »odšli na svoje« ter so starši ostali sami po odhodu zadnjega otroka – "družina praznega gnezda").

■ Čeprav se število družin povečuje (med letoma 1981–2002 se je povečalo za 34.000 ali 6,5 %), se delež družin parov z otroki zmanjšuje, delež parov brez otrok pa narašča. Povečuje se tudi število družin, v katerih živijo otroci samo z enim od staršev.

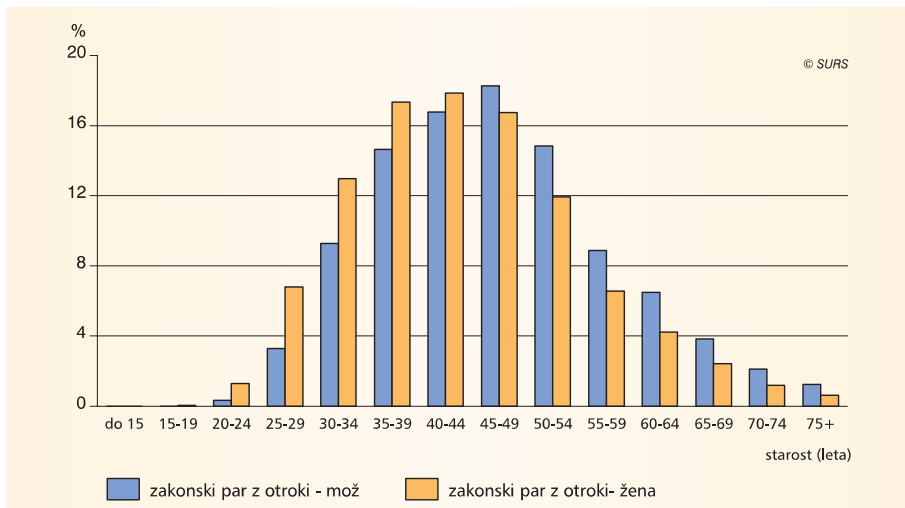
Ob Popisu 2002 je živel v družinah več kot 300.000 mladih (15–29 let)

Slika 72: Družine po starostnih skupinah žene ali partnerke ali matere in moža ali partnerja ali očeta, Popis 2002, Slovenija

Vir: SURS, Popis 2002

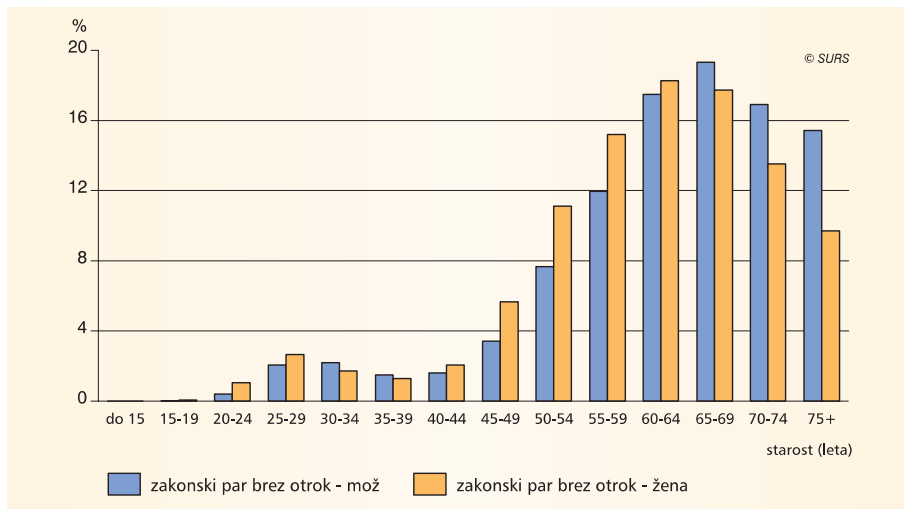
Slika 73: Družine po starostnih skupinah zakonskih parov z otroki, po spolu zakoncev, Popis 2002, Slovenija

Vir: SURS, Popis 2002

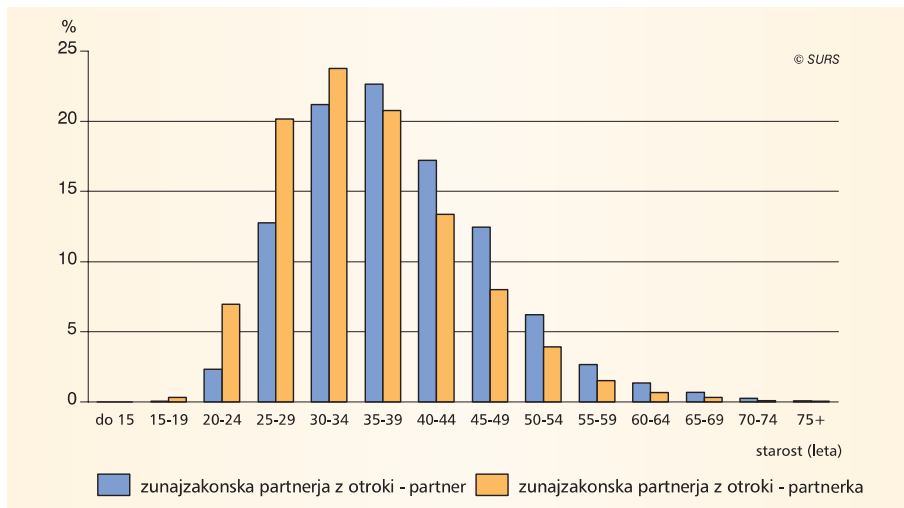
Ob Popisu 2002 je živel v družinah več kot 300.000 mladih (15–29 let)

Slika 74: Družine po starostnih skupinah zakonskih parov brez otrok, po spolu zakoncev, Popis 2002, Slovenija

Vir: SURS, Popis 2002

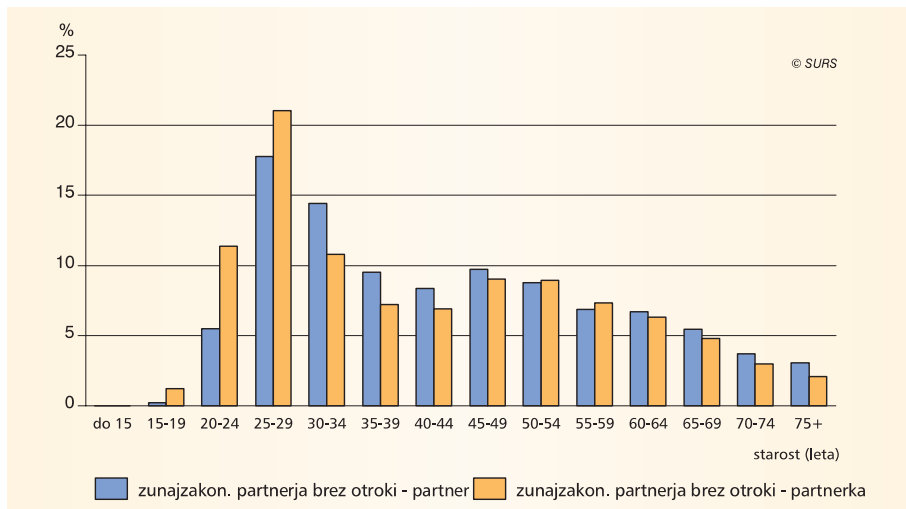
Slika 75: Družine po starostnih skupinah zunajzakonskih partnerjev z otroki, po spolu partnerjev, Slovenija, Popis 2002

Vir: SURS, Popis 2002

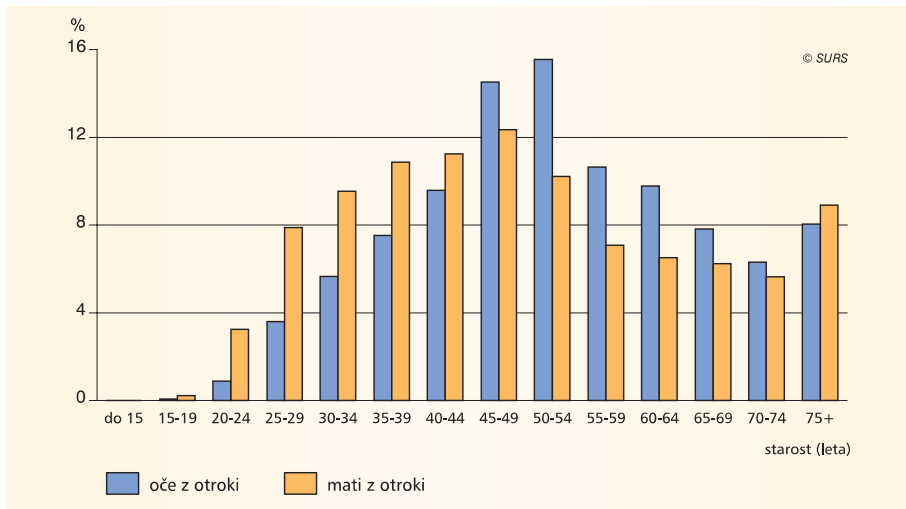
Ob Popisu 2002 je živel v družinah več kot 300.000 mladih (15–29 let)

Slika 76: Družine po starostnih skupinah zunajzakonskih partnerjev brez otrok, po spolu partnerjev, Popis 2002, Slovenija

Vir: SURS, Popis 2002

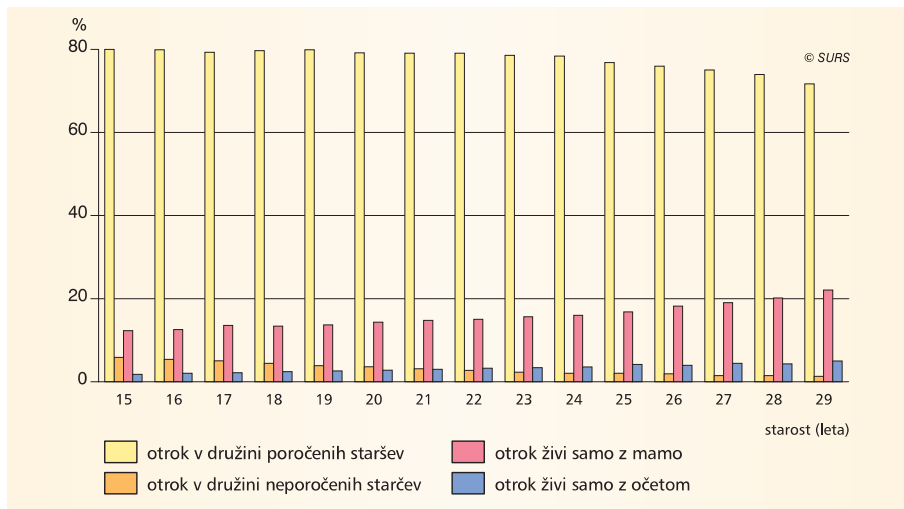
Slika 77: Enostarševske družine po starostnih skupinah matere in očeta, Popis 2002, Slovenija

Vir: SURS, Popis 2002

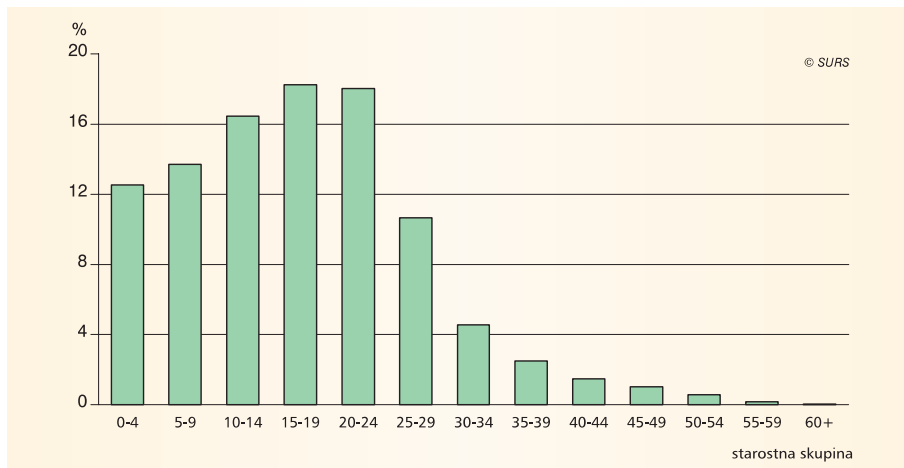
Ob Popisu 2002 je živelo v družinah več kot 300.000 mladih (15–29 let)

Slika 78: Otroci (15–29 let), ki živijo v družini s svojimi starši, Popis 2002, Slovenija

Vir: SURS; Popis 2002

Slika 79: Otroci, ki živijo v družinah, po starostnih skupinah, Popis 2002, Slovenija

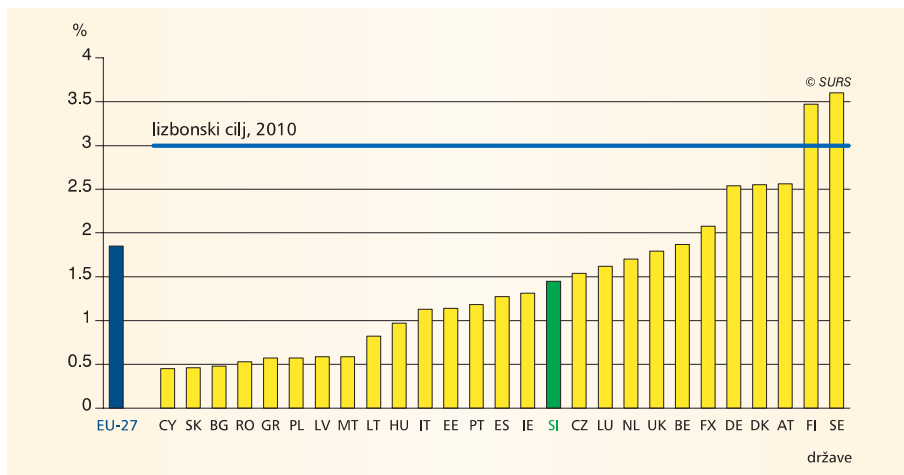
Vir: SURS, Popis 2002

Ob Popisu 2002 je živel v družinah več kot 300.000 mladih (15–29 let)

- Ob Popisu 2002 je živel v družinah 402.875 mladoletnih otrok (stari 0–18 let). 80 % otrok je ob Popisu 2002 živel v družinah z obema staršema, med njimi 335.509 mladoletnih otrok ali 83,3 % vseh toliko starih otrok v družinah. 297.566 oz. 73,9 teh otrok je živel v družinah poročenih staršev, 37 943 ali 9,4 % pa v družinah neporočenih parov.
- Ob Popisu 2002 je 4-krat več otrok živel z obema staršema kot samo z enim staršem: z očetom in mamo je živel 555.000 otrok, 140.000 pa samo z enim od njiju. Otrok, ki so živel samo z očetom, je bilo številčno najmanj, bili pa so nekoliko starejši od tistih, ki so živel sami z materjo. V enostarševskih družinah je živel 61.816 oziroma 13,6 % mladoletnih otrok. Samo z mamo je živel 54.709 oz. 13,6 % teh otrok, samo z očetom pa 7.107 oz. 1,8 % teh otrok.
- Povprečna starost otrok v družinah z otroki je bila ob zadnjem popisu prebivalstva 17 let in pol. Povprečno najmlajši otroci (stari 10 let in pol) so živel v družinah neporočenih parov z otroki, povprečno najstarejši pa so bili tisti v enostarševskih družinah. Tisti, ki so živel v družinah samo z očetom, so bili stari skoraj 23 let, v družinah samo z mamami pa leto manj.

Raziskovalno-razvojna dejavnost v Sloveniji

Slika 80: Izdatki za raziskovalno-razvojno dejavnost v % BDP, EU-27, 2007

Vir: Eurostat

■ Znanost, tehnologija in inovacije se pogosto obravnavajo v EU kot glavni gonili gospodarske rasti in sedanjega ter prihodnjega razvoja.

o Leta 2000 je Evropski svet v Lizboni »ponudil« „lizbonsko strategijo“, katere cilj je preoblikovanje EU do leta 2010 v „najbolj konkurenčno in dinamično, na znanju temelječe gospodarstvo na svetu, sposobno trajnostne gospodarske rasti z več in boljšimi delovnimi mesti ter večjo socialno kohezijo“. Leta 2002 je v Barceloni k temu dodal, da naj se porabi v državah članicah najmanj 3 % BDP za raziskave do leta 2010, pri čemer bi moral dve tretjini tega financirati poslovni sektor.

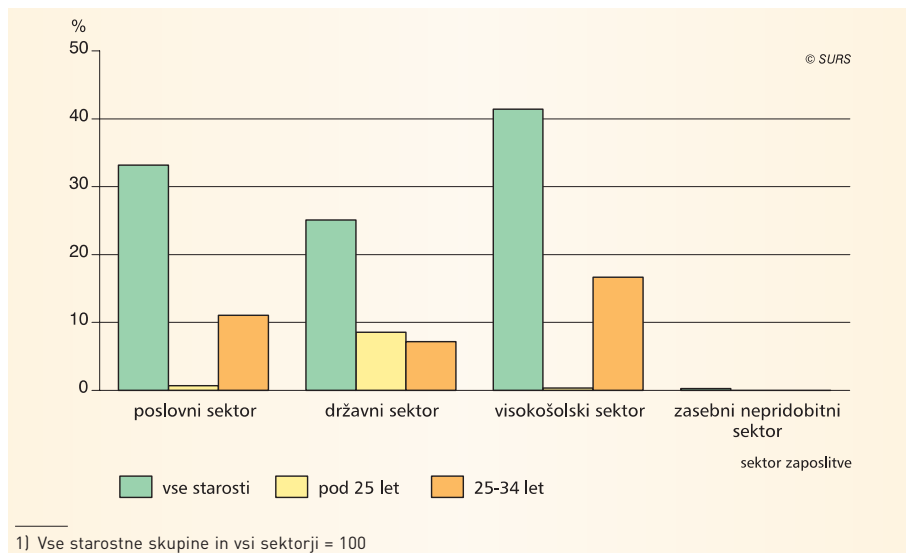
■ Na spomladanskem zasedanju Evropskega sveta leta 2006 in 2007 je bilo kot eno od štirih prednostnih področij v državah članica sprejeto načelo »več naložb v znanje in inovacije«.

■ Leta 2007 je Evropska komisija z Zeleno knjigo „Evropski raziskovalni prostor: Nove perspektive“ sprožila „široko institucionalno in javno razpravo o tem, kaj je treba narediti za vzpostavitev enotnega in privlačnega evropskega raziskovalnega prostora“.

■ Po podatkih Eurostata je bil v državah EU-27 v letu 2007 odstotek BDP za raziskave in razvoj nespremenjen, in sicer 1,85 % BDP, raziskovalci pa so predstavljali skoraj 1 % vseh zaposlenih.

■ Najvišje vrednosti deležev so imele Švedska (3,60 % BDP) in Finska (3,47 %), sledile so Avstrija (2,56 %), Danska (2,55 %) in Nemčija (2,54 %), najnižje deleže pa so imeli Ciper (0,45 %), Slovaška (0,46 %), Bolgarija (0,48 %) in Romunija (0,53 %). Najvišje povečanje intenzivnosti RR med letoma 2001 in 2007 so bile ugotovljene v Avstriji (z 2,07 % BDP na 2,56 %), Estoniji (z 0,71 % na 1,14 %) in na Portugalskem (z 0,80 % na 1,18 %).

Raziskovalno-razvojna dejavnost v Sloveniji

Slika 81: Raziskovalci po sektorju zaposlitve in starostnih skupinah¹⁾, Slovenija, 2007

Vir: SURS

■ V Sloveniji se je obseg bruto domačih izdatkov, namenjenih za raziskovalno-razvojno dejavnost, v letu 2007 nekoliko povečal. Ti izdatki v višini 500,5 milijona EUR so bili za dobre 3 % višji kot v letu 2006 in so predstavljali 1,45 % slovenskega bruto domačega proizvoda. V primerjavi z letom 2006 se je ta delež znižal za 0,14 odstotne točke.

■ Bruto domači izdatki za raziskovalno-razvojno dejavnost so bili v letu 2007 po obsegu višji kot v letu 2006 za vsa področja znanosti, razen za humanistične vede. Izdatki za humanistične vede so se zmanjšali za 4 %. V letu 2007 je bilo največ finančnih sredstev usmerjenih v tehniške in tehnološke vede. Ti izdatki so predstavljali 44 % vseh finančnih sredstev, namenjenih za raziskovalno-razvojno dejavnost.

■ Število oseb, zaposlenih v raziskovalno-razvojni dejavnosti, v zadnjih letih narašča; med njimi tudi število žensk. V letu 2007 je bilo v raziskovalno-razvojni dejavnosti zaposlenih v Sloveniji 14.311 oseb, od tega 5.541 žensk. Število oseb, zaposlenih v tej dejavnosti, se je v primerjavi z letom 2006 povečalo za dobrih 5 %, število žensk v tej dejavnosti pa za dobra 4 %.

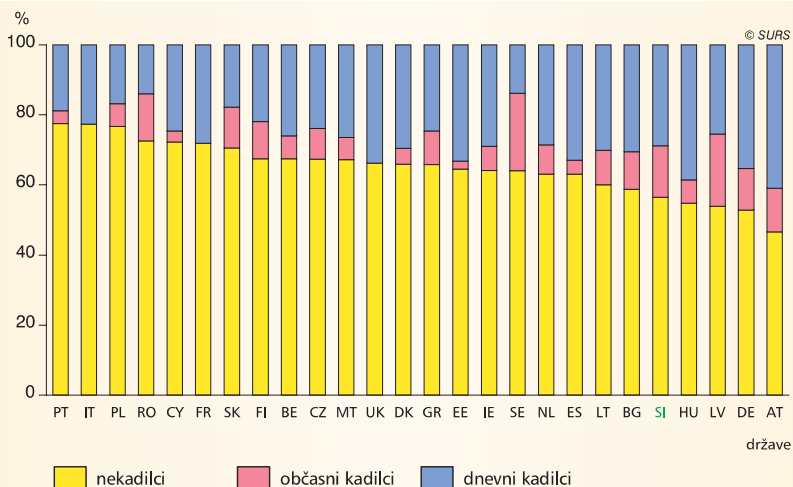
■ Med zaposlenimi v raziskovalno-razvojni dejavnosti je bilo v letu 2007 v Sloveniji zaposlenih 8.742 raziskovalcev. Na prvem mestu po številu in deležu raziskovalcev je bil visokošolski sektor, ki sta mu sledila poslovni in državni. Med raziskovalci je bilo v Sloveniji v letu 2007 67 % starih od 25 do 44 let, samo 1,45 % med njimi (oziroma 127 raziskovalcev) pa je bilo mlajših od 25 let in tudi samo 1,5 % je bilo med njimi starejših od 65 let.

(Ne)zdravje mladih

- Mladi Evropejci¹ večinoma ocenjujejo, da je njihovo zdravje zelo dobro, vendar je to odvisno od kulture, iz katere izhajajo.
- Prevelika teža ima negativen vpliv na zdravje, tako dolgoročno kot kratkoročno. Poleg prevelike teže pa težave povzroča tudi prenizka teža, oboje pa je ponavadi povezano s samopodobo mladih. Dva glavna razloga, da ima čedalje več mladih v Evropi preveliko telesno težo, sta dva. Prvi razlog so spremenjene prehranjevalne navade, saj se čedalje več mladih prehranjuje v restavracijah s hitro hrano, drugi razlog pa je povečana neaktivnost mladih – čedalje več se jih vozi s svojimi avtomobili, prosti čas pa preživljajo pred televizorji in računalniki. Države z največ mladimi s preveliko telesno težo so bile Nemčija (42,7 %, Malta (47,8 %) in Združeno kraljevstvo (53,1 %). Najmanj mladih s preveliko telesno težo je živelo v Latviji (10 %), na Slovaškem (10,3 %) in v Franciji (10,6 %). Analize kažejo, da je več fantov s preveliko telesno težo kot deklet.
- Svetovna zdravstvena organizacija je identificirala kajenje tobaka kot glavni vzrok prezgodnjih bolezni in smrti v razvitih državah. Večinoma mladi kadilci postanejo odvisno od tobaka, še preden popolnoma odrastejo, zaradi česar težje opustijo kajenje in imajo več s tobakom povezanih zdravstvenih težav. Kolikor pozneje začne oseba kaditi, manj je možnosti, da postane odvisna. Največ mladih kadilcev je bilo v Bolgariji, kjer kadi 31 % mladih med 15 in 24 let in polovica mladih, starih med 25 in 34 let. Najmanj mladih kadilcev je bilo na Švedskem in na Slovaškem, in sicer manj kot 20 %.
- Poleg vpliva različnih socialnih faktorjev se najstniki odločajo tudi za pitje alkohola na podlagi njihovih osebnih prepričanj in ciljev kot tudi družinskega in socialnega okolja. V povprečju se najzgodnejša pijanost pojavlja v Avstriji, medtem ko je ta starostna meja v mediteranskih državah malo višja. V večini držav je bila več kot 80 % mladih Evropejcev, starih od 17 do 18 let, v zadnjih 12 mesecih uživalo alkohol, največ na Danskem in Češkem (95 %).
- Marihuana je najbolj priljubljena droga med mladimi, starimi od 15 do 34 let. Najvišja stopnja uporabe je ponavadi med 15- in 24-letniki. Ocene predvidevajo, da je v letu 2006 marihuano uporabilo okrog 23 milijonov Evropejcev. Kokain je bil še vedno na drugem mestu, za uporabo kanabisa, čeprav njegova uporaba po Evropi ni bila enakomerno porazdeljena (številke po državah se gibljejo od 0,4 % do 7,7 %). Uporaba kokaina je bila v letu 2005 precej visoka v Španiji in Združenem kraljevstvu (5 %), vendar močno za marihuano. V Bolgariji in sredozemskih državah, kot so Grčija, Ciper in Malta, je bila poraba drog najmanjša.
- V Sloveniji zaradi poškodb in zastrupitev vsako leto umre povprečno 47 mladostnikov, na zdravljenje v bolnišnico pa je letno običajno sprejetih nekaj več kot 2.200 mladostnikov.

¹ Vir: EK, http://ec.europa.eu/youth/news/doc/new_strategy/youth_report_final.pdf

(Ne)zdravje mladih

Slika 82: Deleži nekadilcev, občasnih in dnevnih kadilcev (15-24 let) med prebivalci, države članice EU-27, 1993-2003¹⁾

1) Podatki, zbrani v navedenem obdobju.

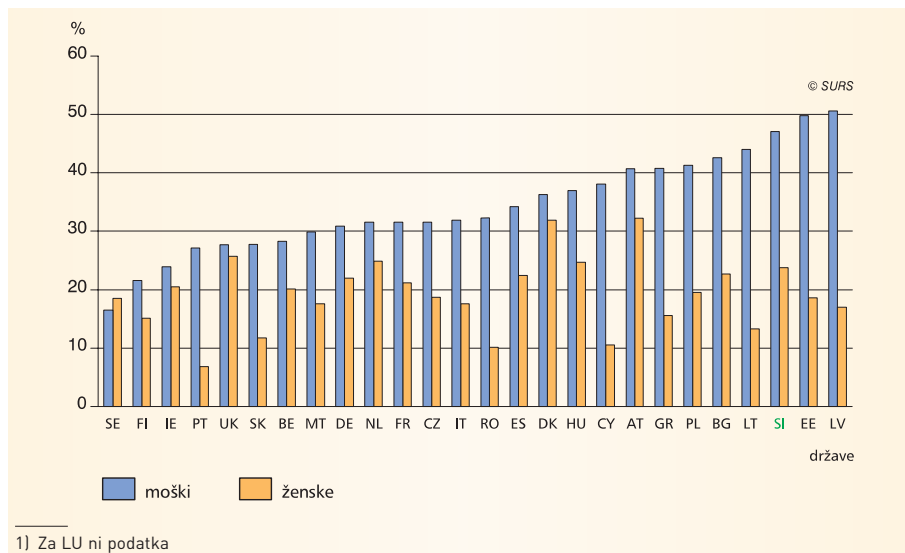
2) Za LU ni podatka

Vir: Eurostat

■ Zdrava mladina je zelo pomembna za zdravo družbo, kar še posebej velja ob takih demografskih razmerah, kot so v Sloveniji. Na zdravje najstnikov in mladih vplivajo različni dejavniki, tudi družbeni in okoljski, in težave se lahko v odrasčajoči populaciji zelo razlikujejo (od manjših vedenjskih motenj do zelo resnih bolezni).

■ Po Anketi o življenjskih pogojih, EU-SILC, Slovenija, 2005 je bil najpogostejši odgovor na vprašanje o zdravstvenem stanju »dobro« (39 %). Da so zelo dobrega zdravja, je menilo 15 % prebivalcev, srednjega 30 %, slabega 13 % in zelo slabega 3 %. Mnenje o zdravstvenem stanju ljudi je namreč tesno povezano z njihovo starostjo. 87 % mladih, starih med 16 in 25 leti, je ocenilo svoje zdravstveno stanje kot zelo dobro ali dobro, medtem ko je 40 % starejših od 66 let ocenilo svoje splošno zdravstveno stanje kot slabo ali zelo slabo.

(Ne)zdravje mladih

Slika 83: Dnevni kadilci med vsemi prebivalci, po spolu, države članice EU-27, 2003

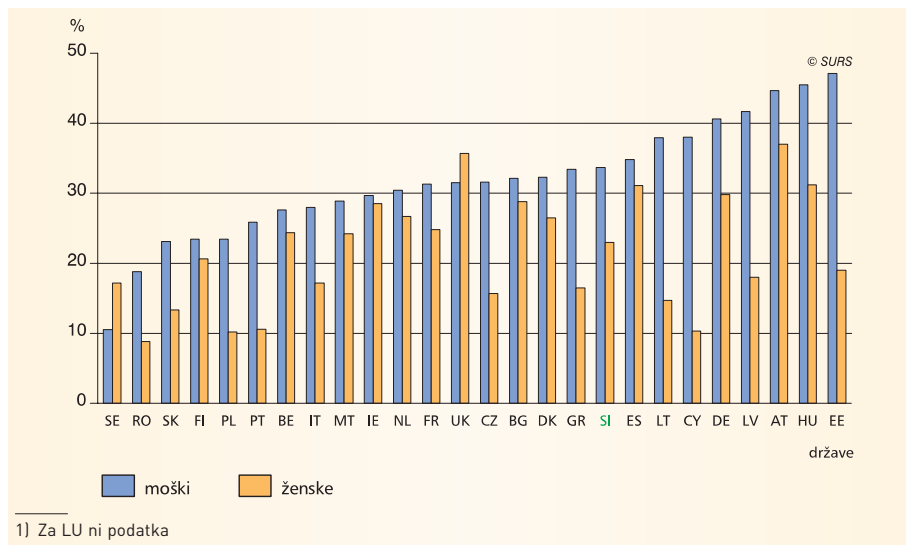
Vir: Eurostat

■ Poraba tobaka se v splošnem zmanjšuje, še vedno pa raste med mladimi in ženskami. Kajenje škoduje tako rekoč vsakemu organu v človeškem telesu in je na prvem mestu med vzroki umrljivosti in obolevnosti, ki bi se jih dalo preprečiti. Obolevnost in umrljivost zaradi bolezni, ki so posledica kajenja tobaka, sta med rednimi kadilci v primerjavi z nekadilci namreč močno povečana. Raziskave so potrdile vzročno povezavo med kajenjem in razvojem številnih bolezni in zdravstvenih težav pri kadilcih, predvsem rakavih obolenj, bolezni srca in ožilja ter dihal. Zaradi s kajenjem povzročenih bolezni umre okoli polovica rednih kadilcev, od tega polovica prezgodaj. Bolezni, povezane s kajenjem, pa povzročajo pogosto tudi dolgotrajno obolevnost in zgodnejšo invalidnost; vse to je povezano z visokimi stroški zdravstvene oskrbe in hkrati vpliva tudi na pogostejše izostanke z dela.

■ Svetovno poročilo o drogah 2008, ki ga pripravlja Urad za droge in kriminal pri Združenih narodih (ZN), navaja, da je v zadnjem letu na svetu na vsakih dvajset ljudi v starosti 15–64 let en človek vsaj enkrat uporabil prepovedano drogo. V svetu uporablja prepovedane droge okrog 208 milijonov ljudi, kar je manj kot 5 % svetovnega odraslega prebivalstva, zaradi prepovedanih drog pa vsako leto umre 200.000 ljudi, kar predstavlja 0,4 % vseh smrti na svetu.

■ Zaradi tobaka umre 25-krat več ljudi ali 4,9 milijona, kar je 8,8 % vseh smrti. Če kot merilo uporabimo skrajšanje življenja zaradi bolezni, bi zloraba drog povzročila izgubo 11,2 milijona let zdravega življenja, medtem ko bi tobak povzročil izgubo petkrat večjega števila let zdravega življenja (59,1 milijona).

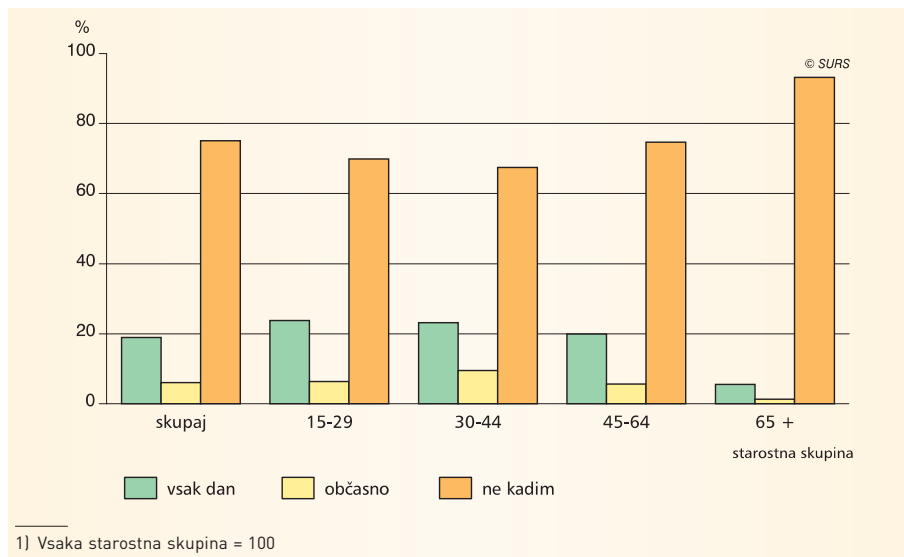
(Ne)zdravje mladih

Slika 84: Dnevni kadilci (15–24 let) med prebivalci, po spolu, države članice EU-27, 2003

■ Največ ljudi začne kaditi v starosti, ko njihova zmožnost kritičnega presojanja še ni dokončno izoblikovana in tega se zavedajo tudi proizvajalci tobaka. Zgodnja zasvojenost je glavni način za »obnavljanje« števila kadilcev, saj je takrat, ko se zasvojenost z nikotinom razvije, opuščanje kajenja izjemno težko. Prej ko bo mladostnik začel kaditi, bolj bo zasvojen, bolj bo kadil kot odrasla oseba, dalj časa bo kadil in težje bo prenehal kaditi. Malo kadilcev začne kaditi v odrasli dobi. Približno 80–90 % odraslih kadilcev je postalo rednih kadilcev pred koncem najstniškega obdobja. Raziskave o obsegu kajenja pri mladih v Sloveniji kažejo, da večina mladih ne kadi. Med starimi 15 in 16 let jih kadi nekaj manj kot 30 %; med njimi prevladujejo dekleta. Starost ob prvi pokajeni cigareti se pomika navzdol, ob začetku kajenja so mladi stari okoli 13 let. Precej mladih poizkusi s kajenjem že pred 10. letom starosti, predvsem fantje.

■ Kljub doseženemu napredku je v večini držav še vedno veliko kadilcev, saj kadi približno tretjina prebivalcev EU, posledice za zdravje pa so prav tako zgovorne, saj zaradi kajenja v EU umre približno 650.000 ljudi na leto. Med njimi jih je skoraj polovica starih od 35 do 69 let, kar je precej manj od pričakovane življenjske dobe.

(Ne)zdravje mladih

Slika 85: Redni, občasni kadilci ter nekadilci po starosti, Slovenija, 2007

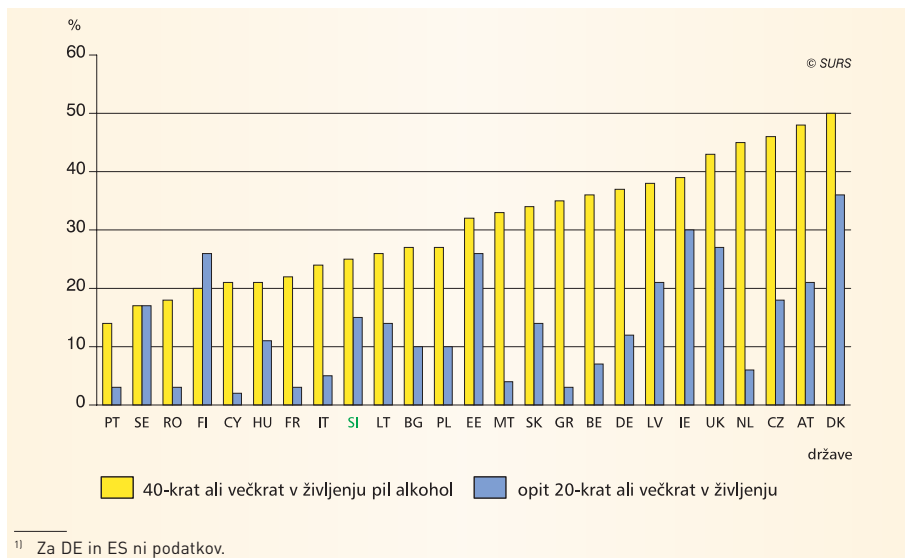
Vir: IVZ, EHIS 2007

■ Z raziskavo »Flash Eurobarometer« o tobaku (Flash No 253), decembra 2008, so bili zbrani zanimivi podatki, ki kažejo, da: trije od 10 prebivalcev EU, starih 15 let in več, pravijo, da dnevno kadijo; 26 % jih kadi vsak dan, 5 % občasno. Skoraj polovica vprašanih je povedala, da niso nikoli kadili, 22 % pa, da so prenehali kaditi. Najvišji delež kadilcev v EU-27 je bil v Grčiji (42 %), sledile so Bolgarija (39 %), Latvija (37 %), Romunija, Madžarska, Litva, Češka in Slovaška (s po 36 % vseh).

■ Med vprašanimi, starimi med 15 in 24, je bilo 9 % občnih kadilcev v primerjavi s 23 %, ki so kadili na dan. V tej starostni skupini je bil najbolj verjeten odgovor, da niso nikoli kadili (60 % v primerjavi s 46 % med prebivalci vseh starosti). V tej starostni skupini je bil med bolj izobraženimi večji odstotek tistih, ki niso nikoli kadili, kot tistih, ki so kadili vsak dan ali le občasno (samo 36 % rednih in občnih kadilcev je bilo med njimi), medtem ko je bilo med toliko starimi samo z nižjo izobrazbo 47 % oz. 48 % rednih in občnih kadilcev.

■ Med nekadilci v tej starostni skupini (15–24 let) je bilo zelo verjetno, da bodo izpostavljeni pasivnemu kajenju doma (27 % in 17 % v primerjavi s 14 % povprečja).

(Ne)zdravje mladih

Slika 86: Navade pitja alkohola pri mladih, države članice EU-27¹⁾, 2003

Vir: ESPAD, 2003

■ Po ocenah strokovnjakov je z rabo alkohola povezanih približno 9 % vseh bolezni, 3 do 10 % vseh smrti med prebivalstvom neke države ter 15 % izgubljenih let potencialnega življenja pred dopolnjenim 65. letom starosti. Tako je vrsta »nepotrebnih izdatkov« povezana s prekomernim uživanjem alkohola (stroški zdravljenja, manjša delovna sposobnost in z njo zmanjšana produktivnost zaradi večje obolevnosti, izguba dohodka zaradi prezgodnjih smrti, pa tudi stroški, povezani s poškodbo lastnine) precejšnje ekonomsko breme za posameznike, družine in družbo in po ocenah strokovnjakov dosega od 2 do 5 % bruto domačega proizvoda.

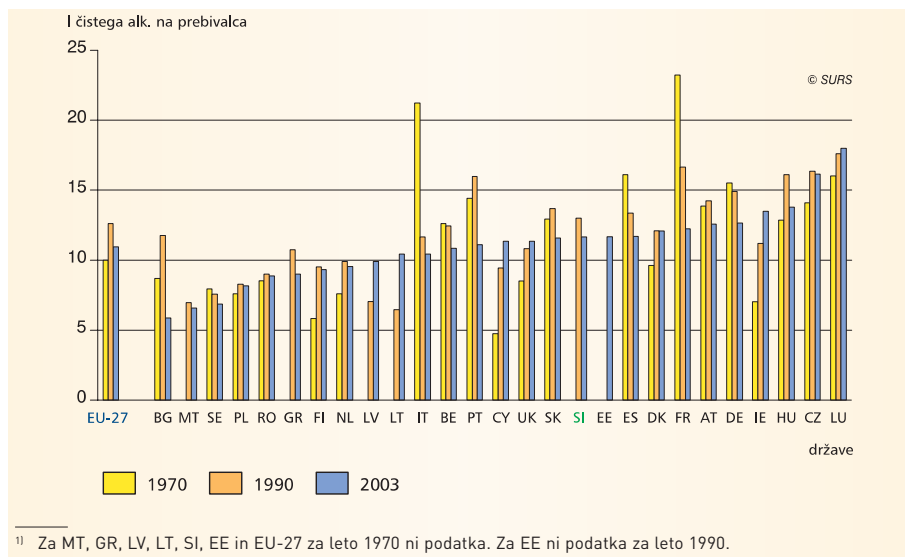
■ Med mladostniki poraba alkohola narašča glede na podatke iz raziskave ESPAD (evropska raziskava o rabi alkohola in drugih drog med srednješolci). V letu 2003 je bilo 27,3 % dijakov in 18,5 % dijakinj že opitih pri starosti 13 let ali manj. Pivo je do vključno 13. leta starosti že pilo 72,4 % dijakov in 64,7 % dijakinj. Vino je do vključno 13. leta starosti že pilo 68,1 % dijakov in 63,1 % dijakinj. Žgane pijače je do vključno 13. leta starosti že pilo 41,7 % dijakov in 34,6 % dijakinj. Le 7,3 % dijakov in 9,3 % dijakinj še nikoli v življenju ni pilo alkohola. Večkrat kot 40-krat v življenju pa je alkohol pilo 32,2 % dijakov in 18,1 % dijakinj. V raziskavi ESPAD gre za 15 in 16 let stare srednješolce. Tudi nekatere druge raziskave (HBSC) kažejo zaskrbljujoče podatke. V letu 2005 je bila povprečna starost ob prvem zaužitju alkohola pri fantih 12,8 leta, pri dekletih pa 13,3 leta.

■ Po oceni Direktorata za zdravje in zaščito potrošnikov pri Evropski komisiji (junij 2007) je živel v EU okoli 55 milijonov odraslih, ki so pili alkoholne pijače v škodljivih količinah, približno 23 milijonov pa naj bi jih bilo od alkohola odvisnih. Še posebej vzburi pozornost

(Ne)zdravje mladih

da je v zadnjih desetih letih močno poraslo tudi število mladih s tveganimi pivskimi vzorci (mladoletniško pitje, opijanje). Škodljiva raba alkohola predstavlja resno grožnjo javnemu zdravju. Zato EU podpira države članice v njihovih prizadevanjih pri preprečevanju vzrokov za uživanje alkohola in zmanjševanju posledic škodljive uporabe alkohola na zdravju kot tudi socialnih in ekonomskih posledic.

Slika 87: Poraba litra čistega alkohola na prebivalca (15+), države članice EU-27¹⁾, izbrana leta (1970, 1990 in 2003)

¹⁾ Za MT, GR, LV, LT, SI, EE in EU-27 za leto 1970 ni podatka. Za EE ni podatka za leto 1990.

Vir: EUPHIX, www.euphix.org

■ Evropska unija je pristojna in odgovorna tudi za reševanje problemov na področju javnega zdravja, kot je npr. škodljivo in nevarno uživanje alkohola, z dopolnjevanjem nacionalnih ukrepov na tem področju. Svet EU je leta 2001 sprejel Priporočilo glede uživanja alkohola pri mladih, zlasti otroci in mladostniki, s katerim je Evropsko komisijo pozval k opazovanju, ocenjevanju in spremljanju razvoja in sprejetih ukrepov ter k pripravi poročila o potrebi po nadaljnjih ukrepih. V letu 2006 je Evropska komisija sprejela Sporočilo Svetu EU, Evropskemu parlamentu, Ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij z naslovom "Strategija EU za podporo državam članicam pri zmanjševanju škode zaradi uživanja alkohola", ki določa pristop Evropske skupnosti za podporo in okrepitev usklajene strategije za zmanjševanje škode zaradi uživanja alkohola.

■ V Evropski uniji je poraba alkohola največja na svetu, vendar 11 litrov čistega alkohola, ki ga v povprečju odrasla oseba popije na leto, še vedno pomeni precejšnje zmanjšanje glede na vrhunec za sredi sedemdesetih let; takrat je bila poraba le-tega ocenjena na 15 litrov na odraslo osebo. Raven porabe alkohola se je v EU-15 v zadnjih štiridesetih letih izenačevala, pri čemer je poraba med letoma 1960 in 1980 v srednji in severni Evropi

(Ne)zdravje mladih

porasla, v južni Evropi pa je dosledno padala. Povprečna poraba alkohola v EU-10 je bližje porabi v EU-15 kot kdaj koli prej, čeprav med samimi državami članicami EU-10 ostajajo precejšnje razlike.

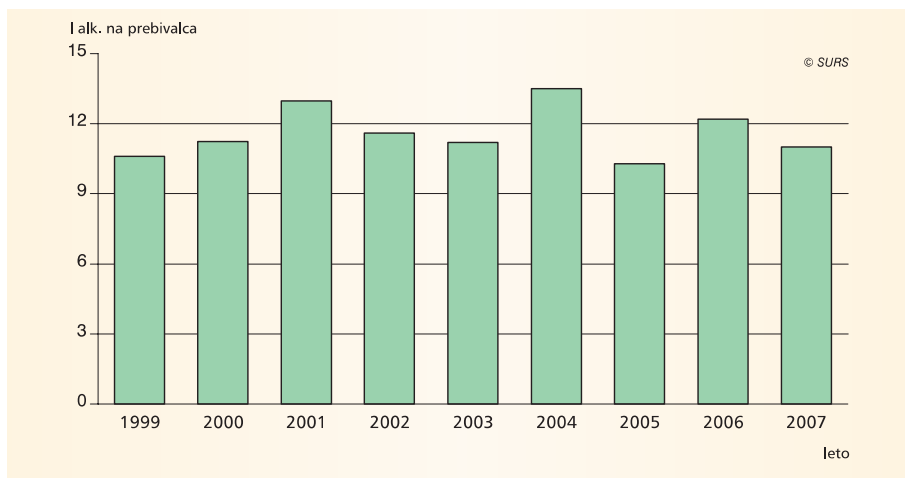
■ Večina Evropejcev pije alkohol, vendar se 55 milijonov odraslih (15 %) pitja alkohola vzdrži; ob upoštevanju tega dejstva in porabe, ki ni evidentirana, poraba na tiste, ki pijejo alkohol, doseže 15 litrov letno.

■ Malo manj kot polovica tega alkohola se zaužije kot pivo (44 %), ostanek pa je porazdeljen med vino (34 %) in žganje (23 %). V severnih in osrednjih delih Evropske unije (EU-15) so večinoma pili pivo, v južni Evropi pa največ vino (z izjemo morda Španije). Gre za nov pojav z vidnim izenačevanjem med EU-15 v zadnjih štiridesetih letih. Okoli 40 % priložnosti za pitje v večini držav članic EU-15 vključuje uživanje alkohola pri popoldanskem/večernem obedu, čeprav je v južni Evropi mnogo večja verjetnost pitja pri kosilu kot drugje. Medtem ko je vsakodnevno pitje alkoholnih pijač značilnejše za jug kot za sever Evrope, je nevsakodnevno pogosto uživanje alkohola (torej pitje večkrat tedensko, vendar ne vsakodnevno) običajnejše v osrednji Evropi, v zadnjem času pa se tudi tu kaže izenačevanje znotraj EU-15.

■ Medtem ko je 266 milijonov ljudi popilo do 20 g (ženske) ali 40 g (moški) alkohola dnevno, je 58 milijonov odraslih (15 %) uživalo alkohol nad to ravno in od teh 20 milijonov (6 %) popije nad 40 g (ženske) ali 60 g (moški) dnevno. Če si namesto ravni pitja pogledamo raje odvisnost od alkohola, lahko ocenimo, da je 23 milijonov Evropejcev (5 % moških, 1 % žensk) odvisnih od alkohola v katerem koli letu.

■ Število mladih, ki se zdravijo zaradi bolezni, povezanih z alkoholom, narašča.

Slika 88: Registrirana čista poraba alkohola na prebivalca, starega 15+, Slovenija, 1999–2007

Vir: IVZ

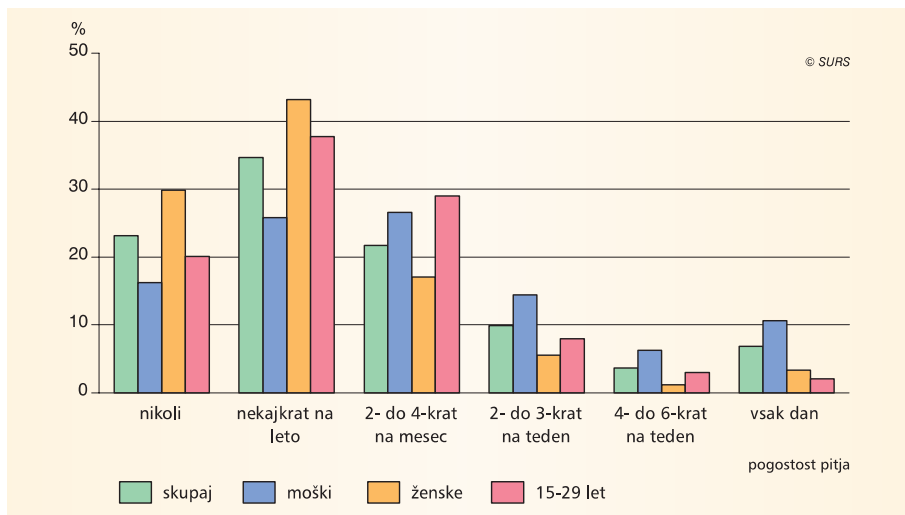
(Ne)zdravje mladih v Sloveniji

■ Evropska raziskava o zlorabi alkohola in preostalih drog med šolsko mladino prvega letnika srednje šole (ESPAD) je bila izvedena tudi v Sloveniji. Primerjave podatkov o uporabi katere koli prepovedane droge v obdobju med letoma 1995 in 2007 so pokazale, da se je uporaba le-teh v letih od 1995 do 2003 povečala z 12 % na 21 %, nato pa je do leta 2007 upadla na 18 %.

■ Registrirana poraba alkohola v Sloveniji časovno niha, a je še vedno visoka. Ne glede na še vedno visoko porabo alkohola (v letu 2007 je bila 11,0 litra na prebivalca, starejšega od 15 let), se je ta v zadnjih dvajsetih letih znižala za približno 12,2 %. Tako kot v drugih državah EU se tudi v Sloveniji srečujemo z vse škodljivejšo rabo alkohola, opijanem ter celo prekomernim in zavestnim popivanjem med mladimi. Alkohol predstavlja v Sloveniji še vedno enega ključnih javnozdravstvenih problemov, saj Slovenija bolj kot po porabi odstopa od povprečja Evropske unije po škodi, ki nastane zaradi rabe alkohola. Registrirana poraba čistega alkohola se v Sloveniji počasi, vendar zanesljivo zmanjšuje. Največ čistega alkohola popijemo z vinom (skoraj polovico), večja pa se delež čistega alkohola, popitega z žganimi pijačami. S porabo 8,8 litra na osebo smo bili leta 2005 pod povprečjem držav članic EU. Kljub temu pa so nekateri statistični podatki še vedno zaskrbljujoči, npr. starost prve rabe alkohola se znižuje in je tako pri fantih kot tudi pri dekletih okrog 13 let. Vedno manj je tistih mladostnikov, ki še nikoli niso pili alkoholnih pijač. Približno četrtina vseh smrti pri mladih od 15. do 29. leta starosti je povezana z alkoholom (prometne nesreče, samomori idr.) itd.

■ Ocene, narejene na osnovi raziskave pivskega vedenja odraslih prebivalcev Slovenije iz leta 1999, so pokazale, da je alkohol v Sloveniji vsaj občasno uživala večina odraslih prebivalcev. Le 5 % jih še nikoli v življenju ni pilo alkohola, 21 % pa jih je popilo več od »meje manj tveganega pitja«. 58 % se jih opije vsaj enkrat v letu, 11 % pa je bilo verjetno že odvisnih od alkohola. Tudi podatki raziskav rabe alkohola in drugih drog med šolanimi 15- in 16-letnimi mladostniki (ESPAD 1995, 1999, 2003) v Sloveniji kažejo na veliko razširjenost te droge med mladimi. Starost ob prvem stiku z alkoholom pada, raste pa trend rabe, pogostosti in količine pitja alkoholnih pijač ter opijanja med mladimi.

(Ne)zdravje mladih

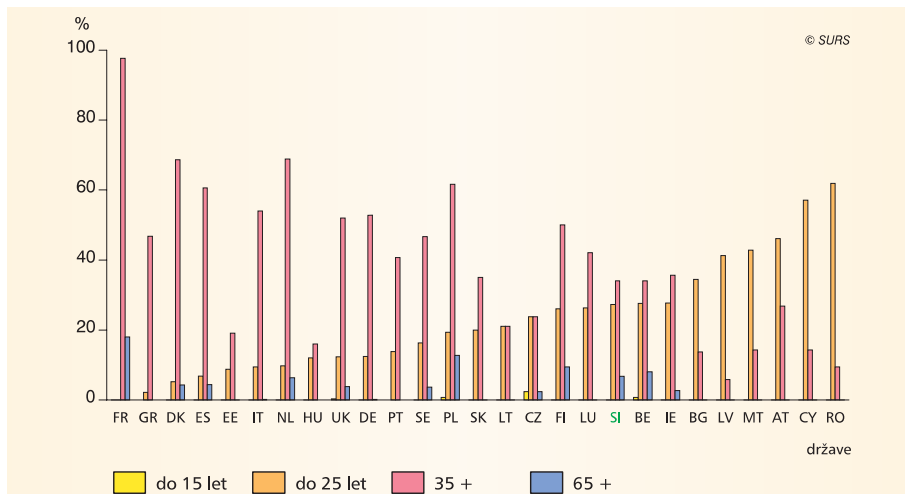
Slika 89: Pogostost pitja kakršne koli alkoholne pijače v zadnjih 12 mesecih po spolu, Slovenija, 2007

Vir: IVZ, EHIS 2007

■ Raziskava je tudi pokazala, da je 23 % fantov in 17 % deklet že poskusilo katero koli prepovedano drogo: 19 % anketiranih je že poskusilo kanabis, 7 % pa je poskusilo katero koli drugo drogo, razen kanabisa. Ekstazi, kokain in amfetamine so že kdaj uporabili 3 % vprašanih, 1-2 % anketiranih pa sta imela izkušnjo z LSD-jem, 2 % s krekom, 1 % s heroinom.

■ V Sloveniji je poraba alkohola razmeroma visoka glede na ostale države članice EU - 8,8 litra čistega alkohola na leto na prebivalca v letu 2005 (v letu 2004 je znašala 11,7 litra). Če upoštevamo le prebivalce, starejše od 15 let, je poraba alkohola znašala 10,3 litra na leto na prebivalca (v letu 2004 13,7 litra). Delež čistega alkohola, popitega z vinom, je bil 49,7-odstoten, s pivom 40,1-odstoten in z žganimi pijačami 10,1-odstoten. Natančnejši obseg neregistrirane proizvodnje alkohola sicer ni znan, vendar je ocenjen na 5 do 7 litrov čistega alkohola na leto na prebivalca, starejšega od 15 let. Poraba alkohola v nekaterih evropskih vinorodnih državah (kot sta npr. Francija in Španija) se je v zadnjih 10 do 15 letih občutno zmanjšala.

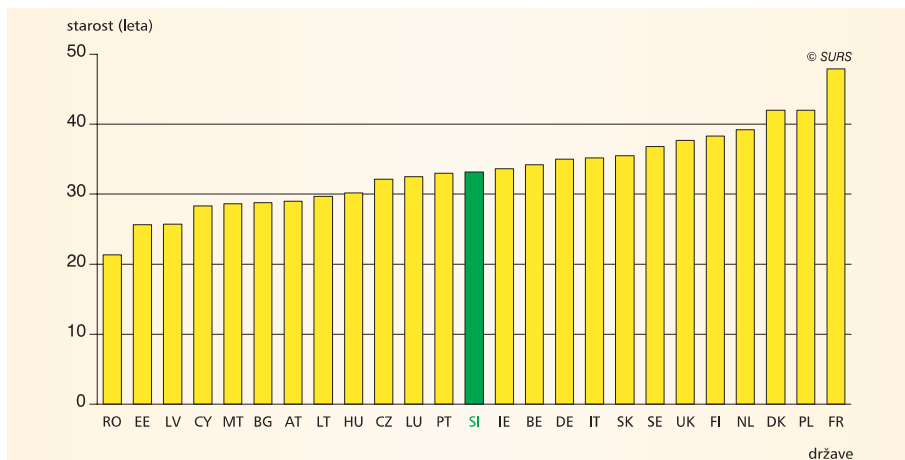
(Ne)zdravje mladih

Slika 90: Delež umrlih zaradi drog po starosti, države članice EU-27, 2006

¹⁾ Za GR in PT ni podatka za starostni skupini: do 15 let in 65 +.

²⁾ Za DK, FR, ES, PL, SI in UK so podatki za leto 2005; za SE in IE so podatki za leto 2004; za BE so podatki za leto 1997.

Vir: EMCDDA, www.emcdda.europa.eu

Slika 91: Povprečna starost umrlih zaradi drog, države članice EU-27¹⁾, 2006

¹⁾ Za GR in ES ni podatka.

²⁾ Za RO je podatek za leto 1997; za AT je podatek za leto 2004; za CZ, CY, DK, HU in UK so podatki za leto 2005.

Vir: EMCDDA, www.emcdda.europa.eu

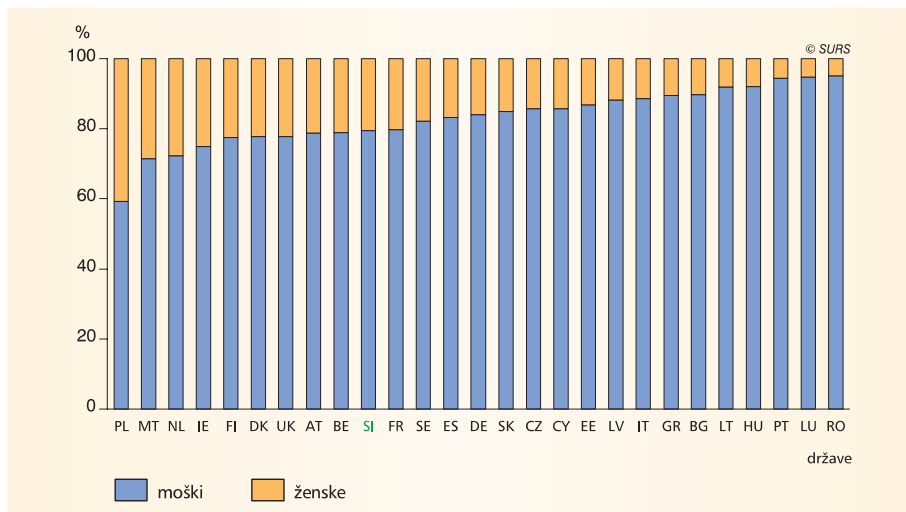
(Ne)zdravje mladih v Sloveniji

■ Kadar kdo omeni zasvojenost, pomislimo navadno le na drogo. Toda ljudje smo lahko odvisni še od marsičesa drugega: denimo od hrane, pijače, alkohola, zdravil (tabletomanija), televizije, računalniških igrice, športa ... Seveda pa nas najbolj pretrese in prizadene, ko zaradi zasvojenosti z mamili umirajo mladi.

■ Večina mladih pogosto prične svojo odvisniško pot pri alkoholu zato, ker z alkoholom zatrejo svojo duševno napetost, zavrto, komplekse, ker postanejo, ko so okajeni, nenadoma pogumnejši in zgovornejši, lažje navezujejo stike z vrstniki, ... No, in če s pitjem nadaljujemo, še posebej če gre za prekoračene mere, zahteva telo redne in sčasoma vse večje odmerke.

■ »Kazalniki trendov uporabe opioidov nakazujejo zaskrbljujoč razvoj,« opozarja agencija EMCDDA. Predstavljeno poročilo 2008 navaja, da so opiodi še vedno v ospredju problematike drog v Evropi, kar na primer kaže, da se je število zasegov heroina v večini držav poročevalk med leti 2003–2006 povečalo za več kot 10 %. Količina heroina, zaseženega v Turčiji, pomembni tranzitni državi, pa se je v tem obdobju več kot podvojila. Na splošno so bili leta 2006 zasegi heroina v Evropi ocenjeni na 19,4 tone (48.200 zasegov).

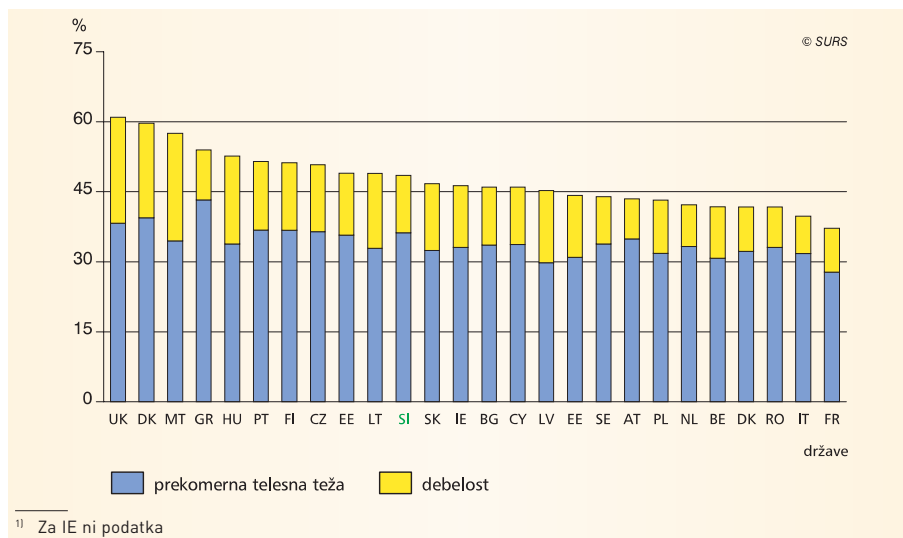
Slika 92: Delež umrlih zaradi drog po spolu, države članice EU-27, 2006

Vir: EMCDDA, www.emcdda.europa.eu

■ Podatki iz vse Evrope kažejo, da se novi uporabniki heroina pojavljajo v tolikšnem številu, da se problem v bližnji prihodnosti ne bo bistveno zmanjšal. Nova povpraševanja po zdravljenju zaradi uporabe heroina kot primarne droge so se povečala v približno polovici držav, ki so sporočale podatke v letu 2006. Posebno zaskrbljenost povzročajo študije, izvedene v nekaterih državah, ki kažejo, da se še vedno pojavljajo novi inijicirajoči uporabniki opioidov. V Estoniji, Litvi, Avstriji in Romuniji je bilo več kot 40 % inijicirajočih uporabnikov mlajših od 25 let.

(Ne)zdravje mladih

Slika 93: Prebivalci s prekomerno telesno težo, države članice EU-27, 2003

Vir: Eurostat

■ Svetovna zdravstvena organizacija je leta 2005 ugotovila, da je bilo tedaj na svetu 1,6 milijarde predebelih in okrog 400 milijonov zelo debelih ljudi. Teh podatkov pred 50 leti še niso zbirali, ker tedaj problema debelosti na svetu sploh ni bilo. V Združenem kraljevstvu so, na primer, leta 1951 ugotovili, da so tedaj ženske merile v pasu v povprečju 70 centimetrov. Leta 2004 je bila ta mera že 86 centimetrov, kar je po določilih zdravega obsega pasu ravno še v meji »normalnega«. Zdravniki priporočajo, da obseg pasu ne bi smel presegati 88 centimetrov pri ženskah oz. 102 centimetra pri moških.

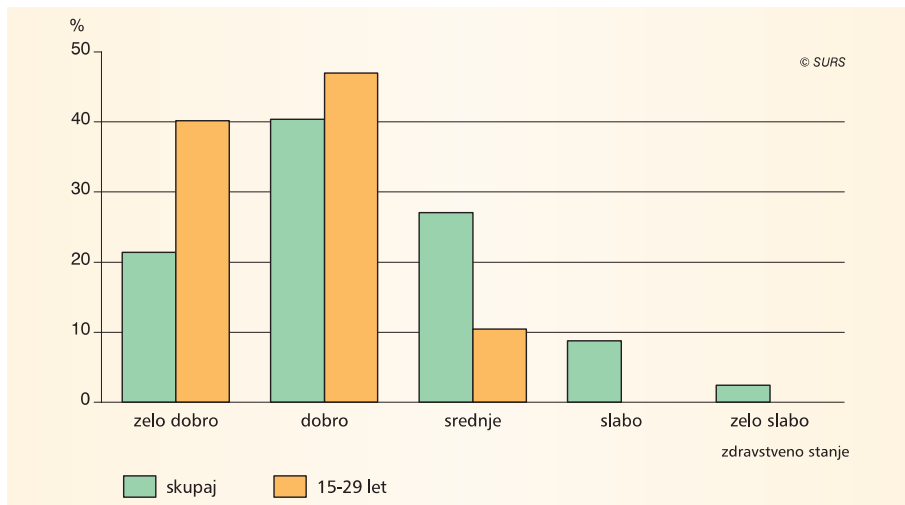
■ Nezdravo prehranjevanje in nezadostna telesna dejavnost za zdravje sta značilnosti nezdravega življenjskega sloga, h kateremu prispevata tudi kajenje in uživanje alkoholnih pijač. Dokazano je, da ti dejavniki sodijo med ključne pri nastanku in napredovanju najpomembnejših kroničnih nenalezljivih bolezni ter pojavljanju zapletov pri njih.

■ Debelost je eden izmed glavnih izzivov na področju javnega zdravja v 21. stoletju. Polovica odraslih in eden od petih otrok v evropskih regiji Svetovne zdravstvene organizacije je prekomerno prehranjen. Tretjina od teh je že debelih in številka vztrajno narašča.

■ V zadnjih dveh desetletjih sta se prekomerna telesna teža in debelost pri otrocih po vsej Evropi zelo povečali. Tako je v Evropi predebelih že več kot 5 milijonov šolajočih se otrok, številka pa se vsako leto poveča za 300.000 otrok. Med najpomembnejšimi dejavniki, ki vplivajo na razvoj nezdravih prehranskih navad in debelosti je trženje nezdrave hrane otrokom.

■ Torej prekomerna prehranjenost in debelost nista zaskrbljujoč javno-zdravstveni problem le med odraslimi, temveč tudi med slovenskimi otroki in mladostniki.

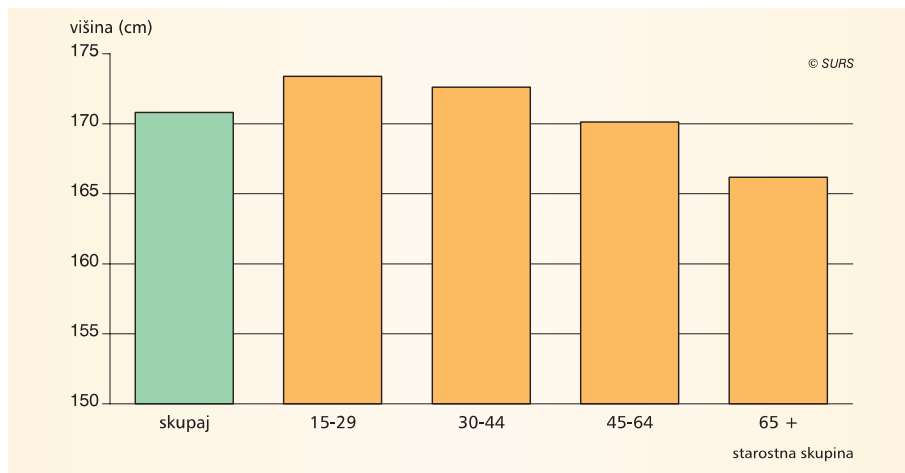
(Ne)zdravje mladih

Slika 94: Mnenje mladih o njihovem zdravstvenem stanju, Slovenija, 2007

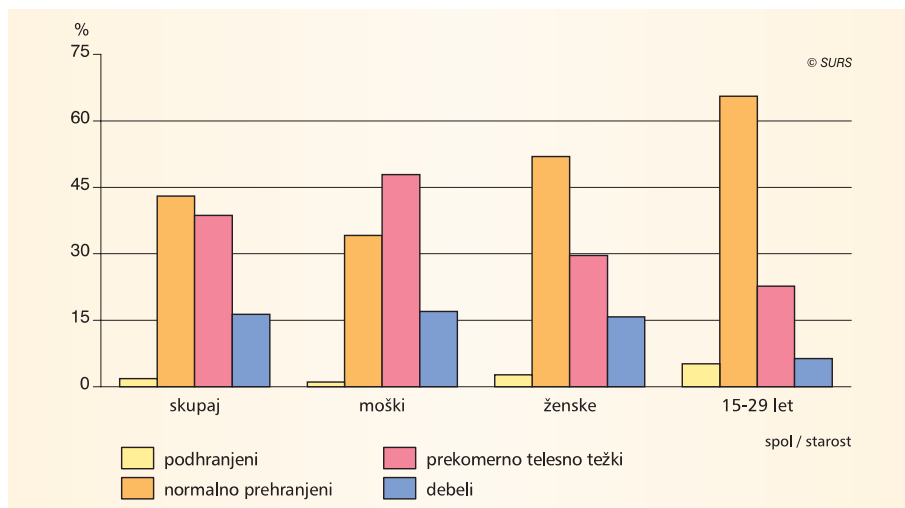
Vir: IVZ, Anketa o zdravju in zdravstvenem varstvu, 2007

- Mladi prebivalci Slovenije menijo, da so zdravi. Toda, na zdravje najstnikov in mladih vplivajo različni dejavniki, tudi družbeni in okoljski, in težave se lahko v odrasčajoči populaciji zelo razlikujejo ter segajo od manjših vedenjskih motenj do zelo resnih bolezni.
- V anketi o življenjskih pogojih za leto 2005 je bil najpogostejši odgovor na vprašanje o zdravstveni stanju »dobro« (39 %). Svoje zdravstveno stanje je opisalo kot »zelo dobro« 15 % prebivalcev, kot »srednje dobro« 30 %, kot »slabo« 13 % in kot »zelo slabo« 3 %; med mladimi, starimi med 16 in 25 let, je 87 % vprašanih ocenilo svoje zdravstveno stanje kot »zelo dobro« ali »dobro«.
- V Anketi o zdravju in zdravstvenem varstvu, ki je bila v Sloveniji izvedena leta 2007, je še večji del mladih (15–29 let) menil, da je njihovo zdravstveno stanje »dobro« (47 %) in »zelo dobro« (40,2 %). Kot srednje dobro ga je ovrednotilo 10,4 % vprašanih mladih, kot slabo ali zelo slabo pa le nekaj nad 2 %.
- 16,1 % vprašanih mladih je imelo bolečine v križu ali druge kronične okvare v hrbtu, 17,6 % različne vrste alergij, 12,6 % močan glavobol ali migreno, 5,6 % trajne poškodbe zaradi posledic nezgode.
- 6,6 % vprašanih mladih je imelo v zadnjem letu nezgodo, pri kateri so se poškodovali, 28,1 % jih je nosilo očala ali kontaktne leče.

(Ne)zdravje mladih

Slika 95: Povprečna telesna višina mladih in oseb iz drugih velikih starostnih skupin, Slovenija, 2007

Vir: IVZ, EHIS 2007

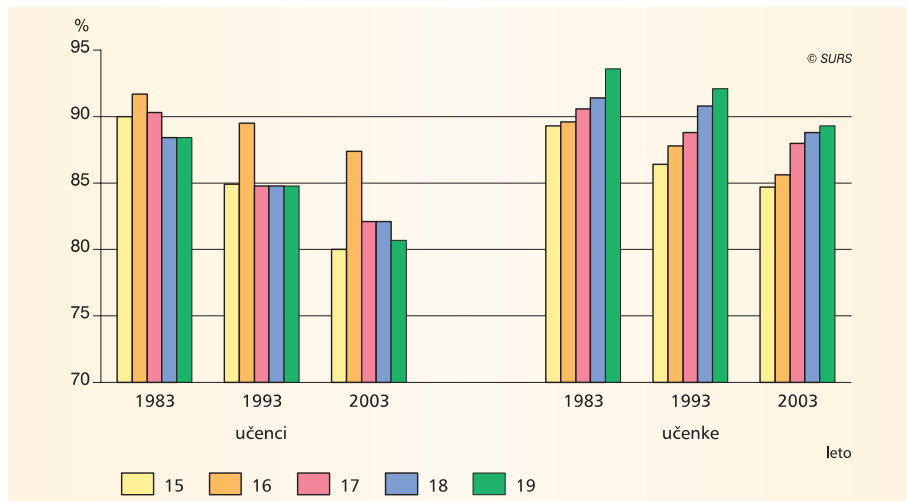
Slika 96: »Hranjenost« mladih po indeksu telesne mase, Slovenija, 2007

Vir: IVZ, EHIS 2007

(Ne)zdravje mladih

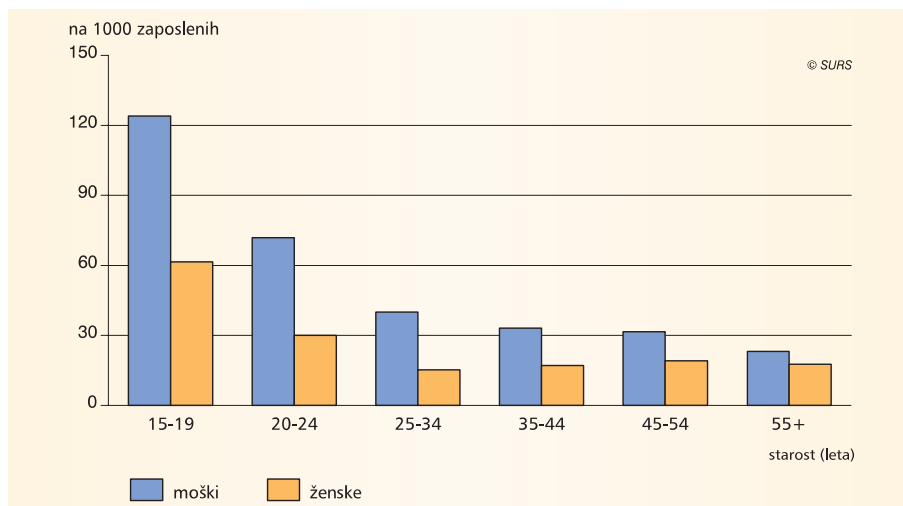
- Slovenija se tako kot druge razvite države sooča s povečevanjem deleža debelih prebivalcev. Pri nas delež predebelih sicer še ni tako visok kot na primer v ZDA (po ocenah 66 %), a je tudi pri nas v zadnjih letih predebelih vedno več otrok in mladostnikov; vzrok za to so predvsem nezdrave prehranske navade oziroma uživanje ne dovolj velikih količin sadja in zelenjave v primerjavi s sladkarijami in sladkanimi pijačami.
- Različne raziskave o načinu prehranjevanja v Republiki Sloveniji kažejo, da je prehrana slovenskega prebivalstva nezdrava. Število dnevnih obrokov in ritem prehranjevanja povprečnega prebivalca nista ustrezna, energijska vrednost povprečnega obroka je previsoka, zaužijemo preveč maščob v celoti in preveč nasičenih maščob, ki pomembno vplivajo na pojavnost bolezni srca in ožilja ter raka na debelem črevesu. V naši prehrani je premalo sadja, predvsem pa zelenjave in prehranskih vlaknin, ki so pomembni prehranski varovalni dejavniki pred kroničnimi nalezljivimi boleznimi.
- Slabe prehranjevalne navade in nezadostna telesna aktivnost mladih vodijo danes v številna obolenja moderne dobe, ki se pogosto pokažejo šele v odraslem obdobju. S težavami uravnavanja primerne telesne teže in z boleznimi gibal se srečujejo že otroci in mladi, a prehranjevalne navade, pridobljene v mladosti, se prenašajo tudi v kasnejše življenje. Po anketi o prehranjevalnih navadah med srednješolci v Sloveniji je tedaj samo slaba tretjina redno uživala zajtrk in dopoldanske malice.
- Po rezultatih raziskave EHIS 2007 je v Sloveniji bilo tedaj več prekomerno telesno težkih in debelih moških kot žensk; med mladimi (15–29 let) je nadpovprečno (5,2 %) podhranjenih, podpovprečno a še vedno več kot 20 % (22,7 %) prekomerno telesno težkih in 6,4 % debelih.

Slika 97: Dijaki in dijakinje s primerno telesno težo, Slovenija, izbrana leta (1983, 1993, 2003)

Vir: Strel et al., 2004

(Ne)zdravje mladih

Slika 98: Poškodbe pri delu na 1000 zaposlenih po starosti in spolu, Slovenija, 2008

Vir: IVZ

- Vsako leto na stotisoče mladih v Evropi trpi zaradi bolezni ali poškodb pri delu (mladi so zlasti ranljivi na delovnem mestu) in nekateri pri tem celo tragično izgubijo življenje.
- Pri mladih je tudi večja verjetnost, da zbolijo za poklicno boleznijo, ki se sicer razvijajo počasi (okvara hrbtenice, sluha ipd.). Mladi so novi v službi in novi na delovnem mestu – primanjkuje jim izkušenj, morda pa tudi niso dovolj pozorni na tveganja, s katerimi se srečujejo, lahko jim manjka fizične in psihološke zrelosti, niso dovolj usposobljeni ali ne poznajo dolžnosti svojega delodajalca in svojih pravic in odgovornosti; lahko pa jim primanjkuje tudi zaupanja, da bi odkrito povedali, da imajo težave.
- Podatki Eurostata kažejo, da vsako leto v Evropski uniji umre 5.720 ljudi zaradi posledic neizgledov pri delu. Poleg tega Mednarodna organizacija dela ocenjuje, da nadaljnjih 159.500 delavcev v EU vsako leto umre zaradi poklicnih bolezni. Če upoštevamo obe številki, to pomeni, da v EU vsake tri minute in pol nekdo umre zaradi vzrokov, povezanih z delom. Vsake štiri sekunde in pol je en delavec ali delavka v EU vpleten/a v nezgodo, ki ga oziroma jo prisili, da ostane doma najmanj 3 delovne dneve.
- Po vsej Evropi je pri 18- do 24-letnikih verjetnost poškodb pri delu vsaj za 50 % večja kot pri bolj izkušenih starejših delavcih. Pri mladih je tudi večja verjetnost, da obolijo za poklicno boleznijo.
- Iz primerjave podatkov o bolniškem staležu vseh zaposlenih in zaposlenih mladih v letih 2000 do 2004 v Sloveniji so ugotovili, da je bilo leta 2000 na zaposlenega delavca, starega do 19 let, izgubljenih 6,75 dneva, leta 2004 pa 7,36 dneva. Pri mladih delavcih

(Ne)zdravje mladih

gre za sorazmerno redko in kratko odsotnost z dela. V vseh letih je bilo pri mladih delavcih največ odsotnosti zaradi poškodb pri delu in poškodb izven dela, saj so te leta 2004 predstavljale 44 % vsega bolniškega staleža pri mladih delavcih. Med ostalimi vzroki za bolniško odsotnost mladih z dela so pomemben delež prispevale predvsem pri ženskah samo še bolezni dihal, nalezljive bolezni in nosečnosti.

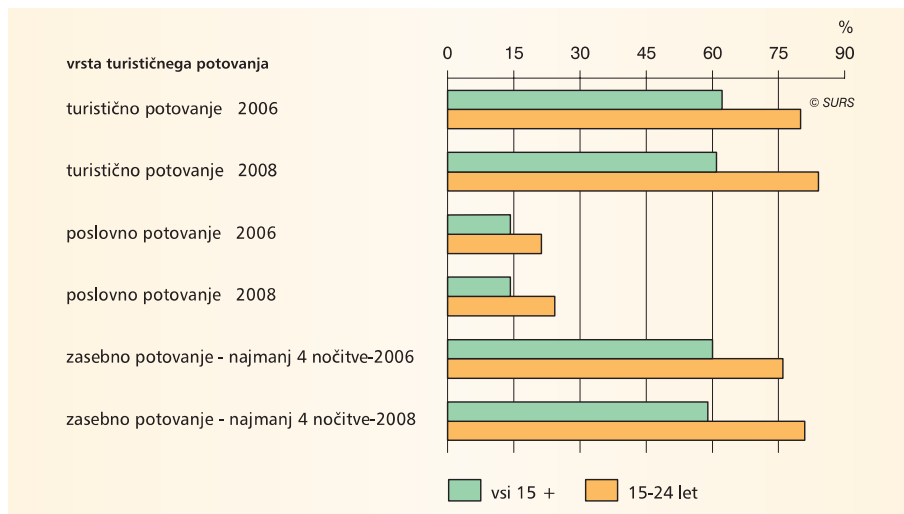
■ Leta 2004 je bilo prijavljenih 175, leta 2005 pa 137 nezgod pri delu, ki so imele za posledico poškodbo pri mladih delavcih, med katerimi so prevladovale poškodbe prstov in rok (leta 2005 je bil njihov delež 38-odstoten). Med poškodovanimi mladimi delavci je bilo leta 2004 žensk 17,7 %, leta 2005 pa 14, 5 %. V Sloveniji, kjer je bilo v letu 2007 prijavljenih 25.442 poškodb pri delu; 85 % se jih je zgodilo v nezgodah na delovnih mestih ali na poti v delovnem času.

■ Med umrlimi je delež mladih sicer nizek. Leta 2005 je bil 1,4-odstoten, čeprav je delež umrlih mladih moških (2,32 % vseh umrlih moških) več kot 4-krat večji od deleža umrlih mladih žensk (0,55 % vseh umrlih žensk). Leta 2008 je bil delež umrlih mladih še manjši (1,14 %), in sicer 1,80 vseh umrlih moških in 0,48 % vseh umrlih žensk.

■ Večina (79 %) umrlih mladih umre za posledicami nezgode, samomora in uboja. Med njimi je delež žensk majhen; največji (20 %) je pri nezgodah, ki se s smrtnim izidom večinoma končajo v prometu, pri samomorih pa je delež mladih moških 90 %, mladih žensk pa 10 %. Leta 2008 je za temi vzroki umrlo 129 mladih (15–29 let) moških in 28 mladih žensk oziroma 78,2 % vseh umrlih mladih moških in 63,6 % vseh umrlih mladih žensk.

Turistična potovanja mladih prebivalcev Slovenije

Slika 99: Udeležенost prebivalcev Slovenije na turističnih potovanjih po starosti, Slovenija, 2006 in 2008

Vir: SURS, Ankete o turističnih potovanjih domačega prebivalstva

■ Po rezultatih Ankete o turističnih potovanjih domačega prebivalstva se je leta 2008 okoli 1.070.000 ali 61 % prebivalcev Slovenije, starih 15+ (turisti), udeležilo turističnega potovanja: samo poslovnega ali samo daljšega zasebnega potovanja (vsaj 4 zaporedne prenočitve) ali pa obeh. 250.000 ali 14 % prebivalcev je odpotovalo na poslovno potovanje. Okoli 1.037.000 ali 59 % prebivalcev Slovenije je leta 2008 odšlo na daljše zasebno potovanje. Med moškimi je bilo turistov 64 %, med ženskami pa 58 %.

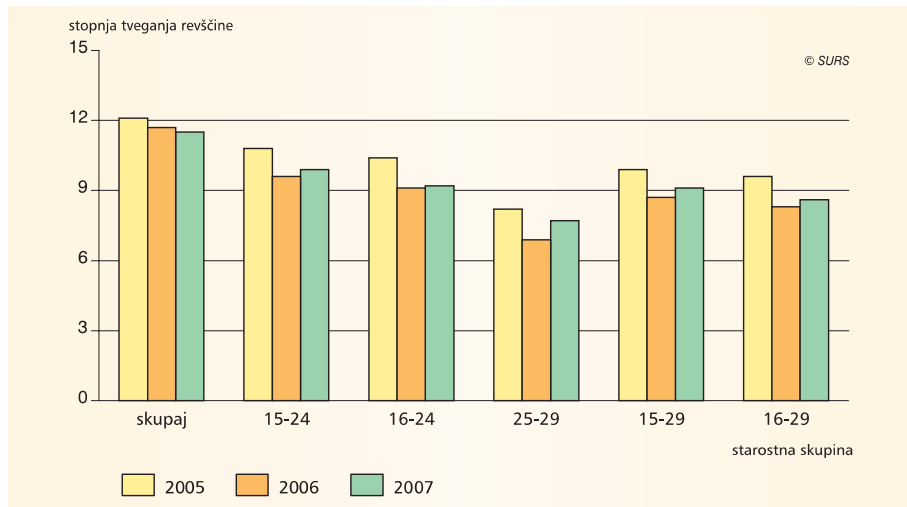
■ Delež turistov je bil največji med prebivalci, starimi 15–24 let (84 %), najmanjši pa med prebivalci, starimi 65 let in več (31 %).

■ Medtem ko se je med mladimi (15–24 let) prebivalci od leta 2006 do leta 2008 delež tistih, ki so odšli na zasebno potovanje z najmanj 4 zaporednimi nočitvami, povečal za 5 odstotnih točk, se je v drugih starostnih razredih (25–44, 45–64 in 65+) ta delež zmanjšal.

■ Po anketnih podatkih se v letu 2008 41 % prebivalcev Slovenije, starih 15+, ni odpravilo na nobeno daljše zasebno potovanje. 41 % zaradi finančnih razlogov, 20 % zaradi zdravstvenih težav, 19 % zaradi pomanjkanja prostega časa, 15 % jih ni čutilo potrebe, da bi zapuščali svoj dom, 3 % pa jih je odhajalo le na krajša potovanja/počitnice ali na enodnevne izlete. Mladi prebivalci, stari 15–24 let, ki niso odšli na nobeno daljše zasebno potovanje, so kot vzrok za to navedli večinoma pomanjkanje prostega časa, prebivalci v starostnih skupinah 25–44 ter 45–64 let se niso odločili za tako potovanje zaradi finančnih razlogov, prebivalci, stari 65 ali več, pa zaradi zdravstvenih razlogov.

Tveganje revščine pri mladih

Slika 100: Prebivalstvo po stopnji tveganja revščine (brez dohodka v naravi), po starostnih skupinah, Slovenija, izbrana leta (2005, 2006 in 2007)

Vir: SURS

■ Eurobarometrova raziskava »Evropejci v letu 2009«, ki je potekala med 16. januarjem in 22. februarjem 2009, ko je bilo evropsko javno mnenje pod vplivom gospodarske krize, je ugotovila, da:

- se je od začetka gospodarske krize sicer stabilen kazalnik »življenjskega zadovoljstva« občutno znižal: približno četrtnina Evropejcev tedaj ni bila zadovoljna s svojim življenjem, kar je najslabši rezultat od pomladi 1995;
- gospodarska kriza čedalje bolj vpliva na Evropo: osebne skrbi o gospodarski situaciji in brezposelnosti so postale močnejše;
- gospodarska kriza širi oziroma povečuje razkorak med severno in zahodno Evropo ter južno in vzhodno Evropo: skrbi o kupi moči, težave pri preživetju meseca in grožnja revščine so se občutno povečale predvsem v nekaterih državah južne in vzhodne Evrope;
- so skoraj vsi Evropejci negativno ocenili gospodarsko situacijo: okoli 8 od desetih anketiranih je ocenilo svojo zaposlitev in ekonomsko situacijo kot slabo. To kaže na intenzivnost trenutne krize;
- Evropejci pričakujejo, da se bo gospodarska kriza še poslabšala: več kot polovica evropskih državljanov je menila, da se bosta zaposlenost in gospodarska situacija v njihovi državi še poslabšali v prihajajočih 12 mesecih;
- je faktor nezadovoljstva najbolj viden iz izsledka, da sta skoraj dve tretjini Evropejcev menili, da bo življenje za prihodnje generacije, torej današnje »mlade« težje, kot je življenje sedaj.

Tveganje revščine pri mladih

Tabela 20: Kazalniki revščine po starosti in spolu, Slovenija, 2007

	Brez dohodka v naravi	Z dohodom v naravi
Prag tveganja revščine (EUR)	5. 944	6.108
Prag tveganja revščine za gospodinjstvo dveh odraslih in dveh otrok (EUR)	12.482	12.826
Stopnja tveganja revščine (%)	11,5	11,0
Stopnja tveganja revščine glede na starost in spol (%)		
skupaj	11,5	11,0
moški	10,1	9,4
ženske	12,9	12,4
0-17 let	11,3	10,8
18-24 let	9,1	8,5
moški	8,2	7,8
ženske	10,2	9,4
25-49 let	9,1	8,8
moški	9,2	8,9
ženske	9,0	8,7
50-64 let	11,5	10,8
moški	11,3	10,8
ženske	11,6	10,9
65 let in več	19,4	18,5
moški	10,8	9,2
ženske	24,9	24,4

■ Po nekaterih ugotovitvah Eurobarometrove raziskave / poročila za leto 2007, ko je v Evropski uniji živelo 96 milijonov mladih, starih med 15 in 29 let, ki so predstavljali eno petino celotne populacije je več kot 50% mladih Evropejcev starih 25-29 let, zaključilo srednjo šolo, 29% pa visoko šolo. Pa vendar petina otrok še vedno ni imela možnosti za dosego osnovnih standardov pismenosti in računanja in 6 milijonov mladih (kar je eden med 7 mladimi, starimi 18-24 let) je doseglo, ko so zaključili šolanje, samo obvezno izobraževanje ali celo manj. Čeprav je namreč odstotek tistih otrok, ki zgodaj opustijo šolanje (po nizki in srednješolski izobrazbi) v Evropi v obdobju 2000-2007 stalno padal, je še vedno 14,8 odstoten. Prav ti mladi imajo zaradi nizke ravni izobrazbe najprej manj možnosti za primerno zaposlitev; brez te pa so še posebej ranljivi, saj so tako dejansko »obsojeni« na določene vrste »revščine«. 19 milijonov otrok starih od 0 do 17 let, in 20% mladih, starih od 18 do 24 let, je v EU-27 živelo na pragu revščine.

■ Z anketo o življenjskih pogojih ugotavljamo relativno revščino prebivalstva, to pa izražamo s stopnjo tveganja revščine, ki pove, kolikšen je odstotek ljudi, ki razpolagajo z dohodom, manjšim od 60 % mediane razpoložljivega dohodka na ekvivalentnega člana gospodinjstva (osnovni prag tveganja revščine). V letu 2007 je v Sloveniji pod tem pragom tveganja revščine (brez dohodka v naravi) živelo 11,5 % ljudi in med temi 9,1 % mladih, tj. oseb, starih 18–24 let, in sicer 8,2 % moških in 10,2 % žensk v tej starosti.

NEKAJ MISLI NAMESTO ZAKLJUČKA

Mladi sveta, ki jih je po ocenah ZN že precej več kot ena milijarda, so pomemben človeški vir za razvoj in predstavljajo ključni vir inovacij in pozitivnih družbenih sprememb. Številni dejavniki pa preprečujejo, da bi bil ta potencial dejansko izkoriščen, saj so v večini držav sveta mladi na določen način še vedno premalo prepoznavni.

Obdobje mladosti je predvsem družbeno in kulturno pogojeno obdobje življenja, čeprav imajo biološki dejavniki, ki vplivajo na zrelost »organizma«, prav tako pomembno vlogo. V obdobju »mladosti« človek odrašča: razvija se tako telesno kot spolno in duševno, pa tudi družbeno dozoreva. To je dejansko čas, ko ljudje čustveno dozorevajo, pridobivamo življenjske izkušnje v okolju, v katerem se gibamo, oblikujemo končne odločitve o poklicni poti oziroma svoji prihodnji karieri ter vse bolj vzpostavljamo in oblikujemo svoje socialne mreže oziroma postajamo vse bolj odgovorni člani družbe. Vse naštetost zahteva veliko vitalnost, iznajdljivost, prilagodljivost, življenjsko živost, stalno pripravljenost na nove življenjske izzive in nenazadnje primerno pripravljenost na sodelovanje. Preprosto: obdobje mladosti je čas bogatega osebnega oblikovanja, ko se ljudje oblikujemo za samostojno življenje; čas, poln življenjskega optimizma in zagona, ki lahko pozitivno vpliva na življenje celotne družbe.

Spremembe, ki jih je Evropa in v njenem okviru tudi Slovenija v obdobju tranzicije doživela na gospodarskem in socialnem področju, so preoblikovale družbo, ki je vplivala in tudi danes s svojo kulturo bistveno vpliva na razvoj mladega človeka, kar potrjuje tudi vrsta strokovnih analiz. Te so pokazale, da mladi danes bolj cenijo osebne potrebe kot kolektivne pravice, saj jim je - v njihovem »življenjskem slogu«, ki jim je bil dejansko že vnaprej določen - vedno bolj pomemben njihov osebni uspeh in tudi uspeh v karieri, ker jim ta dejansko zagotavlja dobro bivanje. Mladi se srečujejo z vrsto problemov in tako imenovanih »pritiskov«: če hočejo biti konkurenčni na trgu delovne sile, morajo biti uspešni v šoli in zaključiti študij; če hočejo najti stabilno zaposlitev, morajo biti izredno prilagodljivi in »mobilni« ... Srečujejo se z brezposelnostjo, s pomanjkanjem denarja, redna zaposlitev pa postaja redkost. Pogosto vstopajo v to »trdo«, zahtevno družbo slabo pripravljeni, saj v družinah, iz katerih prihajajo, vedno pogostejše manjka avtoriteta (otroci se pogosto s svojimi starši o pomembnih stvareh, preko katerih gradijo svojo življenjsko držo, le »pogajajo«), ki je nujna, da bi jih na življenje ustrezno pripravila. Za doseg boljšega standarda in boljše uveljavitve v družbi podaljšujejo šolanje in z njim odvisnost od matične družine, kar vodi v vedno bolj pozno socialno zrelost oziroma v »sindrom odlaganja odraslosti«.

Ker se bo že v bližnji prihodnosti EU morala spogledati z dvema demografskima izzivoma, staranjem prebivalstva in zmanjšanjem števila vsega, predvsem pa mladega, prebivalstva, se bodo, kot posledica teh procesov, spremenile tudi »značilnosti« delovne sile, saj se bo odstotek delovnega prebivalstva glede na celotno populacijo občutno zmanjšal.

Ker bo v Evropi število mladih delavcev upadalo, bo EU vedno bolj odvisna od svoje mlajše generacije. Različne analize EK opozarjajo, da danes mladi pogosto niso dovolj pripravljeni za prevzem te odgovornosti. Eden od šestih mladih Evropejcev še vedno predčasno zaključuje šolanje in leta 2009 je bilo 4,6 milijona oseb, starih 15–24 let, brez zaposlitve. Če torej hoče družba v prihodnje zagotavljati trajnostni napredek, mora dati mladim možnosti za zaposlitev in tudi mladi morajo sprejeti večje sodelovanje v socialnem, gospodarskem in političnem življenju.

Nekaj misli namesto zaključka

Mladim je potrebno dati več možnosti, da začnejo opravljati svoje poslanstvo, za kar gotovo potrebujejo ustrezen materialni položaj. Brezposelni mladi, ki se morajo ukvarjati z golim preživetjem, dostopom le do dragih stanovanj, negotovimi zaposlitvami, vse manj dostopno zdravstveno oskrbo, težje razmišljajo o čim bolj ustreznem prihodnjem svetu za vse. Mladi potrebujejo možnosti in priložnosti, da se bodo lažje enakovredno vključevali v procese odločanja ter s svojimi izvirnimi zamislimi in znanjem sodelovali pri iskanju odgovorov na izzive, ki jih pred nas vse postavlja dogajanje sedanjega časa. Za čim bolj ustrezno uravnavanje vseh politik, ki se posebej dotikajo življenja mladih, je prav gotovo potrebno čim boljše prepoznanje stanja na teh področjih.

Danski fizik in nobelovec Niels Bohr je nekoč rekel, da »nič ne obstaja, dokler tega ne izmerimo«, zato je še kako potrebno večkrat »prisluhniti« podatkom, ki kažejo dobljene vrednosti »meritev« dogajanj in stanj v družbi. Gotovo je, da številke še daleč ne povedo vsega, *povedo* pa marsikaj. A tudi če samo nakazujejo na pravilnost zastavljene poti ali probleme, ki najpogosteje tarejo ljudi ali njihov del, jim je vredno »prisluhniti«. Zato niti ni presenetljivo, če so se med prebiranjem te publikacije tudi vam vtisnili v spomin nekateri od statističnih podatkov, ki sporočajo, na primer, da:

- število mladih v Evropi upada, kar je posebej zaskrbljujoče, ker le dobrih 10 % vseh mladih sveta živi v Evropi. Tako le vsak osmi prebivalec EU-27 sodi med mlade, pa čeprav jih je največ (15 %) na Poljskem. V Sloveniji je bilo leta 1981 mladih četrtnina – leta 2008 slaba petina, v letu 2060 pa jih bo le slaba desetina prebivalstva;
- se delež mladih (15-24 let) tudi v Sloveniji zmanjšuje; leta 2008 jih je bilo 12,4 %, leta 2060 pa bo po pričakovanjih (projekcija Evropop2008) njihov delež med 8,8 in 11 %;
- ima Slovenija še vedno eno najnižjih stopenj rodnosti med državami EU-27;
- se mlade ženske v Sloveniji za materinstvo odločajo vedno pozneje; vedno skromnejše je število tistih mater, ki rodijo pred 25. letom starosti (leta 2008 je bila mati ob rojstvu otroka v povprečju stara 30 let);
- je zunaj zakonske zveze v Sloveniji rojenih vse več otrok (leta 2008 že nad 50 %), kar kaže tudi na to, da med mladimi zakonska zveza, vsaj ko začenjajo ustvarjati družino, ni več prevladujoča oblika življenjske skupnosti;
- se zvišujeta povprečni starosti ženina in neveste ob sklenitvi prve zakonske zveze; ženin ob sklenitvi le-te v Sloveniji ni več »mlad«, saj je star že 30 let;
- vse več mladih v Sloveniji nadaljuje šolanje in se jih vse več uči tuje jezike;
- vse več mladih tudi zaključí šolanje z doseženo terciarno izobrazbo;
- se v Sloveniji stroški izobraževanja povečujejo;
- največ mladih v Sloveniji prejema štipendijo za dejavnost javna uprava, obramba, socialno zavarovanje;
- demografski trendi tudi za Slovenijo kažejo za prihodnost povečanje števila in deležev starejšega prebivalstva; konec leta 2008 je bil prebivalec Slovenije povprečno star 41,3 leta; leta 1995 je bilo v Sloveniji starih 65 let in več 12,5 % ljudi, do leta 2060 naj bi se po srednji varianti projekcij njihov delež povzpел na 35 %; na pospešeno staranje prebivalstva opozarjajo tudi vrednosti indeksa staranja ter koeficientov starostne odvisnosti starih in starostne odvisnosti mladih;
- je staranje prebivalstva tudi posledica dejstva, da se v Evropi še podaljšuje pričakovano trajanje življenja ob rojstvu: v obdobju 2006/07 je bila vrednost tega kazalnika v Sloveniji za moške 75 let in za ženske 82,3 leta; po projekcijah EVROPOP2008 naj bi se do leta 2060 vrednost kazalnika povečala na 83,7 leta za moške in na 88,8 leta za ženske;

Nekaj misli namesto zaključka

- imajo mladi vse pogostejše težave s psihičnim zdravjem;
- ima čedalje več mladih preveliko telesno težo (povečano telesno težo 17 % mladostnikov in 15 % mladostnic); tistih, ki imajo težave s prenizko telesno težo je na podlagi ocen manj, a tudi njihov delež narašča;
- je med umrlimi delež mladih nizek, a 60 % smrti mladih, starih med 15 in 29 let, je posledica zunanjih vzrokov;
- so zaradi posledic prometnih nesreč v Sloveniji mladi od 15 do 24 leta starosti najbolj ogrožena starostna skupina;
- so mladi zlasti ranljivi na delovnem mestu;
- se med slovenskimi mladostniki povečuje redno uživanje alkohola in število mladih, ki se zdravijo zaradi bolezni, povezanih z alkoholom, narašča;
- je med mladimi v Sloveniji samomorilnost največja med 14. in 19. letom starosti;
- se zloraba alkohola in preostalih drog med mladino povečuje tudi pri nas;
- kadilci v Sloveniji tudi med mladimi še vedno niso redkost: 34 % moških in 24 % žensk, starih 15–24 let, kadi dnevno;
- več kot 10 % mladih, starih 25–34 let, uporablja marihuano;
- je leta 2007 pod osnovnim pragom tveganja revščine v Sloveniji živelo 11,5 % vseh ljudi in 9,1 % mladih (18–24 let).

S predstavljenimi podatki in kazalniki v tej publikaciji se prav gotovo nismo niti približali vsem področjem, o katerih bi morala steči beseda, ko govorimo o mladih, saj so ta preštevila in preobsežna za tak način predstavitve. Prostočasnih aktivnosti mladih smo se na primer, čeprav so te pomemben del njihovega življenja, v tej publikaciji dotaknili le s podatkom o tem, kako pogosto in v kolikšnem obsegu se mladi udeležujejo turističnih potovanj. Na vprašanje o tem, koliko prostega časa pri nas in v drugih državah mladim zapolnjujejo posamezne aktivnosti, odgovarjajo različne študije, saj je tudi za to področje že izdelanih nekaj zanimivih raziskav. Ena izmed teh je na primer tista, ki govori o tem, kako pogosto se mladi ukvarjajo s prostovoljnimi delom, saj je to v družbenem in tudi individualnem smislu ena izmed pomembnih in vedno bolj potrebnih prostočasnih dejavnosti vseh, predvsem pa mladih.

Ko smo v poglavju o zdravju in »nezdravju« mladih s predstavljenimi podatki skušali opozarjati na »manj zdrave oblike« načina življenja mladih, nismo želeli vzpodbujati črnogledosti ali s tem prezreti vsega tistega, kar je bilo pri nas storjenega oz. doseženega za zdravje mladih – in tega je bilo mnogo – ampak usmeriti pogled vseh (tudi odgovornih) tja, kjer je ukrepanje potrebno.

Prav gotovo je potrebno več pozornosti v naši družbi v zvezi z mladimi nameniti še marsičemu (na primer tudi mladim s posebnimi potrebami, oblikam in načinu družinskega življenja mladih itd.), kar pomembno oblikuje njihov vsakdan. Vendar za vse v prostorsko omejeni publikaciji ni bilo dovolj prostora.

Vseeno upamo, da bo bralca ustavljanje ob tu povedanem (o)bogatilo in bo njegova razmišljanja usmerjalo tudi v smeri in na področja, kjer so v zvezi z mladimi pri nas še nujni razmisleki in ukrepanja. Naj bodo naša razmišljanja o mladih in mladosti, ne glede na »težo« rezultatov, vedno znova »letni čas veselja«, kakor je mladost poimenoval irski pisatelj R. B. Sheridan.

STATISTIČNA ZNAMENJA

-	ni pojava
...	ni podatka
0-14	osebe, stare od 0 do 14 let
0-19	osebe, stare od 0 do 19 let
15+	osebe, stare 15 let in več
15-24	osebe, stare od 15 do 24 let
15-29	osebe, stare od 15 do 29 let
15-64	osebe, stare od 15 do 64 let
18-30	osebe, stare od 18 do 30 let
20-24	osebe, stare od 20 do 24 let
do 25 let	osebe, stare do 25 let
50+	osebe, stare 50 let in več
65+	osebe, stare 65 let in več
75+	osebe, stare 75 let in več
80+	osebe, stare 80 let in več
85+	osebe, stare 85 let in več
100+	osebe, stare 100 let in več

KRATICE IN KRAJŠAVE

kratica/krajšava	pomen
ADS	Anketa o delovni sili
AIDS	nalezljiva virusna bolezen, ki oslabi imunski sistem organizma
CATI	Computer-assisted telephone interviewing / Računalniško podprto telefonsko anketiranje
CINDI	The Children in Distress Network / Državni integralni intervencijski program za nenalezljive bolezni WHO
EHIS	European Health Interview Survey / Evropska raziskava o zdravju
EK	Evropska komisija
EMCDDA	European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction / Evropski center za spremljanje drog in zasvojenosti
ESPAD	European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs / Evropska raziskava o alkoholu in preostalih drogah med šolano mladino
EU	Evropska unija
EUPHIX	EU Public Health Information & Knowledge System / EU informacijska podpora razvoju javnega zdravja
EUR	evro, denarna enota
EUROPOP2008	projekcija prebivalstva držav članic EU-27 ter Norveške in Švice za obdobje 2008-2060, konvergentni scenarij (srednja varianta)
EU-27	27 držav članic Evropske unije

KRATICE IN KRAJŠAVE

EUROSTAT	Eurostat, Statistični urad Evropskih skupnosti
EU-SILC	Statistics on Income and Living Conditions / Statistika dohodka in življenjskih pogojev
Evrostudent SI 2007	raziskava o ekonomskem, socialnem, bivalnem položaju in mednarodni mobilnosti študentov v Sloveniji v akademskem letu 2006/2007. Projekt (evropski) je v Sloveniji organiziralo in vodilo Ministrstvo za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo Republike Slovenija (MVZT RS), za izvedbo je poskrbela podjetje M-KORI
HBSC	Health Behaviour in School-aged Children / Z zdravjem povezano vedenje v šolskem obdobju
IIASA	International Institute for Applied Systems Analysis / Mednarodni inštitut za analizo uporabnih sistemov
IVZ	Inštitut za varovanje zdravja Republike Slovenije
LFS	Labour Force Survey / Anketa o delovni sili
LPZAP	Anketa Zavoda RS za zaposlovanje o gibanju zaposlenosti v preteklem letu ter napovedi za prihodnje leto
Popis 2002	Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj v R Sloveniji v letu 2002
program PTI	Program Poklicno-tehniško izobraževanje
Ravni izobraževanja	(ravni po ISCED; ravni dosežene izobrazbe; ravni po Klasius) več: http://www.stat.si/klasius/Default.aspx?id=2
SKD 2002	Standardna klasifikacija dejavnosti 2002
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
ŠOU	Študentska organizacija univerze
WHO	World Health Organisation / Svetovna zdravstvena organizacija
ZPIZ	Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije
ZN	Združeni narodi (Organizacija združenih narodov)
ZRSZ	Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje

POJASNILO:

Podatke za čas pred letom 2007 je Eurostat preračunal, zaradi lažje primerljivosti in prikaza, na vse države članice z območja EU-27.

DEFINICIJE NEKATERIH UPORABLJENIH POJMOV

Celotna rodnost je povprečno število rojenih otrok na eno žensko v rodni dobi (15–49). Za koledarsko leto pomeni povprečno število rojenih otrok na eno žensko v rodni dobi (15–49 let), če bi bile starostno specifične stopnje rodnosti enake kot v opazovanem letu. Izračunamo jo tako, da seštejemo vse vrednosti starostno specifičnih stopenj rodnosti v koledarskem letu.

Celotni javni izdatki za izobraževanje zajemajo vse proračunske izdatke za formalno-stopenjsko izobraževanje mladine in odraslih na ravni države in občin. Vključeni so javni izdatki neposredno za izobraževalne ustanove ter javni transferi in plačila gospodinjstvom in drugim zasebnim entitetam.

Delež celotnih javnih izdatkov za izobraževanje v BDP, v % zajema vse javne izdatke za formalno-stopenjsko izobraževanje mladine in odraslih, izražene kot odstotni delež v BDP.

Gospodinjstvo je skupnost prebivalcev, ki skupaj stanujejo in skupaj porabljajo sredstva za osnovne življenjske potrebe (stanovanje, hrano, druge nujne življenjske potrebščine ipd.), oziroma prebivalec, ki živi sam.

Indeks staranja je razmerje med številom prebivalcev, starih 65 let ali več, in številom otrok v starosti 0–14 let, pomnoženo s 100. Ěim nižji je indeks starosti, tem ugodnejša je starostna sestava prebivalstva. Običajni indeks starosti je med 40 in 50.

Izobrazba je najvišja dosežena javnoveljavna izobrazba, ki si jo je oseba pridobila, ko je končala izobraževanje: - po javnoveljavnih programih v redni šoli; - v šoli, ki nadomešča redno šolo (izobraževanje ob delu, na daljavo ipd.), s tečaji, izpiti oziroma na drug način, skladen s predpisi, ki urejajo pridobitev javnoveljavne izobrazbe. Najvišja dosežena javnoveljavna izobrazba je izkazljiva z javno listino (s spričevalom, z diplomom ipd.).

Koeficient starostne odvisnosti mladih (obremenjenost delovno sposobnih prebivalcev s starostno odvisnimi »mladimi« prebivalci) je število prebivalcev v starosti 0–14 let v primerjavi s številom delovno sposobnih prebivalcev (v starosti 15–64 let) v državi oziroma teritorialni enoti.

Koeficient starostne odvisnosti starih (obremenjenost delovno sposobnih prebivalcev s starostno odvisnimi »stariimi« prebivalci) je število prebivalcev v starosti 65 let in več v primerjavi s številom delovno sposobnega prebivalstva (v starosti 15–64 let) v državi oziroma teritorialni enoti.

Materni jezik je jezik, ki se ga naučimo v zgodnjem otroštvu od svojega okolja, družine ali drugega primarnega okolja. Običajno je to prvi jezik, ki se ga naučimo; če pa se v zgodnjem otroštvu naučimo dveh (dvojezičnost) ali več jezikov (večjezičnost), pa je (statistično) materinščina jezik, ki ga posameznik opredeli kot svoj materni jezik.

Meddržavna selitev je prostorski premik, pri katerem je prejšnje oziroma prihodnje prebivališče selivca v tujini.

Naravni prirast je razlika med številom živorojenih otrok in številom vseh umrlih na določenem območju v koledarskem letu.

Naravni prirast na 1000 prebivalcev je razmerje med naravnim prirastom v koledarskem letu in številom prebivalcev sredi istega leta na določenem območju, pomnoženo s 1000.

Nasilna smrt je smrt, ki je posledica nezgode (vse vrste prometnih nezgod, naključni padci, utopitve, nesreče z ognjem, orožjem itd.), samomora ali uboja.

DEFINICIJE NEKATERIH UPORABLJENIH POJMOV

Otrok, rojen zunaj zakonske zveze, je živoroden ali mrtvoroden otrok, ki ga je rodila samska mati, mati, ki živi v zunajzakonski skupnosti, ali mati, ki je bila poročena, pa je od smrti moža oziroma od razveze zakonske zveze do rojstva otroka minilo več kot 300 dni.

Povprečna starost je tehtana aritmetična sredina starosti določene skupine prebivalstva. Pri izračunu povprečne starosti so kot uteži upoštevane sredine petletnih starostnih razredov.

Prekomerna telesna teža je opredeljena z indeksom telesne mase (kg/m^2) (ITM).

Njegova vrednost 25–29,9 je opredeljena kot prekomerna prehranjenost, vrednost $e \geq 30$ pa je opredeljena kot debelost.

Pričakovano trajanje življenja je povprečno število let življenja, ki jih še lahko pričakuje oseba, stara natančno x let, če bo umrljivost po starosti v času življenja te osebe enaka vrednostim umrljivosti v tablicah umrljivosti za opazovano leto.

Projekcija prebivalstva – izraz pomeni izračun verjetnega prihodnjega števila prebivalcev in verjetne prihodnje sestave prebivalstva na določenem območju po različnih znakih, ki je zasnovan na hipotezah o bodočem razvoju rodnosti, umrljivosti in selivnosti.

Ravni dosežene izobrazbe. Dosežena izobrazba je razumljena kot najvišja dosežena javno veljavna izobrazba, ki jo oseba praviloma pridobi z uspešnim končanjem javno veljavnega izobraževalnega oz. študijskega programa. Javno veljavno izobrazbo lahko oseba pridobi tudi po drugih poteh izobraževanja, med katere spada tudi uspešno opravljen mojstrski, delovodski ali poslovodski izpit. Oseba pridobitev izobrazbe dokazuje z javno listino (spričevalo, diplomu itd.). Doseženo izobrazbo razvrščamo po novem Klasifikacijskem sistemu izobraževanja in usposabljanja – KLASIUS. Več informacij o klasifikacijskem sistemu izobraževanja in usposabljanja KLASIUS je na voljo na spletnem naslovu:

<http://www.stat.si/Klasius>

Ravni po ISCED (ISCED je mednarodna klasifikacija izobraževanja, po kateri države na mednarodno primerljiv način razvrščajo oz. poročajo podatke o izobraževanju.) Osnovne ravni mednarodne klasifikacije izobraževanja po ISCED so:

- 0 predprimarno izobraževanje – V Slovenji (za potrebe mednarodnega poročanja) v to raven uvrščamo predšolsko vzgojo za otroke drugega starostnega obdobja (3-6 let)
- 1 primarno izobraževanje – v Slovenji v to raven uvrščamo osnovnošolsko izobraževanje "nižje" stopnje (1-4 razred 8-letne osnovne šole oz. 1-6 razred 9-letne osnovne šole)
- 2 nižje sekundarno izobraževanje – v Slovenji v to raven uvrščamo osnovnošolsko izobraževanje "višje" stopnje (5-8 razred 8-letne osnovne šole oz. 7-9 razred 9-letne osnovne šole)
- 3 višje sekundarno izobraževanje – v Sloveniji v to raven uvrščamo srednješolsko izobraževanje, z izjemo poklicnih, maturitetnih tečajev ter mojstrskih, poslovodskih delovodskih izpitov, ki jih posebej izkažemo v ravni 4
- 4 po-sekundarno, neterciarno izobraževanje – v Sloveniji v to raven uvrščamo poklicne, maturitetne tečaje ter mojstrske, poslovodske in delovodske izpite
- 5 terciarno izobraževanje – v Sloveniji v to raven uvrščamo višješolsko strokovno in visokošolsko izobraževanje, z izjemo doktorskega izobraževanja/doktorata znanosti, ki se posebej izkazuje v ravni 6
- 6 izobraževanje za pridobitev doktorata znanosti.

DEFINICIJE NEKATERIH UPORABLJENIH POJMOV

Podrobnejši prevajalnik med nacionalnimi ravni izobraževanja, izraženimi v kategorijah ravni in vrst izobraževanja nacionalnega klasifikacijskega sistema izobraževanja in usposabljanja – KLASIUS-SRV in ravni oz. podravni mednarodne klasifikacije ISCED je na voljo na spletnem naslovu: <http://www.stat.si/Klasius/Default.aspx?id=12>

Ravni po KLASIUS. V Sloveniji ravni izobraževanja/izobrazbe izkazuje v kategorijah ravni in vrst izobraževanja/izobrazbe nacionalnega klasifikacijskega sistema izobraževanja in usposabljanja – KLASIUS-SRV. Več informacij o teh ravneh izobraževanja KLASIUS-SRV je na voljo na spletnem naslovu:

<http://www.stat.si/klasius/Default.aspx?id=2>

Raziskovalna in razvojna dejavnost obsegata – po Zakonu o raziskovalni in razvojni dejavnosti (ZRRD-UPB1) – temeljno in uporabno raziskovanje ter predkonkurenčne raziskave, industrijske raziskave in prenos znanja. Torej je RRD opredeljena kot temeljno raziskovanje, aplikativno raziskovanje in eksperimentalni razvoj.

Skupni koeficient starostne odvisnosti (obremenjenost delovno sposobnih prebivalcev s starostno odvisnimi »mladimi« in »starimi« prebivalci) je število prebivalcev v starosti 0–14 let in 65 let in več v primerjavi s številom delovno sposobnega prebivalstva (v starosti 15–64 let) v državi oziroma teritorialni enoti.

Smrt je trajno prenehanje vseh življenjskih funkcij osebe kadarkoli potem, ko je bila živorojena.

Staranje prebivalstva je po definiciji povečevanje deleža prebivalstva nad določeno starostno mejo (običajno 65 let) ob hkratnem zmanjšanju števila prebivalcev, mlajših od 15 let, in ob podaljševanju življenjske dobe vsega prebivalstva. Demografsko starost prebivalstva običajno ocenjujemo z deležem oseb, starejših od 65 let, med vsem prebivalstvom.

(Npr.: če je več kot 10 % prebivalcev starih nad 65 let, govorimo o starem prebivalstvu).

Starost je čas, ki je pretekel od rojstva osebe do trenutka opazovanja (popis, anketa) oz. do opazovanega dogodka (sklenitev zakonske zveze, rojstvo prvega otroka, zaposlitev, smrt idr.). Običajno jo merimo v letih, lahko pa tudi v mesecih, dnevih ali celo urah. Opredelimo jo na dva načina: po dopolnjenih letih starosti in po letnici rojstva. Razvrstitvi sta skladni samo na začetku (1. 1.) oz. na koncu (31. 12.) vsakega koledarskega leta. Kadar ni posebej označeno, je starost prikazana v dopolnjenih letih starosti.

Stopnja tveganje revščine predstavlja odstotek ljudi, ki razpolagajo z dohodkom, manjšim od 60 % mediane razpoložljivega dohodka na ekvivalentnega člana gospodinjstva (osnovni prag tveganja revščine).

Štipendija je oblika denarne pomoči posameznikom za potrebe njihovega izobraževanja, poklicnega usposabljanja, raziskovalnih programov, učenja tujih jezikov itd., ki jo daje neka ustanova ali skupnost in temelji na akademskem uspehu, posebnih talentih oziroma dosežkih (v umetnosti, športu ...), socialnem statusu ali pripadnosti društvu ali etnični skupini.

Vključenost v izobraževanje. S kazalnikom o vključenosti v izobraževanje lahko merimo tok kapitala znanja v formalnem izobraževanju. Možni so različni prikazi kazalnika: glede na starostno skupino, spol, stopnjo izobraževanja ipd. – vključenost prebivalstva v izbrani starosti v izobraževanje: npr.: delež prebivalstva v starosti 18–24 let s končano ali nedokončano osnovno šolo ali brez šolske izobrazbe, ki ni vključeno v izobraževanje.

DEFINICIJE NEKATERIH UPORABLJENIH POJMOV

Zdravje predstavlja stanje popolne telesne, duševne in socialne blaginje. Prvotno so zdravje označevali kot odsotnost bolezni ali onemoglosti, po novejših spoznanjih in stališčih Svetovne zdravstvene organizacije pa je zdravje celovit in dinamičen sistem, ki je sposoben prilagajanja vsem vplivom okolja ter omogoča posamezniku in skupnosti opravljati vse biološke, socialne in poklicne funkcije in preprečevati bolezni, onemoglost in prezgodnjo smrt.

Živorojeni na 1000 prebivalcev je razmerje med številom živorojenih otrok v koledarskem letu in številom prebivalcev sredi istega leta, pomnoženo s 1000.

Živorojeni otrok je vsak otrok, ki je takoj po rojstvu, ne glede na trajanje nosečnosti, pokazal znake življenja (dihanje, srčni utrip, trzanje mišic), čeprav le za krajši čas.

VIRI IN LITERATURA

1. Attitudes of Europeans towards tobacco, Special Eurobarometer 239 / Wave 64.1 – 64.3, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_239_en.pdf / 2. oktober 2009
2. Bela knjiga Evropske komisije, nova spodbuda za Evropsko mladino, 2001, Komisija Evropskih skupnosti, 60 str., http://www.ursm.gov.si/si/zakonodaja_in_dokumenti/ / 2. oktober 2009
3. Brake, M., 1984, Sociologija mladinske kulture in mladinskih subkultur. Ljubljana: Krt.
4. Črnak-Meglič, A., 2005, Otroci in mladina v prehodni družbi - analiza položaja v Sloveniji. Maribor, Založba Aristej, zbirka Juventa. 220 str.
5. Demography, Population ageing in Europe; Data: Demography. Europe: Population by age groups, 1950-2050 European Rural Development [ERD] Project. IIASA - International institute for Applied Systems Analyses; <http://www.iiasa.ac.at/> / 1. oktober 2009
6. Discrimination in the European Union: Perceptions, Experiences and Attitudes, Special Eurobarometer 296 / Wave 69.1, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_296_en.pdf / 2. oktober 2009
7. Divjak T., Šporar P., Primerjalno pravna analiza mladinske zakonodaje v Evropi, 2005, Pravno-informacijski center nevladnih organizacij – PIC, Ljubljana, 37. str. http://www.ursm.gov.si/si/zakonodaja_in_dokumenti/ / 2. oktober 2009
8. EU informacijska podpora razvoju javnega zdravja / EU Public Health Information & Knowledge System, http://www.euphix.org/object_document/o4581n27010.html / 2. oktober 2009
9. Europeans and languages, Eurobarometer 237 / Wave 63.4, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_237_en.pdf / 2. oktober 2009
10. Eurostat, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/population/data/database> / 13. 5. 2009
11. Evropska agencija za varnost in zdravje pri delu / European Agency for Safety and Health at Work, <http://osha.europa.eu/fop/slovenia/sl/statistics> / 2. oktober 2009
12. Evropska raziskava o alkoholu in preostalih drogah med všolano mladino / European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs, <http://www.espad.org/espad-reports> / 2. oktober 2009
13. Evropski center za spremljanje drog in zasvojenosti / European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction, <http://www.emcdda.europa.eu/html.cfm/index190EN.html> / 2. oktober 2009
14. Flying Over Or Falling Through The Cracks? Young People In The Risk Society. 2002, Zbornik. Uredili: Blakna Tivadar, Polona Mrvar. Urad RS za mladino, Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Ljubljana.
15. Geržina, S., Lobnikar, B., Mencin Čeplak, M., Miheljak, V., Nastran Ule, M., Renner, T., Švab, A., Tivadar, B., Vaupotič, M., 1996, Mladina v devetdesetih: analiza stanja v Sloveniji. Uredila: Mirjana Nastran Ule, Znanstveno in publicistično središče, Ljubljana.
16. Gril, A., 2007, Družbene predstave organizirane mladine. Pedagoški inštitut, Ljubljana, str. 208
17. Ištitut za varovanje zdravja R Slovenije, Evropska raziskava o zdravju / European Health Interview Survey, www.ivz.si/ / 2. oktober 2009
18. Mednarodna organizacija dela / International Labour Organisation, http://www.ilo.org/global/What_we_do/Statistics/lang--en/index.htm / 2. oktober 2009
19. Nastran Ule, M., Renner, T., Miheljak, V., Kurdija, S., Mencin Čeplak, M., 1996, Preplah pred študentsko mladino. Uredila: Blanka Tivadar. Urad Republike Slovenije za mladino, Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

VIRI IN LITERATURA

20. Organizacija za gospodarsko sodelovanje in razvoj /Organization for Economic Co-operation and Development (OECD), http://www.oecd.org/statsportal/0,3352,en_2825_293564_1_1_1_1,00.html / 2. oktober 2009
21. Policies and Programmes Involving Youth, A/RES/54/120; <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N00/246/20/PDF/N0024620.pdf?OpenElement> / 2.oktober 2009
22. Poročilo o izvedbi raziskave Evroštudent 2005, <http://eustudent.mvzt.gov.si/> / 2. oktober 2009
23. SURS, Eurostatove projekcije prebivalstva za Slovenijo, 2008–2060, EUROPOP2008, konvergentni scenarij, http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=1683 / 13. 6. 2008
24. Statistični urad Republike Slovenije, Popis 2002, <http://www.stat.si/popis2002/si/> / 2. oktober 2009
25. SURS, podatkovna baza SI-STAT; http://www.stat.si/pxweb/Database/Dem_soc/Dem_soc.asp / 13. 5. 2009
26. Survey on Tobacco, Analytical report, Flash Eurobarometer 253, http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_253_en.pdf / 2. oktober 2009
27. Svetovna zdravstvena organizacija /World Health Organization, <http://www.who.int/research/en/> / 2.oktober 2009
28. ŠOU Ljubljana, Projekt Stanovanjska problematika mladih. Ljubljana, 2004. http://www.sou-lj.si/predsedstvo/stanovanjska_problematika1.html / 2. oktober 2009
29. The Europeans in 2009, Report, Special Eurobarometer 308 / Wave 71.1, http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_308_en.pdf / 2. oktober 2009
30. Ule, M., i dr., 1996, Mladina v devetdesetih. Ljubljana, ZPS.
31. Ule, M., i dr., 1999, Prosti čas mladih v Ljubljani: Analiza rizičnih marginalnih skupin Ljubljana, Center za socialno psihologijo, zaključno raziskovalno poročilo.
32. Ule, M., Miheljak, V., 1995, Pri(e)hodnost mladine. Ljubljana, DZS.
33. Ule, M., Renner, T., Mencin-Čeplak, M., Tivadar, B., 2000, Socialna ranljivost mladih. Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo in šport.
34. Ule, M., Renner, T., Miheljak, V., Mencin Čeplak, M., Tivadar, B., Kuhar, M., Kamin, T., Štebe, J., 2002, Mladina 2000: Slovenska mladina na prehodu v tretje tisočletje. Urad RS za mladino, Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Ljubljana.
35. Ule, M., Renner, T., Mencin Čeplak, M., Tivadar, B., 2000, Socialna ranljivost mladih. Uredila M. Ule. Urad RS za mladino, Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Ljubljana,
36. Ule, M., Renner, T., Švab, A., Mencin Čeplak, M., Geržina, S., Miheljak, V., Tivadar, B., Lobnikar, B., Vaupotič, M., 1998, Youth in Slovenia: New Perspectives from the Nineties. Uredili: Mirjana Ule, Tanja Renner. Urad RS za mladino, Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Ljubljana.
37. Ule, M., Miheljak, V., 1994, Pri(e)hodnost mladine. DZS, Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo in šport, Ljubljana, Urad RS za mladino, Ljubljana.
38. Urad RS za mladino, <http://www.ursm.gov.si/> / 2. oktober 2009
39. Urad RS za mladino, 2005, Strategija Urada RS za mladino na področju mladinske politike do leta 2010, Ljubljana, 26 str.
40. Vertot, N., 2009, Medkulturni dialog v Sloveniji. Ljubljana, Statistični urad Republike Slovenije, 86 str.
41. Vertot, N., 2009, Prebivalstvo Slovenije danes in jutri, 2008–2060: projekcije prebivalstva EUROPOP2008 za Slovenijo. Ljubljana, Statistični urad Republike Slovenije, 120 str.
42. Young Europeans, Survey among young people aged between 15–30 in the European Union, Summary, Flash Eurobarometer 202, http://ec.europa.eu/public_opinion/flash/fl_202_sum_en.pdf / 2. oktober 2009
43. Zavod Republike Slovenije za zaposlovanje, <http://www.ess.gov.si/slo> / 2. oktober 2009

SEZNAM DRŽAV: IMENA IN KRATICE (ISO 3166)

Ime države	Kratika
SKUPAJ EU-27	EU-27
Avstrija	AT
Belgija	BE
Bolgarija	BG
Čiper	CY
Češka republika	CZ
Danska	DK
Estonija	EE
Finska	FI
Francija	FR
Metropolitanska Francija	FX
Grčija	GR
Irska	IE
Italija	IT

Ime države	Kratika
Latvija	LV
Litva	LT
Luksemburg	LU
Madžarska	HU
Malta	MT
Nemčija	DE
Nizozemska	NL
Poljska	PL
Portugalska	PT
Romunija	RO
Slovaška	SK
Slovenija	SI
Španija	ES
Švedska	SE
Združeno kraljestvo	UK

KAKO DO STATISTIČNIH PODATKOV IN INFORMACIJ?

- **na spletnih straneh Statističnega urada RS**
www.stat.si
- **po pošti, telefonu, telefaksu ali elektronsko**
naslov: Statistični urad Republike Slovenije,
Vožarski pot 12, 1000 Ljubljana, Slovenija
telefon: (01) 241 51 04
telefaks: (01) 241 53 44
telefonski odzivnik: (01) 475 65 55
e-naslov: info.stat@gov.si
- **z naročilom statističnih publikacij**
naslov: Statistični urad Republike Slovenije
Vožarski pot 12, 1000 Ljubljana, Slovenija
telefon: (01) 241 52 84
telefaks: (01) 241 53 44
e-naslov: prodaja.surs@gov.si
- **z obiskom v informacijskem središču**
poslovni čas: od ponedeljka do četrтка od 9.00 do 15.30
petek od 9.00 do 14.30

